

Luca Jesucristo ye quetire oja'que ni'i

A'ti pūrĩ a'tiro weero ojano'pã nise ni'i

Ãrĩ ni'cũta ãpẽrã Jesucristo ye quetire oja'cãrã wa'teropure judío masũ nitigũ nicũ niwĩ. Cũ Pablo me'rãcjũ waro nígũ, cũ me'rã tojota da'rayapaticã'cũ niwĩ. Cũ Jesucristo ãjõpeonũ'cã'quema de'ro nicã, no'opũ ãjõpeogũ ãjõpeonũ'cãpĩ. Masĩno'ña marĩ'i. Añurõ weeri masũ, tojo nicã ocoyerĩ masũ nicũ niwĩ. Cũ Siria di'tapũ nirĩ macã Antioquíapũ bajuacũ niwĩ.

A'ti pūrĩ nipe'tirãpũreta Jesú yũ'rũogũ a'ticũ niwĩ nisere ojano'caro niwũ. Israe curuacjãrã se'sarore yũ'rũogũ a'ticũ niwĩ, ni ojano'ña marĩcaro niwũ.

Ãpẽrã Jesucristo ye quetire oja'cãrã nemorõ Jesú cũ catiri ẽmũcore, cũ weeseti'quere ojayũ'rũnũ'cãcũ niwĩ. Tere ojase duporo queoro ojasĩ'rĩgũ, a'tiro weecũ niwĩ. ãpẽrã Jesú ye quetire werecã ĩ'abesetojagũpũ, tojo nicã nipe'tise Jesú weeseti'quere besenũ'cõpe'otojagũpũ ojacũ niwĩ.

A'ti pũrĩrẽ Teófilo wãmetigũ, judío masũ nitigũre ojacũ niwĩ.

Luca ¿de'ro weegũ a'ti pũrĩrẽ ojapari? nise ni'i

¹ Pãjãrã masã ũsã wa'teropũ wa'a'quere Jesú ye quetire ojasĩ'rĩcãrã niwã. ² ũsãrẽ bu'e'caronojõta ojacãrã niwã. Jesú ne

waro weenu'cã'quere ï'a'cãrã, cã ye quetire weretamu'cãrã wereturiacãrã niwã. Tereta ãpẽrã ojacãrã niwã. ³⁻⁴ Yu'u quẽ'rã ne waro nu'cã'que me'rã nipe'tise Jesú ye quetire ï'abesepe'ocã'a. Tojo weetojagupũ, yu'u a'tere queoro ojame'ricã'sĩ'rĩsa'a. A'tiro weecã, añusĩ'rĩ nígũ, wiogu Teófilo, mu'urẽ oja'a. Mu'urẽ ãpẽrã bu'e'que diacjũta ni'i nidutigũ ojaguti.

Õ'acũrẽ wereco'tegu u'musecjũ Juã wãmeyeri masã cã bajuatjere wereyu'que ni'i

⁵ A'te me'rã mu'urẽ werenũ'cãgũti. Herode Judea di'ta wiogu nícaterore ni'cũ pa'i Zacaríã wãmetigu nicũ niwĩ. Cũ Abías wãmetigu ya curuacjũ pa'i nicũ niwĩ. Cũ numo Isabe wãmetico niwõ. Co quẽ'rã dũporocjũpũ pa'i Aarõ pãrãmeo nituriago nico niwõ. ⁶ Na pũarãputa Õ'acũ ï'orõpũre añurã nicãrã niwã. Õ'acũ duti'quere, tojo nicã Moisé duti'quere queoro weecãrã niwã. Tojo weerã masã narẽ “Ña'arã nima”, nímasĩticãrã niwã. ⁷ Isabe põ'rã bocamasĩtico niwõ. Tojo weerã na põ'rãmarĩcãrã niwã. Tojo nicã na pũarãputa bucũrã waro nicãrã niwã.

⁸ Ni'cã numũ Zacaríã ya curuacjãrãrẽ Õ'acũ ï'orõpũ Õ'acũ wi'ipũ da'rase nicaro niwũ. ⁹ Na pa'ia weewũaronojõpũma níbocaca be'ro Zacaríare Õ'acũ Nibutiari Tucũ tiro u'mutise ãjũamorõdutirã sõrõcãrã niwã. ¹⁰ Cũ u'mutise ãjũapeori cura nipe'tirã masã sopepũ ñubuerã weecãrã niwã. ¹¹ Cũ tojo weeri cura ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegu u'musecjũ

cũ ñjũamorõpeoro diacjũ pe'e bajuacu niwĩ.
¹² Cũrẽ ñ'agũ, Zacarĩa de'ro weemasĩticu niwĩ.
 Hcuayu'ruacu niwĩ. ¹³ Cũ tojo weecã ñ'agũ,
 Õ'acũrẽ wereco'tegu cũrẽ nicu niwĩ:

—Yu'ure uiticã'ña. Õ'acũ mu'u ñubuesere
 tu'oami. Mu'u numo Isabe ni'cũ põ'rãtigoso.
 Cũrẽ Juã wãmeyeya. ¹⁴ Mu'u cũ me'rã
 pũrõ e'catigusa'a. Æpẽrã quẽ'rã cũ bajuacã,
 pãjãrã e'catirãsama. ¹⁵ Mu'u macũ Õ'acũ
 ñ'orõpure mejõ nigũ mejẽta nigũsami. Ne
 vinorẽ, si'bio'quere sĩ'rĩsome. Cũ bajuase
 duporo Espĩritu Santure cuoyu'ruatojagusami.
¹⁶ Pãjãrã Israe curuacjãrã Õ'acũ na wiogure
 ejõpeodu'u'cãrãrẽ ejõpeocã weegusami tja.
¹⁷ Cũ marĩ wiogu duporo weremu'tãsiagusami.
 Duporocjũpu Õ'acũ ye cjasere weremu'tãrĩ
 masũ Elĩamarĩcã Espĩritu Santu tutuasere
 cuoyu'ruacu niwĩ. Cũ weronojõ cũ quẽ'rã
 cuoyu'ruagusami. A'tiro weegusami.
 Pacusumuarẽ na põ'rã me'rã cumuca marĩrõ
 niseticã weegusami. Tojo nicã yu'runu'cãrĩ
 masãrẽ wiorã dutisere yu'ticã weegusami.
 A'tiro wee masãrẽ marĩ wiogure ñe'edutigu
 bu'eyugusami, nicu niwĩ Õ'acũrẽ wereco'tegu.

¹⁸ Cũ tojo nicã, Zacarĩa sẽrĩtiña'cu niwĩ:

—¿De'ro wee yu'u a'tere “Diacjũta ni'i”
 nĩmasĩbosau? Yu'u bucũ waro ni'i. Yu'u numo
 quẽ'rã bucũ waro nimo, nicu niwĩ.

¹⁹ Õ'acũrẽ wereco'tegu cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—Yu'u Õ'acũrẽ da'racõ'tegu Gabrie wãmeti'i.
 Yu'u Õ'acũ ñ'orõpu ni'i. Cũ mu'u me'rã
 ucũdutigu, a'te queti añusere weredutigu

o'oámi. ²⁰ Ni'cārōacārē m̃u'u ējōpeoti'que bu'iri ucūmasītigu tojagúsa'a. Téé m̃u'u macū bajuatiro pōtēorō ne cārō ucūsoma. Ō'acū cū Ɂaro pōtēorō tojo wa'arosa'a, nicu niwī.

²¹ Cū tojo weeri cura sope p̃u'tocjārā pe'e co'terā weecārā niwā. Na Zacaríá bajuticā, cū yoogocā ĩ'arā, “¿De'ro wa'apariba cūrē?” nicārā niwā. ²² Zacaríá na tiropu wijaatagu, ucūmasīticu niwī. “Top̃ta Ō'acū apeyenojō cūrē ĩ'oapī”, nicārā niwā. Cū ucūmasītītīgū ucūrōnojō o'ogu, omocārī me'rā narē weequocu niwī.

²³ Cū Ō'acū wi'ipu da'rase numurī pe'tica be'ro cū ya wi'ipu dajatojaacu niwī. ²⁴ Be'ro, cū numo Isabe nijīpaco tojaco niwō. Ni'cāmocuse mujīpūrī co ne wijatico niwō. ²⁵ Co a'tiro wācūco niwō: “Ō'acū yu'u pō'rāmarīgō ní'core weeta-muami. Masā tojowaro ĩ'acō'adutitigu yu'ure añurō weemi”, nico niwō.

Maríare Ō'acūrē wereco'tegu u'm̃u'secjū Jesú bajuatjere wereyu'que ni'i

²⁶ Seis mujīpūrī Isabe nijīpaco nirō yu'rucaro niwū. Ticuse mujīpūrī be'ro Ō'acū cūrē wereco'tegu Gabriere a'tiro weecu niwī. Galilea di'ta nirī macā Nazarepu o'ócu niwī tja. ²⁷ Cūrē ni'cō numio Maríare, ne apī umu me'rā niña'ti'core quetiweredutigu o'ócu niwī. Co ni'cū Davi pārāmi nituriagu José wāmetigu me'rā omocā du'tegotigo weeco niwō. ²⁸ Ō'acūrē wereco'tegu co nirōpu sājāa, añudutigu a'tiro nicu niwī:

—María, mæ'urẽ añudutise miiti'i. Õ'acũ mæ'urẽ añurõ wéegũ pajaña'mi. Cũ marĩ wiogũ mæ'u me'rã nimi. Nipe'tirã numia yu'ruoro mæ'urẽ añurõ weeyu'rũnu'cãgũsami, nicu niwĩ.

²⁹ Cũ tojo nicã tũ'ogo, tũ'omarĩa wa'aco niwõ.

—¿De'ro weegũ yu'ure tojo añudutiti? nico niwõ. ³⁰ Be'ro Õ'acũrẽ wereco'tegũ a'tiro nicu niwĩ:

—María, yu'ure uiticã'ña. Õ'acũ ï'orõpũre mæ'u añuse bocapũ. Mæ'u me'rã e'catisami. ³¹ Ni'cãrõacãrẽ mæ'u nijĩpaco tojagósa'a. Ni'cũ põ'rãtigosa'a. Cũrẽ Jesú wãme õ'oña. ³² Cũ mejõ nigũ mejẽta nigũsami. “Õ'acũ u'musecjũ macũ nimi”, nino'gũsami. Cũ ñecũ Davire wee'caronojõ Õ'acũ wiogũ sõrõgũsami. ³³ Tojo weegũ Israe curuacjãrãrẽ dutinu'cũcũsami. Cũ dutise ne pe'tisome. Wiogũ ninu'cũcũsami, nicu niwĩ.

³⁴ Cũ tojo nicã tũ'ogo, María Õ'acũrẽ wereco'tegũre sãrĩtiña'co niwõ:

—¿De'ro wee a'te tojo wa'abosari? Yu'u ne ni'cũ umu me'rã niwe'e, nico niwõ.

³⁵ Õ'acũrẽ wereco'tegũ core yu'ticu niwĩ:

—Espíritu Santu mæ'upũre dijatagusami. Õ'acũ u'musecjũ cũ tutuase mæ'upũre o'mecurua weronojõ dijati, tuubi'arosa'a. Tojo weegũ mæ'u macũ Õ'acũ yagu añugũ waro tojagũsami. Cũ “Õ'acũ macũ nimi”, nino'gũsami. ³⁶ Mæ'u basuco Isabe quẽ'rã bucũo waro nimigõ, ni'cũ macũ wuagosamo. Co na “Põ'rã marĩmo” nino'co co nijĩpaco nirõ seis mujĩpũrĩ

yu'rutoja'a. ³⁷ Õ'acũrẽ nipe'tise weeta basio'o, nicu niwĩ.

³⁸ Cũ tojo nicã tu'ogo, María yu'tico niwõ:

—Yu'u Õ'acũrẽ da'rawã'ñaco'tego ni'i. Õ'acũ mu'u ní'caronojõta yu'ure weeato, nico niwõ.

Co tojo nitu'ajaca be'ro Õ'acũrẽ wereco'tegu wa'a wa'acu niwĩ.

María Isabere i'agõ wa'a'que ni'i

³⁹ Õ'acũrẽ wereco'tegu wéréca be'ro María yoogoro marĩrõ a'tiro weeco niwõ. Te numurĩta co basuco Isabere opa bu'pa nirĩ macã Judea di'tapu i'agõ wa'aco niwõ. ⁴⁰ Topu ejago, Zacarĩa ya wi'ipu sãjãaco niwõ. Sãjãagõ, Isabere añudutico niwõ. ⁴¹ Co añuduticãta, Isabe macũ paa po'peapu sãñagũ a'meña'cu niwĩ. Isabe Espĩritu Santure cuoyu'ruago tojaco niwõ. ⁴² Tojo weego co uputu tutuaro me'rã ucũco niwõ:

—Nipe'tirã numia yu'ruoro Õ'acũ mu'urẽ añurõ weeyu'rũnu'cãmi. Mu'u macũ quẽ'rãrẽ añurõ weemi. ⁴³ Mu'u yu'u wioгу paco yu'ure i'agõ a'ticã, añubutiaro wa'a'a. ⁴⁴ Mu'u añudutisere tu'ocãta, yu'u macũ paa po'peapu sãñagũ e'catise me'rã a'meña'mi. ⁴⁵ Õ'acũ marĩ wioгу mu'urẽ “Tojo weeguti” ní'que queoro wa'arosa'a. Mu'u cũ tojo ní'quere tu'o ejõpeo'co e'cati'i, nico niwõ Isabe.

⁴⁶ Be'ro María a'tiro nico niwõ:

Yu'u ejeripõ'rãpu Õ'acũ yu'u wioгу e'catise o'o'o.

⁴⁷ Õ'acũ yu'ure yu'ruogu me'rã e'cati'i.

⁴⁸ Yu'u mejõ nigõrẽ Õ'acũ a'tiro weecu niami.

Cūrē da'rawã'ñaco'tegore wãcũcu niami.
A'tiro nicã me'rã nipe'tirã yu'ure “Õ'acũ añurõ
weeami core”, nirāsama.

49 Õ'acũ tutuayu'ruagu yu'ure añubutiasē waro
weeami.

Cũ añuyu'ruagu, ña'ase moogũ nimi.

50 Nipe'tirã cūrē wiopesase me'rã tu'oña'rārē
pajaña'nu'cũcũsami.

51 Cũ tutuaro me'rã peje añuse weemi.

Ãpērã yu'rũoro ni'i ni tu'oña'rārē docaque'acã
weemi.

52 Wiorã nimi'cārārē mejõ nirã tojacã weemi.

Mejõ nirã pe'ere wiorã weronojõ morõmi.

53 Ëjaboarārē peje waro añuse o'omi.

Peje cuomi'cārārē ne ñe'enojõ marĩrã tojacã
weemi.

54 Israe curuacjārã cūrē da'raco'terārē weeta-
mumi.

Ne cã'rõ narē pajaña'ticã weetimi.

55 Cũ marĩ ñecũsumuarē “Tojo weeguti”
ní'caronojõta weemi.

Abrahārē, tojo nicã cũ pãrãmerã nituriarārē
pajaña'nu'cũcũsami, nico niwõ María.

56 María Isabe tiropu i'tia mujĩpũ tojánico
niwõ. Be'ro co ya wi'ipu dajatojaaco niwõ.

Juã masārē wãmeyerĩ masũ bajua'que ni'i

57 Be'ro Isabe co macūrē wuariteronojõ ejac-
aro niwã. Titare co macũ bajuacu niwĩ.

58 Cũ bajuáca be'ro co acawererã, ãpērã co
ya wi'i pu'to nirã core e'catitamurã wa'acārã
niwã. Õ'acũ core añubutiasē weecã ñ'arã, tojo
weecārã niwã. 59 Ni'cã semana cũ bajuáca

be'ro Moisé duti'caronojōta weecārā niwā. Cũ ò'rěcjũ yapa caserore yejecō'adutirā wa'acārā niwā. Masā cūrē cũ pacũ wāme weronojō Zacaría wāmeysesī'rīcārā nimiwā. ⁶⁰ Na tojo weesī'rīmicā, cũ paco narē nico niwō:

—Niwe'e. Cũ Juā wāmetigusami, nico niwō.

⁶¹ Masā pe'e “¿De'ro weegũ? Mũ'ũ acawererā Juā wāmetirā marīma”, nicārā niwā.

⁶² Be'ro Zacaría “¿Mũ'ũ de'ro wāme ò'osī'rīsari?” nírā, weequeose me'rā sērītiña'cārā niwā. ⁶³ Na tojo nicā, ni'cā pjī sērīcũ niwī. Tī pjīpũ cũ “Juā wāmetigusami”, ni ojacũ niwī. Nipe'tirā cũ tojo weesere ī'arā, ucũape'tia wa'acārā niwā. ⁶⁴ Cũ ojāca be'ro maata Zacaría apaturi ucũnũ'cācũ niwī tja. Tojo nicā Ō'acūrē e'catise o'ocũ niwī. ⁶⁵ Zacaría tojo weese me'rā nipe'tirā cũ pũ'to nírā ucũape'tia wa'acārā niwā. Nipe'tirā to u'muase bu'papũ nírā Judeacjārā tojo wa'a'quere werestewā'cācārā niwā. ⁶⁶ Nipe'tirā na tojo wereturiasere masīrā, pūrō wācūcārā niwā. Cũ Ō'acũ tutuaro me'rā bajuacā ī'arā, a'merī sērītiña'mujācārā niwā:

—¿Cũ wī'magũ bucũ ējāgũ, de'ro nigũnojo nigūsari? nicārā niwā.

Zacaría Ō'acūrē basapeo'que nī'i

⁶⁷ Wī'magũ pacũ Zacaría Espíritu Santure cuoyũ'ruacu niwī. Tojo weegũ Ō'acũ ucūdutisere a'tiro ucūcũ niwī:

⁶⁸ Marī wiogũ Ō'acũ Israe curuacjārā wiogũre añurō ucūrā.

Marī tiro, cũ yarā tiropũ a'timi.

Marĩrẽ weetamugũ, añurõ yu'rucã weegusami.

69 Cũ marĩrẽ yu'rũoacju tutuayũ'rũagure
o'ógusami.

Cũrẽ Davi pãrãmerã nituriarã wa'teropũ nigũrẽ
o'ógusami.

Davi Õ'acũrẽ da'rawã'ñaco'tegu nicũ niwĩ.

70 A'tere ne waroputa cũ ye queti weremu'tãrĩ
masã ña'ase moorã me'rã Õ'acũ “Tojo
weeguti”, nicũ niwĩ.

71 Nipe'tirã marĩrẽ waparãtirãrẽ, marĩrẽ
ĩ'atu'tirãrẽ yu'rũweticã weegusami.

72 Tojo nicã marĩ ñecũsumuarẽ “Musãrẽ pa-
jaña'gũti.

Yu'u ‘Tojo weeguti’ ní'que añusere ne acobojo-
some”, nicũ niwĩ.

73 A'tere Õ'acũ cũ basuta marĩ ñecũ Abrahãrẽ
“Tojo weeguti”, nicũ niwĩ.

74 Marĩrẽ ĩ'atu'tirãrẽ yu'rucã weegusami.

Tojo nicã uiro marĩrõ marĩrẽ cũ dutiro weecã
weegusami.

75 Nipe'tiro marĩ catiro põtẽorõ añurã, cũ yarã cũ
uaro weecã weegusami, nicũ niwĩ Zacarĩa.

76 Mu'u, yu'u macũacã, marĩ wiogu a'tiatji
ma'arẽ apoyumu'tãgũ nigũsa'a.

Tojo weegu “Õ'acũ u'musecjũ ye quetire
weremu'tãrĩ masũ nimi”, nino'gũsa'a.

77 Mu'u Õ'acũ yarãrẽ a'tiro nigũsa'a:

“Musã ña'arõ wee'quere acoboJose sêrĩcã,
musãrẽ acobojogusami.

A'tiro wéegu, musã pecame'epũ wa'abo'cãrãrẽ
yu'rũogusami”, nigũsa'a.

78 Ō'acũ marĩ wiogu marĩrẽ ma'i pajaña'tjĩagũ,
cũ macũ marĩrẽ yu'ruoacjũre o'ógusami.

79 Cũ na'itĩ'arõpu nirãrẽ sĩ'orõ weronojõ marĩ
cũrẽ masĩtirã, pecame'epu wa'abo'cãrãrẽ
cũrẽ masĩcã weegusami.

Tojo wee marĩ ña'arõ wee'quere acobojogu,
marĩrẽ cũ me'rã añurõ nisetica
weegusami, nicu niwĩ Zacaría.

80 Wĩ'magũ bucu, siape me'rã Ō'acũrẽ
nemorõ ejõpeowã'cãcu niwĩ. Yucu marĩrõ,
masã marĩrõpu nibajaque'aticu niwĩ. Téé Israe
curuacjãrãrẽ bu'enũ'cãcaterõpu topu nituocu
niwĩ.

2

Jesú cũ bajua'que nĩ'i (Mt 1.18-25)

¹ Jesú cũ bajuase duporo nipe'tirã romano
masã wiogu Augusto wãmetigu nipe'tirã masãrẽ
ba'paqueogutigu, na wãmerẽ ojaõ'oduticu
niwĩ. ² Cirenio, Siria di'ta wiogu nícatero
ne waro ojaõ'ose nu'cãcaro niwũ. ³ Nipe'tirãrẽ
na ñecũsumua bajua'que macãrĩpu ojaõ'ogũ
wa'aduticu niwĩ.

⁴ Tojo weegu José Nazare Galilea di'ta nirĩ
macãpu ní'cu wijawã'cãcu niwĩ. Belẽ Judea
di'ta nirĩ macãpu wa'acu niwĩ. Topu cũ ñecũ
Davi bajuacu niwĩ. Cũ Davi pãrãmi niyugu,
topu ojaõ'odutigu wa'acu niwĩ. ⁵ Cũ, cũ omocã
du'teacjo María me'rã Belẽpu ojaõ'odutigu
wa'acu niwĩ. Co wĩ'magũ cuogo nico niwõ. ⁶ Na
Belẽpu nirĩ cura María co wĩ'magũ ñe'erĩtero
ejacaro niwũ. ⁷ Topure na cãrĩrĩ wĩ'i bocaticãrã

niwã. Tojo weerã ecarã na cârĩrĩ wi'ipu wa'acãrã niwã. Topu co ne waro wĩ'magũ wuaco niwõ. Cũrẽ su'ti caseri me'rã oma, ecarã na ba'ari co'ropu cũuco niwõ.

Õ'acũrẽ wereco'terã u'mũsecjãrã oveja co'terãrẽ Jesú bajuasere were'que ni'i

⁸ Belẽ sumutopu oveja co'terã nicãrã niwã. Na, na yarã ovejare co'terã, cãpũpu nibo'reamujãcãrã niwã. ⁹ Wãcũña marĩrõ narẽ ni'cũ Õ'acũrẽ wereco'tegu u'mũsecjũ bajuacu niwĩ. Õ'acũ cũ asistese na tiropu añurõ bo'reyuse'sa wa'acaro niwũ. Tojo wa'acã ĩ'arã, ucuayu'ruacãrã niwã. ¹⁰ Õ'acũrẽ wereco'tegu narẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'ure uiticã'ña. Musãrẽ añuse quetire miitigu wee'e. Te quetire tu'orã, nipe'tirã e'catirãsama. ¹¹ Ni'cãcã ñami Davi ya macã Belẽpu musãrẽ yu'ruoacju bajuami. Cũ Õ'acũ bese'cu Cristo marĩ wiogu nimi. ¹² Cũ wĩ'magũrẽ su'ti caseri me'rã oma'cure bo-caejarãsa'a. Wa'icurã nirĩ wi'ipu cũñagũrẽ ĩ'arãsa'a. Musã a'tere ĩ'arã, “Diacjũta wereapĩ”, nirãsa'a, nicu niwĩ Õ'acũrẽ wereco'tegu.

¹³ Cũ tojo nica be'roacã cũ tiropu pãjãrã Õ'acũrẽ wereco'terã u'mũsecjãrã bajuanemocãrã niwã. Na Õ'acũrẽ ejõpeorã, a'tiro e'cati basapeocãrã niwã:

¹⁴ Õ'acũ u'mũsecjũrẽ e'catipeorã.

Nipe'tirã cũrẽ “Añubutiami”, ni basapeoato. A'ti di'ta pe'ere cũ añurõ weeno'cãrã ejerisãjãse cuoato, nicãrã niwã.

¹⁵ Be'ro Õ'acūrē wereco'terā u'musepu mujāca be'ro oveja co'terā na basu a'merī ucūcārā niwā:

—Te'a quero Belēpu. Tojo wa'a'quere, Õ'acū marīrē wereduti'quere ī'arā marī, nicārā niwā.

¹⁶ Tojo weerā sojaro me'rā macāpu pi'acārā niwā. Topu pi'atarā, María, Joseré bocaecārā niwā. Wī'magū quē'rārē ecarā ba'ari co'ropu cūñagūrē ī'acārā niwā. ¹⁷ Cūrē ī'aca be'ro Õ'acūrē wereco'tegu wī'magū ye quetire narē ní'quere werestecārā niwā. ¹⁸ Nipe'tirā na were-

sere tu'orā, tu'o ucumujācārā niwā. ¹⁹ María pe'e oveja co'terā tojo nisere co se'saro wācū tu'oña'cā'co niwō. Uputu tere wācūnarūco niwō. ²⁰ Oveja co'terā Õ'acūrē wereco'tegu narē ní'caronojōta queoro wa'acā ī'arā, Õ'acūrē “Añuyu'ruami”, ni e'catitojaacārā niwā.

Jesure na Õ'acū wi'ipu mia'que ni'i

²¹ Nī'cā semana Jesú bajuāca be'ro na weewuaronojō weecārā niwā. Jesure cū ò'rēcju yapa caserore yejecō'acārā niwā. Titareta cūrē Jesú wāme ò'ocārā niwā. Ti wāmerēta Õ'acūrē wereco'tegu María co nijipaco nise dūporo ò'oduticu niwī. Tojo weerā tojo wāmeyecārā niwā.

²² Wī'magū co wuāca be'ro ticuse numurī yu'rāca be'ro na weewuaronojōpuma weecārā niwā. Moisé dutise a'tiro nicaro niwā. Numia wī'magū wuāca be'ro ticuse numurī be'ro apaturi na ní'caronojōta tojato tja nīrō tojo duticaro niwā. Titare wī'magūrē Jerusalēpu miacārā niwā. Topu Õ'acū wi'ipu miisājāa,

Õ'acũrẽ “Mu'u yagu nimi”, ni ï'orã wa'acãrã niwã. ²³ Õ'acũ dutise tojo niyucã, tere tojo weecãrã niwã. A'tiro nicaro niwũ: “Nipe'tirã bajuamu'tãrã umua Õ'acũ yarã sãjãcã weeno'rãsama”, niwũ. ²⁴ Be'ro María, tojo nicã José Õ'acũ duti'caronojõta weecãrã niwã tja. A'tiro nicaro niwũ: “Õ'acũrẽ ëjõpeorã, puarẽrã buja weronojõ bajurãrẽ o'oya. Na maricã buja puarã o'oya”, nicaro niwũ.

²⁵ Titare ni'cũ Jerusalëcjã Simeó wãmetigu nicu niwĩ. Cũ añugũ waro Õ'acũrẽ ëjõpeoyu'rugũ nicu niwĩ. Israe curuacjãrãrẽ yu'rũoacjũre yucuegu weecu niwĩ. Espiritu Santu Simeó me'rã ninu'cũcu niwĩ. ²⁶ Espiritu Santu cũrẽ a'tiro wereyutojacu niwĩ:

—Cristo Õ'acũ bese'cure ï'atimigũ, mu'u wẽrĩsome, nicu niwĩ. ²⁷ Õ'acũ wi'ipu Jesure miãca numurẽ Espiritu Santu Simeórẽ ti wi'ipu wa'aduticu niwĩ. Be'ro Jesure cã pacusumua Moisé duti'caronojõta wéerã, Õ'acũ wi'ipu miacãrã niwã. ²⁸ Wĩ'magũrẽ ï'agũ, Simeó miiwuacu niwĩ. Miiwua, Õ'acũrẽ e'catipeogu, a'tiro nicu niwĩ:

²⁹ Wiogu, mu'u “A'tiro weeguti” ní'quere queoro weepu.

Tojo weegu ni'cãrõacãrẽ yu'u mu'urẽ da'raco'tegu e'catise me'rã wẽrĩmasĩ'i.

³⁰ Masãrẽ yu'rũoacjũre ï'atoja'a.

³¹ Mu'u nipe'tirã masã ï'orõpu cũrẽ masĩdutigu tojo weewu.

³² Cũta judío masã nitirãrẽ mũ'urẽ ãjõpeodutigu
sĩ'ogũ weronojõ weegusami.

Tojo nicã nipe'tirã mũ'u yarã Israe curuacjãrã
“Õ'acũ añurõ weeami”, nino'rāsama, nicũ
niwĩ Simeó.

³³ Simeó wĩ'magũrẽ tojo nicã tũ'orã, José, tojo
nicã Jesú paco tũ'omarĩa wa'acãrã niwã. ³⁴ Be'ro
Simeó narẽ “Õ'acũ mũsãrẽ añurõ weeato”, nicũ
niwĩ. María, Jesú pacore a'tiro nicũ niwĩ:

—Õ'acũ ã'rĩ wĩ'magũrẽ a'tiro weedutigu
beseapĩ. Cũrẽ uatirã Israe curuacjãrã
cõ'adijono'rāsama. Cũrẽ uarã pe'e
morõpeono'rāsama. Cũ Õ'acũ ye cjasere
ĩ'omũ'tãgũ nigũsami. Pãjãrã cũrẽ teerāsama.

³⁵ Tojo weese me'rã nipe'tirã wãcũsere
bajuyoropũ masĩno'rõsa'a. Mũ'u pe'ere te di'pĩ
me'rã ñosẽrõ weronojõ pũrise tũ'oña'gõsa'a,
nicũ niwĩ Maríare.

³⁶ Apego Õ'acũ wi'ipũre Õ'acũ ye queti
weremũ'tãrĩ masõ nico niwõ. Co Ana wãmetico
niwõ. Fanuel macõ Aser curuacjõ nico niwõ.
Bũcũo waro nico niwõ. Ne waropũre nu'mio
waro omocã dũ'teco niwõ. Co omocã dũ'teca
be'ro siete cũ'marĩ co marãpũ me'rã nico niwõ.
Ticũse cũ'marĩ be'ro co marãpũ wẽrĩa wa'acũ
niwĩ. ³⁷ Jesure na Õ'acũ wi'ipũ miacaterore
co wapewio ochenta y cuatro cũ'marĩ cũoco
niwõ. Co Õ'acũ wi'ipũre ne wijatico niwõ.
Topũ Õ'acũrẽ ãjõpeogo, ñamirĩ, uũucori be'ti,
ñũbuenu'cũcã'co niwõ. ³⁸ Simeó Maríare, Joseré
ucũrĩ cura Ana na tiropũ wa'aco niwõ. Jesure
ĩ'agõ, Õ'acũrẽ e'catise o'oco niwõ. Be'ro nipe'tirã

Jerusalēcjārā masārē yu'rɯoacjure co'terārē Jesú
ye cjasere wereco niwõ.

*María, José, Jesú na ya macã Nazarepɯ daja-
tojaa'que ni'i*

³⁹ Nipe'tise Ō'acũ duti'quere weetu'ajaca be'ro
María, José, Jesú na ya macã Nazare, Galilea
di'tapɯ dajatojaacārā niwã. ⁴⁰ Wĩ'magũ siape
me'rã bucuã, nemorõ tutuagu, masĩnemogũ
wa'acɯ niwĩ. Ō'acũ cūrē añurõ weecu niwĩ.

Jesú Ō'acũ wi'ipɯ wiorã me'rã ucũ'que ni'i

⁴¹ Jesú pacusumua nipe'tise cū'marĩ Pas-
cua bosenumu nicã Jerusalēpɯ bosenumurĩ
wa'awuacārā niwã. ⁴² Tojo weerã Jesú doce
cū'marĩ cuocã, na weewuaronojõpuma wa'acārā
niwã tja. Jesú titare ne waro bosenumu
wa'agu weecu niwĩ. ⁴³ Bosenumu yu'rúca be'ro
José, María na ya macãpɯ dajatojaacārā niwã.
Titare Jesú pe'e cū paco María, José masĩrõ
marĩrõ Jerusalēpɯ tojacã'cu niwĩ. ⁴⁴ Na Jesure
“Āpērã marĩ me'rãcjārã me'rã wa'ayusami”,
nicārã nimiwã. Tojo weerã na wãcũque'tiro
marĩrõ ni'cã numu ma'apure wa'acārā niwã.
Be'ropɯ na acawererã, na ĩ'amasĩrã wa'tero cūrē
a'macārã nimiwã. ⁴⁵ Ne bocaticārā niwã. Tojo
weerã cūrē a'marã, Jerusalēpɯ majãmitojacārā
niwã.

⁴⁶ I'tia numu na Jerusalēpɯ wijáca be'ro Ō'acũ
wi'ipɯ cūrē bocacārā niwã. Cū Moisé oja'quere
bu'eri masã wa'teropɯ dujicu niwĩ. Na ucũsere
tu'o, cū quẽ'rã narē sērĩtiña'mujãcu niwĩ.

⁴⁷ Nipe'tirã cū masĩsere ĩ'arã, cū yu'time'rĩsere

tɔ'orã, i'amarĩamujãcãrã niwã. ⁴⁸ Cũ Õ'acũ wi'ipɔ ducĩã i'arã, cũ pacɔsumɔa i'amarĩacãrã niwã. Cũ paco cũrẽ nico niwõ:

—Macũ ¿de'ro weegɔ ʔsãrẽ tojo weeati? Mɔ'u pacɔ, yɔ'u ɔputɔ mɔ'urẽ a'mapɔ. ʔputɔ wãcũque'tiapɔ, nico niwõ.

⁴⁹ Co tojo nicã tɔ'ogɔ, Jesú nicɔ niwĩ:

—¿De'ro weerã yɔ'ure a'mati? ¿Musã yɔ'u pacɔ ye cjasere weerɔa'a nisere masĩtiati? nicɔ niwĩ.

⁵⁰ Cũ pacɔsumɔa Jesú tojo nisere tɔ'omasĩticãrã niwã.

⁵¹ Be'ro na me'rã Nazarepɔ dajatojaacɔ niwĩ. Cũ todɔporopɔ wee'caronojõta na dutisere añurõ yɔ'tinu'cũcɔ niwĩ. Cũ paco nipe'tise Jerusalẽpɔ tojo wa'a'quere wãcũnɔrũco niwõ.

⁵² Jesú siape me'rã bɔcɔa, masĩnemowã'cãcɔ niwĩ. Õ'acũ cũrẽ “Añugũ nimi”, ni i'acɔ niwĩ. Masã quẽ'rã nipe'tirã cũrẽ añurõ wãcũcãrã niwã.

3

*Juã masãrẽ wãmeyerĩ masũ bu'e'que ni'i
(Mt 3.1-12; Mr 1.1-8; Jn 1.19-28)*

¹ Quince cũ'marĩ Tiberio wãmetigɔ nipe'tirã romano masã wiogɔ nirĩ cura a'ticɔrã cũ docacjãrã wiorã nicãrã niwã. Poncio Pilato Judea di'ta wiogɔ nicɔ niwĩ. Herode Galilea di'ta wiogɔ nicɔ niwĩ. Herode acabiji Felipe Iturea, Traconite wãmetise di'ta wiogɔ nicɔ niwĩ. Lisantias wãmetigɔ Abilinia di'ta wiogɔ nicɔ niwĩ. ² Anás, tojo nicã Caifá pa'ia wiorã nicãrã niwã. Tita

na wiorã nirĩ cura Õ'acũ Zacaríã macũ Juãrẽ masã marĩrõ, yucu marĩrõpũ ucũcu niwĩ. ³ Be'ro Juã nipe'tiro dia Jordã wãmetiri maa wa'teropũ yu'rũwã'cãcu niwĩ. Masãrẽ a'tiro bu'ecu niwĩ:

—Musã ña'arõ weeseti'quere bujaweti ducayu, wãmeyeno'ña. Tojo weerã musã ña'arõ wee'quere acobocono'rãsa'a, nicu niwĩ.

⁴ Duporocjũpũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Isaíã oja'caronojõta Juã queoro weeseticu niwĩ. A'tiro ojayuno'caro niwũ:

Ni'cũ yucu marĩrõ, masã marĩrõpũ a'tiro car-icũnu'cũbajaque'atigusami:

“Marĩ wiogu a'tiatji ma'arẽ apoyuya.

Diacjũca ma'a añurĩ ma'a quẽ'rãrõ weronojõ weeyuya.”

(Marĩ wiogu a'tiati duporo musã nisetisere apoyuya, musã wãcũsere ducayuya nígu, tojo nicu niwĩ.)

⁵ Nipe'tise di'ta tu'ruri yaa, ni'cãrõwijino'rõsa'a. Nipe'tise ãrũpagũ, opa bu'pa diacjũca pa weeno'rõsa'a.

Ma'arĩ diacjũ nitise ma'arĩ diacjũnu'cõno'rõsa'a.

Ma'arĩ coperibujuse yaamu'muono'rõsa'a.

(Musã ña'arõ weeseti'quere ducayu, apoya nígu, tojo nicu niwĩ.)

⁶ Musã tojo weecã, Õ'acũ masãrẽ yu'ruosere nipe'tirã ñarãsama, ni ojacu niwĩ Isaíã.

⁷ Masã Juã tiropũ wãmeyedutirã wa'acãrã niwã. Na tojo weecã, narẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Musã weeta'sari curuacjãrã aña weronojõ ni'i. Aña nucũ ãjũcã, uiwã'cãsama. Musã aña weronojõ bu'iri da'resere ui'i. Tojo uirã, musã

ña'arō wee'quere bujaweti ducayusir̄itimirā, wāmeyedutirā a'tiapu. ⁸ Musā diacjūta ūsā ña'arō wee'quere bujaweti ducayuapu nírā, musā weesetise me'rā ī'oña. A'tiro wācūtīcā'ña: “Ūsā Abrahā pārāmerā ni'i. Tojo weerā Ō'acū tiropu wa'arāsa'a”, ni wācūtīcā'ña. Musā wācūsere ducayuticā, Abrahā pārāmerā nise wapamarī'i. Ō'acū uagu, a'te ūtāperi me'rā Abrahā pārāmerā wa'acā weemasīmi. Cū tojo weecāma, na pe'e Ō'acū uaro weebosama. ⁹ Marī yucupagu ote'quepagu weronojō ni'i. Ō'acū musārē yucupagu dūca marīsepagure besecō'arō weronojō weegusami. Yucu añurō ducatitīcjare paacō'a, ūjūacō'acā'no'sa'a. Tere wee'caro weronojō musā wācūsere ducayuticā, añurō weesetitīcā, Ō'acū musārē cōmea me'rā paacō'agū weronojō bu'iri da'regusami, nicu niwī Juā.

¹⁰ Cū tojo nicā tu'orā, masā cūrē sērītiña'cārā niwā:

—To pūrīcārē ¿de'ro weerāsari? nicārā niwā.

¹¹ Juā narē yu'ticu niwī:

—No'o puaro su'tiro cuogunojō apī moogūrē ni'cārō o'oya. Ba'ase cuogunojō ba'ase moogū me'rā ducawaa ba'aya, nicu niwī.

¹² Āpērā quē'rā romano masā wiorārē niyeru wapaseebosari masā Juā tiropu wāmeyedutirā wa'acārā niwā. Cūrē sērītiña'cārā niwā:

—Ūsārē bu'egu, ¿ūsā de'ro weerāsari? nicārā niwā.

¹³ Juā narē yu'ticu niwī:

—Romano masã na wapaseeduti'caro nemorõ wapaseeticã'ña. Na dutiro ejatuario wapaseeya, nicu niwĩ.

¹⁴ Æpẽrã surara quẽ'rã cũrẽ sêrĩtiña'cãrã niwã:

—Ësã waro, ¿de'ro weerãsari? nicãrã niwã.

Juã narẽ yu'ticu niwĩ:

—Ne ãpẽrã cuosere ẽ'maticã'ña. Na o'oticã, tutuario me'rã narẽ uise o'o, ña'arõ weeticã'ña. Tere uarã, na weeti'quepũreta weresãdojaticã'ña. Musã wapata'ase me'rã dia'cũ e'catiya, nicu niwĩ.

¹⁵ Masã Juã bu'esere tu'orã, uputu wãcũcãrã niwã.

—Apetero weegu Juã Õ'acũ bese'cu Cristo marĩ yoacã yucue'cu nisami, ni wãcũcãrã nimiwã.

¹⁶ Na tojo nisere masĩgũ, Juã nipe'tirãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'u musãrẽ na ña'arõ wee'quere bujaweti, du'uama nĩgũ, aco me'rã wãmeye'e. Yu'u be'ro apĩ yu'u nemorõ tutuagu a'tigusami. Cũ añugũ waro nimi. Yu'u pe'e mejõ nĩgũ tu'oña'a. Cũ ye sapatu tuweemasĩtigu weronojõ cũrẽ ne ni'cãrõwijimasĩtisa'a. Cũ pũrĩcã Espĩritu Santu musãrẽ o'ógusami. Cũrẽ masã me'rã ninu'cũcã weegusami. Ña'arõrẽ ãjũaweero weronojõ musãrẽ añurõ tojato nĩgũ ña'arõ wee'quere cõ'agũsami. ¹⁷ Yu'u be'ro a'tigu ni'cũ trigo su'tiweeri masũ weronojõ nimi.

Cũ te su'tire mejẽcã su'awee, cõ'asami. Te trigo peri quẽ'rãrẽ mejẽcã miĩ, te nũrõrĩ wĩ'ipũ nũrõsami. Te su'tire pecame'epũ ãjũacõ'asami. A'te weronojõ cũ, cũ yarã warore bese, cũ tiropũ miagũsami. Æpẽrãrẽ pecame'epũ

cõ'abajuriogusami. Ti me'e ne pe'tisome, nicu niwĩ Juã.

¹⁸ Tojo weesenøjõ me'rã peje apeye were-casanemocu niwĩ. Tenojõ me'rã Juã Ô'acũ ye añuse quetire masãrẽ werecu niwĩ. ¹⁹ Apeyema tja Herode ti di'ta Galilea wiogure tu'ticu niwĩ. Herode cũ acabiji Felipe numo Herodía wãmetigore ë'ma, numoticu niwĩ. Tojo nicã apeye peje ña'ase weenemo'que bu'iri tu'ticu niwĩ. ²⁰ Herode Juã cũ were'quere tu'oronojõ nígũ, mejõ ña'arõ weenemocu niwĩ. Juãrẽ bu'iri da'reri wi'ipu söröduticu niwĩ.

Juã Jesure wãmeye'que ni'i

(Mt 3.13-17; Mr 1.9-11)

²¹ Juãrẽ bu'iri da'reri wi'ipu söröatji duporo Juã pãjãrã masãrẽ wãmeyecu niwĩ. Be'ro Jesú quẽ'rãrẽ wãmeyecu niwĩ. Cũrẽ wãmeyegu ñubueri cura u'muse pãrĩcaro niwũ. ²² Tojo wa'acã, Jesú bu'ipu Espiritu Santu buja weronojõ bajugu cãpure dijatacu niwĩ. U'musepu cũ pacu Ô'acũ ucũdijogu, a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u yu'u macũ yu'u uputu ma'igũ ni'i. Mu'u me'rã pürõ e'cati'i, nicu niwĩ.

Jesú ñecãsumua na nituriamujãti'que ni'i

(Mt 1.1-17)

²³ Jesú treinta cũ'marĩ wa'tero cuogu, bu'enũ'cãcu niwĩ. Masã cũrẽ “José macũ nimi”, nicãrã nimiwã. José Elí macũ nicu niwĩ. ²⁴ Elí Matat macũ nicu niwĩ. Matat Leví macũ nicu niwĩ. Leví Melqui macũ nicu niwĩ. Melqui Jana macũ nicu niwĩ. Jana José macũ nicu

niwĩ. ²⁵ José Matatías macũ nicu niwĩ. Matatías Amós macũ nicu niwĩ. Amós Nahúm macũ nicu niwĩ. Nahúm Esli macũ nicu niwĩ. Esli Nagai macũ nicu niwĩ. ²⁶ Nagai Maat macũ nicu niwĩ. Maat Matatías macũ nicu niwĩ. Matatías Semei macũ nicu niwĩ. Semei Josec macũ nicu niwĩ. Josec Judá macũ nicu niwĩ. ²⁷ Judá Joanán macũ nicu niwĩ. Joanán Resa macũ nicu niwĩ. Resa Zorobabel macũ nicu niwĩ. Cũ Salatiel macũ nicu niwĩ. Salatiel Neri macũ nicu niwĩ. ²⁸ Neri Melqui macũ nicu niwĩ. Melqui Adi macũ nicu niwĩ. Adi Coşam macũ nicu niwĩ. Coşam Elmadam macũ nicu niwĩ. Cũ Er macũ nicu niwĩ. ²⁹ Er Josué macũ nicu niwĩ. Josué Eliezer macũ nicu niwĩ. Eliezer Jorim macũ nicu niwĩ. Jorim Matat macũ nicu niwĩ. ³⁰ Matat Leví macũ nicu niwĩ. Leví Simeó macũ nicu niwĩ. Simeó Judá macũ nicu niwĩ. Judá José macũ nicu niwĩ. José Jonam macũ nicu niwĩ. Jonam Eliaquim macũ nicu niwĩ. ³¹ Cũ Melea macũ nicu niwĩ. Melea Mena macũ nicu niwĩ. Mena Matata macũ nicu niwĩ. Matata Natán macũ nicu niwĩ. ³² Natán Davi macũ nicu niwĩ. Davi Isaí macũ nicu niwĩ. Isaí Obed macũ nicu niwĩ. Obed Booz macũ nicu niwĩ. Booz Sala macũ nicu niwĩ. Sala Naasón macũ nicu niwĩ. ³³ Naasón Aminadab macũ nicu niwĩ. Cũ Admin macũ nicu niwĩ. Admin Arni macũ nicu niwĩ. Arni Esrom macũ nicu niwĩ. Esrom Fares macũ nicu niwĩ. Fares Judá macũ nicu niwĩ. ³⁴ Judá Jacob macũ nicu niwĩ. Jacob Isaa macũ nicu niwĩ. Isaa Abrahã macũ nicu niwĩ. Abrahã Taré macũ nicu niwĩ. Taré Nacor macũ nicu niwĩ. ³⁵ Nacor Serug macũ nicu niwĩ. Serug Ragau macũ nicu niwĩ. Ragau Peleg macũ nicu niwĩ. Peleg Heber macũ nicu niwĩ. Heber Sala macũ nicu niwĩ. ³⁶ Sala

Cainán macũ nicu niwĩ. Cainán Arfaxad macũ nicu niwĩ. Arfaxad Sē macũ nicu niwĩ. Sē Noé macũ nicu niwĩ. Noé Lamec macũ nicu niwĩ. ³⁷ Lamec Matusalén macũ nicu niwĩ. Matusalén Enoc macũ nicu niwĩ. Enoc Jared macũ nicu niwĩ. Jared Mahalaleel macũ nicu niwĩ. Cũ Cainán macũ nicu niwĩ. ³⁸ Cainán Enós macũ nicu niwĩ. Enós Set macũ nicu niwĩ. Set Adã macũ nicu niwĩ. Adã Ō'acũ cũ ne waro wee du'pócãti'cu nicu niwĩ. Tojo weegu cũ Ō'acũ macũ nicu niwĩ.

4

Jesure wãtĩ Ō'acũrẽ yu'rũnu'cãcã weesĩrĩmi'que ni'i

(Mt 4.1-11; Mr 1.12-13)

¹ Juã Jesure wãmeyeca be'ro Jesú Espíritu Santure cuoyu'ruacu niwĩ. Cũrẽ dia Jordã wãmetiri maapu ni'cure Espíritu Santu maata yucu marĩrõ, masã marĩrõpu miacu niwĩ. ² Topure cuarenta nũmurĩ nicu niwĩ. Wãtĩ Jesure cũ pacure yu'rũnu'cãdutigu niquesãcu niniwĩ. Cũ topu nise nũmurĩrẽ Jesú ne cã'rõ ba'aticu niwĩ. Tojo weegu ujaboacu niwĩ. ³ Tojo wa'ari curare wãtĩ cãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u diacjũta Ō'acũ macũ ni'i nígu, a'te ũtãperire pã dojorẽ ba'aya, nicu niwĩ.

⁴ Jesú cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Ō'acũ ye queti ojaca pũrĩpu a'tiro ojano'o: “Masã ba'ase me'rã dia'cũ catimasĩtisama”, ni ojano'wũ, nicu niwĩ.

⁵ Be'ro wãtĩ Jesure u'muacju ũrũgũpu miacu niwĩ tja. Topu nipe'tisere ni'cãtita a'ti nucũcã

cjase macârĩ pejere ã'ope'ocã'cũ niwĩ. ⁶ Ì'otoja, wãtĩ a'tiro nicũ niwĩ:

—Yũ'ũ mu'urẽ a'te macârĩ wiogu, te macârĩpu nise nipe'tise wiogu sôrõgũti. A'te nipe'tise yé ni'i. Tojo weegu yũ'ũ no'o o'osĩ'rĩgũrẽ o'oguti.

⁷ Mu'ũ yũ'ure ejaque'a ëjõpeocã, nipe'tise mu'ũ ye tojarosa'a, nicũ niwĩ wãtĩ.

⁸ Jesú a'tiro yũ'ticũ niwĩ:

—Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpu a'tiro ojano'o: “Õ'acũ mu'ũ wiogu ni'cũrẽta ëjõpeoya. Cũ se'sarore, cũ dutise dia'cũrẽ weeco'teya”, niwũ, nicũ niwĩ Jesú.

⁹ Be'ro wãtĩ Jesure Jerusalẽpu miaa, Õ'acũ wi'i duposãrĩpu miimujãcũ niwĩ. Topũ cũrẽ a'tiro nicũ niwĩ tja:

—Mu'ũ diacjũta Õ'acũ macũ ni'i nígũ, a'topũ me'rãta nucũcãpu bu'pudijaya. ¹⁰ Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpu mu'urẽ a'tiro ojano'o:

Õ'acũ cũrẽ wereco'terãrẽ mu'urẽ co'tedutigũ o'ógusami.

¹¹ Mu'urẽ ãtãgãpu doquepejari nírá, mu'urẽ tuuñe'erãsama, ni ojano'caro niwũ, nicũ niwĩ wãtĩ.

¹² Jesú cũrẽ yũ'ticũ niwĩ:

—Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpure a'te quẽ'rã ojano'caro niwũ: “Mu'ũ wiogu Õ'acũ cũ ucũ'quere ne ni'cãti ¿diacjũta nimitito? nírá, cũrẽ weeĩ'odutiticã'ña”, ni ojano'wũ, nicũ niwĩ Jesú.

¹³ A'tiro wéegu, wãtĩ apeye de'ro mejẽcã Jesure weenemomasĩticũ niwĩ. Weenemomasĩti, yoaticã cũrẽ cõ'awã'cãnicũ niwĩ.

*Jesú ne waro cã Galileapũ bu'enũ'cã'que ni'i
(Mt 4.12-17; Mr 1.14-15)*

¹⁴ Jesú masã marĩrõpũ ní'cũ Espíritu Santure cuoyũ'ruagu, Galileapũre dajacũ niwĩ. Āpẽrã cũ ye quetire nipe'tiro Galilea wa'terocjãrã ucũse'sa wa'acãrã niwã. ¹⁵ Jesú macãrĩnũcũ na nerẽwuasepũ bu'ecũ niwĩ. Nipe'tirã cãrẽ e'cati, “Añuyũ'ruami”, nicãrã niwã.

*Jesú cũ ya macã Nazarepũ dajatojaa'que ni'i
(Mt 13.53-58; Mr 6.1-6)*

¹⁶ Be'ro Jesú Nazare cũ masãca macãpũ dajatojaacũ niwĩ. Judío masã na soowuuri numũ cũ weewuaronojõpũma na nerẽwuuri wi'ipũ sãjãacũ niwĩ. Topũ wã'cãnũ'cã, Õ'acũ ye queti ojaca pũrĩrẽ bu'eĩ'ocũ niwĩ. ¹⁷ Cãrẽ Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masũ Isaía ojaca pũrĩrẽ bu'edutirã o'ocãrã niwã. Cũ ti pũrĩrẽ pão, a'tiro oja'quere bocacũ niwĩ. A'tiro nicaro niwũ:

¹⁸ Espíritu Santu yũ'ũpũre nimi.

Cũ añuse quetire pajasecuorãrẽ yũ'ũre were-dutigũ cũuwĩ.

Bũjawetirãrẽ wãcũtutuacã weedutigũ o'ówĩ.

Āpẽrã dutise doca niwã'ñarãrẽ yũ'ruweticã weedutigũ o'ówĩ.

Caperi ĩ'atirãrẽ ĩ'acã weedutigũ o'ówĩ.

Āpẽrãrẽ dutipe, ña'arõ weepeno'rãrẽ wijata'adutigũ o'ówĩ.

¹⁹ Õ'acũ masãrẽ yũ'ruoritero etatoja'a nisere weredutigũ o'ówĩ, ni ojacũ niwĩ Isaía, ni bu'ecũ niwĩ Jesú.

²⁰ Be'ro, Jesú cū bu'éca be'ro ti pūrĩrē tu-utūrētoja, ti wi'i co'tegure wiacu niwĩ. Wia, narē bu'egutigū ejanujācū niwĩ. Nipe'tirā ti wi'ipū nirā cūrē ne ĩ'adu'uticārā niwā. ²¹ Cū narē a'tiro ucūnū'cācū niwĩ:

—Ni'cācā me'rā mūsā tū'oropū bu'eĩ'o'que queoro wa'a'a, nicū niwĩ.

²² Nipe'tirā Jesure añurō ucūcārā niwā. Cū ucūserē tū'orā, te añuse niyucā, tū'omarīa wa'acārā niwā. Na basu a'merĩ sērĩtiña'cārā niwā:

—¿Ā'rĩ José macū mejēta niti? nicārā niwā.

²³ Na tojo nisere masīgū, Jesú narē nicū niwĩ:

—Apetero weerā a'te masā na ucūwūasenojōrē yū'ure nīrā nisa'a: “Ocoyeri masū mū'u basu pe'e ocoye yū'rūoya”, nisa'a. Tojo nicā “Mū'u Capernaupū weeĩ'o'quere ūsā tū'owū. Te ūsā tū'o'quere a'to mū'u ya macā waropū quē'rārē weeĩ'oña”, nīrā nisa'a, nicū niwĩ.

²⁴ Be'ro narē ninemocū niwĩ:

—Diacjū mūsārē wereguti. Ne ni'cū Ō'acū ye queti weremū'tārĩ masūrē cū ya macācjārā waro añurō pōtērītisama. ²⁵ Mūsārē a'tere diacjū masīcā ūasa'a. Ō'acū ye queti weremū'tārĩ masū Elía cū nícateropure Israe di'tapure pājārā wapewia numia nicārā niwā. Titare i'tia cū'ma ape cū'ma deco acoro pejaticaro niwā. Tojo weerā nipe'tirā ti di'tacjārā ūputu ūjaboacārā niwā. ²⁶ Tojo nimicā, ne ni'cō Israe curuacjō wapewiore weetamudutigū Ō'acū o'óticū niwĩ. Ape di'tacjō Sarepta wāmetiro Sidō pū'to nigō pe'ere weetamudutigū o'ócu niwĩ. ²⁷ Apeye quē'rā Eliseo Ō'acū ye queti

weremu'tārĩ masũ nícateropure a'te weronojõta wa'acaro niwũ. Israe di'tapure pājārã cãmi boarã nicārã niwã. Tojo nimicã, Eliseo ne ni'cũ ti di'tacjũrẽ yu'ruoticu niwĩ. Naamán aperocjũ Siria di'tacjũ pe'ere yu'ruocu niwĩ. Ô'acũ Israe curuacjārãrẽ weetamutigũ, Israe curuacjārã ni-tirã pe'ere weetamucu niwĩ, nicu niwĩ.

²⁸ Ti wi'ipũ nerẽ'cārã pājārã Jesú a'tiro nisere tũ'orã, uayũ'ruacārã niwã. ²⁹ Be'ro nipe'tirã to nirã wã'cãnu'cã, Jesure macã sumutopũ cõ'aõ'ocārã niwã. Na nirĩ macãcjũ ẽrũgũ duposãrĩpũ cãrẽ tuuquedijorãtirã miimujãcãrã niwã. ³⁰ Na tojo weesĩ'rĩmicã, Jesú na wa'tero wa'a, yu'ruwã'cã wa'acu niwĩ.

Jesú wãtĩ sãjãno'cure cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mr 1.21-28)

³¹ Be'ro Jesú Capernaupũ wa'acu niwĩ. Ti macã Galilea di'tapũ nicaro niwũ. Topũ masãrẽ na soowuuri numurẽ bu'ecu niwĩ. ³² Dutisere cuogu weronojõ bu'ecã ĩ'arã, tũ'omarĩamujãcãrã niwã.

³³ Na nérẽca wi'ipure ni'cũ wãtĩ sãjãno'cu nicu niwĩ. A'tiro uputũ caricũcu niwĩ:

³⁴ —Jesú Nazarecjũ, ẽsãrẽ cariboticã'ña. ¿Ësãrẽ bu'iri da're bajuriogu a'tigu weeti? Mu'urẽ ĩ'amasĩ'i. Ô'acũ o'ó'cu ña'ase moogũ, añubutiagu ni'i, nicu niwĩ.

³⁵ Cũ tojo nicã tũ'ogu, Jesú wãtĩ masũpũ nigũrẽ tu'tigu, a'tiro nicu niwĩ:

—Di'tamarĩaña. ã'rĩpure nigũ wijaaya, nicu niwĩ.

Cũ tojo nicã, wãtĩ na ĩ'orõpũ tuuquecũu, cãpure ní'cũ wijaacu niwĩ. Ne cãrẽ mejẽcã cãmida'rema'arõ marĩrõ wijaacu niwĩ. ³⁶ Tojo wa'asere ĩ'arã, nipe'tirã ucucãrã niwã. Na basu a'merĩ a'tiro ucucãrã niwã:

—Ã'rĩ dutise cõose ẽne'enojõ nimitito? Cũ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmasĩmi. Cũ narẽ cõ'awĩrõcã, na wijaama, nicãrã niwã.

³⁷ Tojo weero nipe'tiro Galileapũ Jesú ye cjase se'sa wa'acaro niwũ.

Jesú Simó Pedro mañecõrẽ yũ'rũo'que queti ni'i

(Mt 8.14-15; Mr 1.29-31)

³⁸ Jesú na nerẽwuaropũ ní'cũ wijaa wa'acu niwĩ. Wijáaca be'ro Simó ya wi'ipũ wa'acu niwĩ. Cũ mañecõ ẽputũ ujaque dutitico niwõ. Tojo weerã Jesure “Yũ'rũoya”, ni sẽrĩcãrã niwã.

³⁹ Jesú co pũ'to ejanũ'cã mu'rĩ'a, ujaquere suruduticũ niwĩ. Cũ tojo weecã, ujaque surupe'tia wa'acaro niwũ. Tojo wéeca be'ro maata co wã'cãnu'cã, narẽ ba'ase etigo wa'aco niwõ.

Jesú pãjãrã masã dutitirãrẽ yũ'rũo'que ni'i

(Mt 8.16-17; Mr 1.32-34)

⁴⁰ Mujĩpũ sãjãrĩ cura nipe'tirã no'o nise duti cõorãrẽ Jesú tiropũ miacãrã niwã. Jesú na dutitirãncũrẽ omocã ñapeogu, nipe'tirãrẽ yũ'rũocu niwĩ. ⁴¹ Na dutitirã wa'teropũre wãtĩa masãpũre sãjãa'cãrã quẽ'rãrẽ cõ'awĩrõcũ niwĩ. Na wi-jaarã, a'tiro caricũwijaacãrã niwã:

—Mũ'ũ Õ'acũ macũ ni'i, nicãrã niwã.

Wātīa Cristo Ō'acũ bese'cu nimi nisere masicārã niwã. Tojo weegu Jesú narẽ tu'tigu, ucũdutiticu niwĩ.

Jesú Galilea di'tapu cũ ye quetire werecusi'que ni'i

(Mr 1.35-39)

⁴² Bo'reque'ari cura Jesú macã sumuto masã marĩrõpu wa'acu niwĩ. Cũ tojo weecã, masã cūrẽ a'ma, cũ nirõpu sirutuejacārã niwã. Cūrẽ aperõpu wa'adutiticārã nimiwã. ⁴³ Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Yũ'u apeye macãrĩpu quẽ'rārẽ añuse queti, Ō'acũ a'ti nucũcãcjārãrẽ wiogu nigũsami nisere wereroua'a. Ō'acũ na ña'arõ wee'quere bujaweti ducayucã, cũ yarã sãjãcã weegusami. A'te niatjereta yu'u pacu yu'ure o'ówĩ, nicu niwĩ.

⁴⁴ Tojo weegu Jesú na nerẽwuase wi'seri Galilea di'ta nise macãrĩpure werecusi'acu niwĩ.

5

Jesú cũ tutuaro me'rã wa'i pãjãrã wẽjẽcã wee'que ni'i

(Mt 4.18-22; Mr 1.16-20)

¹ Ni'cã numu Jesú Genesare wãmetiri ditara sumutõpu nicu niwĩ. Cũ topu nirĩ cura pãjãrã masã etacārã niwã. Cũ Ō'acũ ye queti were-sere tu'osĩrĩrã, cũ pu'to pãjãrã tuuwã'cãcārã niwã. ² Ditara sumuto nucũporõpu puawu masã marĩsepawu pa'sacã ĩ'acu niwĩ. Wa'i wẽjẽrã eja'cārã tepawure topu po'o, na ye we-jecupagure coerã wa'arã majãnu'cãcārã niwã.

³ Jesú tepawure ĩ'agũ, Simó yawupu mujãsãjãcu

niwĩ. Simórẽ “Sõ'ocurepu wajawĩrõña”, nicu niwĩ. Cũ tojo nica be'ro Jesú tiwupu ejanujã, masã sumutopu nu'cũrãrẽ bu'enã'cãcu niwĩ.

⁴ Narẽ bu'eca be'ro Simórẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Yucusure decocurepu wajawijaya. Topu mu'u ya wejecure doqueñoña, nicu niwĩ.

⁵ Simó cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Masãrẽ bu'egu, ãsã pi'eti, ñamipure wẽjẽbo'reamiapu. Ne wẽjẽtiasu. Mu'u dutiguta dutitoja'a. Tojo weegu wejecure doqueñoğũti, nicu niwĩ.

⁶ Na tigure doqueñoça be'ro pãjãrã waro wa'i sãjãno'cãrã niwã. Tojo weero tigu wejecu tũ'rũrõpu weecaro niwũ. ⁷ Tere ã'arã, na me'rãcjãrã apewu yucusupu nirãrẽ weetamudutirã buapijicãrã niwã. Na, na tiropu eta, narẽ weetamucãrã niwã. Tepawu puawuputa wa'i me'rã cã'rõ mirĩdijawe'socarõ niwũ. ⁸ A'tiro wa'acã ã'agũ, Simó Pedro Jesú tiro ejaque'a, cãrẽ nicu niwĩ:

—Yu'u wiogu, yu'u ña'arõ weesebucu ni'i. Tojo weegu mu'u aũugũ, ña'ase moogũ yu'u tiro niticã'ña, nicu niwĩ.

⁹ Wa'i pãjãrãrẽ ã'amarĩatjĩagũ, tojo nicu niwĩ. Tojo nicã ãpẽrã cũ me'rã ní'cãrã quẽ'rã mejãrõta ã'amarĩacãrã niwã. ¹⁰ Apewupu ní'cãrã Zebedeo põ'rã Santiago, Juã Simó me'rãcjãrã na quẽ'rã ã'amarĩacãrã niwã. Be'ro Jesú Simórẽ nicu niwĩ:

—Uiticã'ña. Ní'cãcã me'rã mu'u wa'i wẽjẽmu'sĩgũ weronojõ masãrẽ yé quetire wereğusa'a. Were, pãjãrã yu'ure ejõpeocã weegusa'a, nicu niwĩ.

11 Be'ro na yuc^usupawure sumutopu wa-janujăcără niwă. Nipe'tise na cuomi'quere topu^uta cūucă, Jesú me'ră wa'a wa'acără niwă.

Jesú cāmi boagure yu'ruo'que ni'i

(Mt 8.1-4; Mr 1.40-45)

12 Jesú ni'cā macă Galilea di'ta nirī cura ni'cū nipe'tiro upupu cāmi boagu cū tiro wa'acu niwī. Cūrē ĩ'agū, cū pu'to di'tapu paamu'rīque'a, a'tiro nicu niwī:

—Wio^uu, mu'u dutire yu'ruogu ni'i. Yu'ure yu'ruoya, nicu niwī.

13 Tojo nică tu'ogu, Jesú cūrē yu'ruogu ñapeo, a'tiro nicu niwī:

—Yu'ruoguti. Cāmi marīgūpu tojayá, nicu niwī.

Cū tojo nicăta, cū cāmi nimi'que yatipe'tia wa'acaro niwū. 14 Tu'ajanu'cō, Jesú cūrē a'tiro nicu niwī:

—A'tere āpērārē weretică'ña. A'tiro pe'e weeya. Diacjūta pa'i tiropu mu'u ye cāmi yati'quere ĩ'ogū wa'aya. Cū mu'urē ĩ'aca be'ro mu'u cāmi boasere “Pe'tia wa'a'a”, nigūsami. Cū tojo nica be'ro Moisé cū Ō'acūrē e'catise o'oduti'quere o'oya. Mu'u tojo wee yu'rúca be'ro masă me'ră nisetigusa'a tja, nicu niwī.

15 Jesú ye cjase pe'e siape me'ră nemorō masīno'caro niwū. Tojo weeră pājāră masă cū ucūserē tu'orătiră nerēcără niwă. Tojo nică na dutire yu'rucă uară, cū tiro nerēcără niwă. 16 Na tojo weemuĵāmică, Jesú pe'e masă marīsepu wa'acu niwī. Tepu cū pacu Ō'acūrē ñubuemăĵăcu niwī.

Jesú sijamasĩtigure yu'rũo'que ni'i
(Mt 9.1-8; Mr 2.1-12)

¹⁷ Ni'cã nũmũ Jesú masãrẽ bu'egu weecu niwĩ. Titare masã wa'teropũre ni'cãrẽrã fariseo masã, ãpẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã du-jicãrã niwã. Ni'cãrẽrã Galilea di'tapu nise macãrĩcjãrã nicãrã niwã. ãpẽrã Judea di'tapu nise macãrĩcjãrã nicãrã niwã. Tojo nicã ãpẽrã Jerusalẽcjãrã nicãrã niwã. Na to nirĩ cura Jesú dutitirãrẽ yu'rũogu, Õ'acũ tutuase me'rã yu'rũocu niwĩ. ¹⁸ Jesú masãrẽ bu'eri cura ãpẽrã masã ni'cũ sijamasĩtigure cũ cũñarõ me'rã wuajecãrã niwã. Na wi'ipu miisãjãa, Jesú tiropũ cũusĩ'rĩcãrã nimiwã. ¹⁹ Tojo weesĩ'rĩmirã, masã pãjãrã waro niyucã, ne wuasãjãamasĩticãrã niwã. Tojo weerã wi'i dũposãrĩpu mujãa, ni'cã pe seewecãrã niwã. Ti pepũ cũ cũñarõ me'rã cãrẽ Jesú tiropũ, masã wa'teropũ du'udijocãrã niwã. ²⁰ Jesú na ëjõpeocã ï'agũ, dutitigure a'tiro nicũ niwĩ:

—Mu'ũ ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a, nicũ niwĩ.

²¹ Cũ tojo nicã tu'orã, Moisé oja'quere bu'eri masã, fariseo masã a'tiro wãcũcãrã niwã: “Ã'rĩ cũ tojo ucũse me'rã Õ'acũrẽ ña'arõ ucũgũ weemi. ¿Noa niti cũ tojo weegũ? Cũ Õ'acũ weronojõ tutuagu ni'i, ¿ni wãcũsari? Marĩ weronojõ upũtigu masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩtisami. Õ'acũ ni'cũta ña'arõ wee'quere acobojomasĩmi”, nicãrã niwã.

²² Jesú na wãcũsere ï'amasĩgũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—¿De'ro weerã musã yu'ure mejẽcã wãcũma'ati? ²³ ¿De'ro nise pe'e diasatibutiati? ¿“Mu'u ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” nicã, o “Wã'cãnu'cã, sijawã'cãña” nise pe'e diasawetine? “Mu'u ña'arõ wee'quere acobojono'toja'a” nicã ñ'atimirã, ãjõpeoya mar'i. “Wã'cãnu'cã, sijawã'cãña” nicã pe'ema, cũ sijasere ñ'atojarãpu “Diacjũta ni'i”, ni ãjõpeono'o, nicu niwĩ. ²⁴ Tojo weegu yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu yu'u tutuasere ñ'ogũ, ã'rĩ sijamasĩtigure yu'ruoguti. Te me'rã musã yu'u masã ña'arõ wee'quere acobojomasĩsere masĩrãsa'a, nicu niwĩ.

Tojo weegu sijamasĩtigure a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u pe'ema a'tiro nigũti. Wã'cãnu'cãña. Mu'u cũñarõrẽ miiwua, mu'u ya wi'ipu tojaagusa'a, nicu niwĩ.

²⁵ Cũ tojo nicãta, na nipe'tirã ñ'orõpu sijamasĩti'cu wã'cãnu'cãcu niwĩ. Wã'cãnu'cã, cũ cũña'carore miiwua, Õ'acũrẽ e'catise o'oguta, cũ ya wi'ipu tojaa wa'acu niwĩ. ²⁶ Nipe'tirã tojo wa'asere ñ'amarĩa, Õ'acũrẽ e'catise o'ocãrã niwã. Ñ'amarĩarã, a'tiro nicãrã niwã:

—Ni'cãcãma ne ñ'awuaya marĩsere ñ'asu, nicãrã niwã.

Jesú Levíre piji'que ni'i
(Mt 9.9-13; Mr 2.13-17)

²⁷ Jesú sijamasĩtigure yu'ruóca be'ro wi'ipu ní'cu wijaacu niwĩ. Wijaa, ni'cũ romano masã wiogure niyeru wapaseebosari masũrẽ ñ'abocacu niwĩ. Cũ Leví wãmeticu niwĩ. Cũ da'rawuaropu

dujicu niwĩ. Jesú cūrē ĩ'agũ, “Te'a, yu'u me'rã a'tia”, nicu niwĩ.

²⁸ Cũ tojo nicã tu'ogu, Leví wã'cãnu'cã, nipe'tise cũ da'ra'quere du'ucũpeo, Jesú me'rã wa'acu niwĩ.

²⁹ Be'ro Leví cũ ya wi'ipu Jesure pajiri bosenumu weepeocu niwĩ. Leví me'rãcjãrã pãjãrã wapaseeri masã nicãrã niwã. Tojo nicã ãpẽrã quẽ'rã pãjãrã masã na me'rã ba'arã ninemocãrã niwã. ³⁰ Na tojo weecã, fariseo masã, Moisé oja'quere bu'eri masã narẽ ĩ'anu'cũco'tecãrã niwã. Tojo weerã Jesú bu'erãrẽ ucjacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—¿De'ro weerã musã niyeru wapaseeri masã me'rã, ña'arõ weeri masã me'rã sĩ'rĩ, ba'ati? nicãrã niwã.

³¹ Jesú na tojo nisere tu'ogu, a'tiro nicu niwĩ:

—Duti moorã ocoyedutirã, duturure a'matisama. Dutitirã pũrĩcã a'masama.

³² “Añurã ni'i” nirãrẽ a'magũ a'titiwu. Æpẽrã “Ësã ña'arã ni'i” nirã pe'ere a'magũ a'tiwu. Na ña'arõ wee'quere bujaweti ducayudutigu a'tiwu, nicu niwĩ.

“Mu'u bu'erã ¿de'ro weerã be'tiweti?” Jesure ní'que ní'i

(Mt 9.14-17; Mr 2.18-22)

³³ Be'ro Jesure sērĩtiña'nemocãrã niwã:

—Juã masãrẽ wãmeyeru masũ bu'esere siruturã, tojo nicã ãsã fariseo masã bu'esere siruturã Õ'acũrẽ ějõpeorã be'ti ñubuesama. ¿De'ro weerã mu'u bu'erã pe'e be'titimirã, sĩ'rĩ ba'ati? nicãrã niwã.

³⁴ Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—¿De'ro weeacjũ omocã du'tegu na me'rã nígũ, cũ pijio'cãrãrẽ bujaweti, be'tidutibosari?
³⁵ Be'ro cūrẽ ãpērã aperopũ miáca be'ro pūrĩcãrẽ bujaweti, be'tirāsama. Jesú, yũ'u na me'rã ni'i yujupũ; yũ'u na me'rã niticã pūrĩcãrẽ, be'tirāsama nígũ, tojo nicũ niwĩ.

³⁶ Narẽ queose me'rã werenemocũ niwĩ:

—Ne ni'cũ ma'marõ su'tiroke tũ'rẽ, mejãrõ su'tiropũ sereõ'otisami. Tojo weegũ ma'marõ su'tiroke bajuriogũ weesami. Tojo nicã ma'marõ su'tiroke mejã su'tiropũ sereõ'ocã, ña'arõ baju'u.
³⁷ Tojota wa'asa'a ma'ma vino mejã ajuri wa'icũrã caseri me'rã wee'que ajuripũ poseyecã. A'tiro weecãma, vino pã'muyũ'rũ, te ajurire tũ'rẽcã'sa'a. Tojo wa'acã, vino piostepe'tia wa'asa'a. Tojo weero vino cõ'awa'a, te ajuri quẽ'rã cõ'a wa'asa'a. ³⁸ Tojo weero ma'ma vinorẽ ma'ma ajuripũ poseyeroũ'a. ³⁹ Ne ni'cũ vino mejãrẽ sĩ'rĩpo'cũ ma'marẽ sĩ'rĩsĩ'rītisami. Cũ a'tiro nisami: “Yũ'u sĩ'rĩmũ'tã'que mejã pe'e, nemorõ añuapũ”, nisami. Mũsã todũporopũ weeseti'quere mũsã weepo'quere ma'ma yũ'u bu'ese pe'ere dũcayusĩ'rĩwe'e nígũ, tojo nicũ niwĩ.

6

Judío masã na soowũari nũmũ sauru nicã Jesú bu'erã trigore tũ'rẽ'que ni'i
(Mt 12.1-8; Mr 2.23-28)

¹ Ni'cã nũmũ judío masã na soowũari nũmũ nicã, Jesú trigo wesepũ yũ'ruacã, cũ bu'erã trigore wejetũ'rẽ, sã'quẽwee, te perire ba'acãrã

niwã. ² Fariseo masã na tojo weecã ï'arã, narẽ sêrĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weerã marĩ soowuari numurẽ da'radutitimicã, musã tojo weeti? nicãrã niwã.

³ Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—Musã duporocjũ wiogu Davi cũ me'rãcjãrã me'rã ujaboarã na wee'quere bu'epã. ⁴ Na a'tiro weecãrã niwã. Õ'acũ wi'ipu sãjãa, pã “Õ'acũ ye ni'i” ni'quere, narẽ ba'adutiti'quere ba'acãrã niwã. Cũ me'rãcjãrã quẽ'rãrẽ ducawaacu niwĩ. Pa'ia dia'cũrẽ te pã ba'ata basiocaro nimiwũ. Yu'u bu'erã tere ba'arã, yu'rũnu'cãrã mejẽta weema nígũ, tojo nicu niwĩ.

⁵ Narẽ ninemocu niwĩ Jesú:

—Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu soowuari numu dutise nemorõ dutimasĩ'i, nicu niwĩ.

*Jesú omocã bu'awia'cure yu'rũo'que ni'i
(Mt 12.9-14; Mr 3.1-6)*

⁶ Jesú ape numu na soowuari numu nicã, judío masã nerẽrĩ wi'ipu sãjãa, narẽ bu'ecu niwĩ. Topu ni'cũ omocã diacjũcamocã bu'awia'cu nicu niwĩ. ⁷ Moisé duti'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã Jesure ï'aco'tecãrã niwã. Na, ¿marĩ soowuari numurẽ yu'rũogusari cũ? nĩrã, tojo weecãrã niwã. Cũ yu'rũocã, weresãta basiorosa'a nĩrã, tojo ï'acãrã niwã. ⁸ Jesú na wãcũsere ï'amasĩgũ, omocã bu'awia'cure a'tiro nicu niwĩ:

—Wã'cãnu'cã, wijatia masã decopu, nicu niwĩ.

Cũ tojo nicã, omocã bu'awia'cu wã'cãnu'cã, wijaticu niwĩ. ⁹ Cũ tojo weecã, Jesú fariseo masã mejêcã wãcũrãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Musãrẽ apeyenojõ sêrĩtiña'se cuo'o. Marĩ soowuari numu nicã ¿añusere weerouati o ña'ase pe'ere weerouati? ¿Yũ'rũosere uati o wêjêcõ'ase pe'ere uati? nicu niwĩ.

¹⁰ Be'ro Jesú nipe'tirã to nirãrẽ ï'atoja, omocã bu'awia'cure nicu niwĩ:

—Mu'ũ ya omocãrẽ sioña.

Cũ tojo nicã tu'ogu, síocu niwĩ. Maata yũ'rũono'ca omocã tojacaro niwũ. ¹¹ Cũ tojo weecã ï'arã, fariseo masã, Moisé oja'quere bu'eri masã uayu'rua wa'acãrã niwã. Tojo weerã “Marĩ ¿de'ro weerãsari ã'rĩrẽ?” ni a'merĩ sêrĩtiña'cãrã niwã.

Jesú cũ bu'erã docere bese'que ni'i

(Mt 10.1-4; Mr 3.13-19)

¹² Jesú te numurĩrẽ ũrũgũpu cũ pacure ñubuegu wa'acu niwĩ. Topure ti ñamirẽ ñubuebo'reacu niwĩ. ¹³ Bo'reque'aca be'ro cũ bu'esere siruturã pãjãrãrẽ pijiocu niwĩ. Pijio, na wa'tero nirã docere besecu niwĩ. Narẽ “Yé quetire werecusiari masã yũ'ũ besecũú'cãrã nirãsa'a”, nicu niwĩ. ¹⁴ A'ticurã nicãrã niwã: Simó, be'ro Jesú cũrẽ Pedro pisucu niwĩ. Apĩ cũ acabiji André nicu niwĩ. Tojo nicã Santiago, Juã, Felipe, Bartolomé nicãrã niwã. ¹⁵ Ñpẽrã Mateo, Tomás, Santiago Alfeo macũ, apĩ Simó wãmetigu celote curuacjũ nicãrã niwã. ¹⁶ Apĩ Juda Santiago acabiji nicu niwĩ. Tojo nicã Juda Iscariote, be'ropu Jesure cũrẽ ï'atu'tirãrẽ o'oacju quẽ'rã nicu niwĩ.

Jesú pājārā masārē bu'e'que ni'i
(Mt 4.23-25)

¹⁷ Jesú ũrũgũpũ ní'cu cũ besecũú'cārā me'rā tigu du'pocāpũ dijacu niwĩ. Topũ dijagu, ni'cā pa añurĩ papũ tojaque'acu niwĩ. Topũ pājārā cũ bu'esere siruturā nicārā niwā. Āpērā masā quē'rā pājārā Judea di'tacjārā, Jerusalēcjārā, pajiri maa sumuto nise macārĩ Sidō, Tirocjārā nicārā niwā. Na nipe'tirā Jesú bu'esere tũ'orā wa'acārā niwā. Tojo nicā na ye dutire yũ'rũodutirā wa'acārā niwā. ¹⁸ Āpērā wātĩa sājāno'cārā quē'rā wa'acārā niwā. Jesú na quē'rārē yũ'rũocu niwĩ. ¹⁹ Cũ tutuaro me'rā nipe'tirā dutitirārē yũ'rũocu niwĩ. Tojo weerā nipe'tirā cūrē ñe'eña'sĩ'rĩcārā niwā.

E'catise queti, e'catiya marĩse queti ni'i
(Mt 5.1-12)

²⁰ Jesú ũrũgũpũ dijāca be'ro cũ bu'erārē ĩ'a, nicu niwĩ:

—Musā pajasecuorā Ō'acũ wiogu nirõpũ wa'arāsa'a. Tojo weerā e'catiya.

²¹ »No'o ni'cārõacārē ɰjaboarānojõ be'ropure yapirāsa'a. Tojo weerā e'catiya.

»No'o ni'cārõacārē utirānojõ be'ropure bu-jirāsa'a. Tojo weerā e'catiya.

²² »Musā yũ'u Ō'acũ macũ masũ weronojõ upũtigure ějõpeocā, masā a'tiro weerāsama. Musārē ĩ'atu'tirāsama. Na me'rā nimi'cārārē cõ'awĩrõmũjārāsama. Musārē bujicā'a, yabirāsama. Musārē “Ña'arā nima”, nirāsama. Narē tojo weeno'rā e'catiya. ²³ Musā ɰmũsepũ pajibutiaro e'catise bocarāsa'a.

Tojo weerã na tojo weeri curare ɰputu waro e'catiyu'rɰnu'cãña. Duporocjãrãpu quẽ'rã Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masãrẽ musã ñecũsumua mejãrõta weecãrã niwã.

²⁴ »Musã peje cuorã pe'e a'ti turi cjase dia'cũrẽ wãcũnurũ, e'catitoja'a. Tojo weero musãrẽ ña'a nirõsa'a.

²⁵ »Musã ni'cãrõacã ba'a yapirãnojõ e'catitoja'a. Tojo weero musãrẽ ña'a ni'i. Be'ropure ɰjaboarãsa'a.

»Musã ni'cãrõacãrẽ e'cati bujirãnojõrẽ ña'a ni'i. Be'ropure bujawetirã utirãsa'a.

²⁶ »A'ti ɰmucocjãrã añurõ ucũno'rãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Duporopu “Õ'acũ ye queti wererã ni'i” nisoori masãrẽ musã ñecũsumua mejãrõta añurõ dia'cũ narẽ ucũcãrã niwã.

Marĩrẽ ï'atu'tirãrẽ ma'idutise ni'i
(Mt 5.38-48; 7.12)

²⁷ »No'o ye cjasere tu'osĩ'rĩrãnojõrẽ a'tiro nigũti. Musãrẽ ï'atu'tirãrẽ ma'ĩña. Musãrẽ ña'arõ weerãrẽ añurõ weeya. ²⁸ Musãrẽ ña'arõ ucũrãrẽ “Narẽ añurõ wa'ato”, niña.

Musãrẽ ña'arõ tu'ti, bujicã'rãrẽ na ye ni-atjere sërĩbosaya. ²⁹ Ni'cũ mu'urẽ ni'cã pã'rẽ diapoapu paacã, ape pã'rẽ du'sari pã'rẽ pe'ere majãminu'cã, paadutiya tja. No'o ni'cũ mu'u yaro su'tiro bu'icjãrõrẽ ẽ'macã, mu'u

ya camisa quẽ'rãrẽ tuweeo'oya. ³⁰ Nipe'tirã musãrẽ sërĩrãrẽ o'oya. No'o musã yere miacã, “Wiapa”, niticã'ña. ³¹ Musãrẽ ãpẽrã añurõ weeme'ricã ɰasa'a. Musã quẽ'rã tojota narẽ añurõ weeme'ricã'ña.

³² »Musārē mairā dia'cūrē ma'irā, ¿ñe'enojō añuse wéerā weebosau? Ña'arā quē'rā tojota na me'rācjārārē ma'isama. ³³ Musārē añurō weerā dia'cūrē añurō wéerā, ¿ñe'enojō pe'ere añuse weebosau? Ña'arā quē'rā narē añurō weerā dia'cūrē mejārōta añurō weesama. ³⁴ Musā āpērārē apeyenojō wasorā, “Na wiarāsama” nirā dia'cūrē o'ocā, wapamarīsa'a. Ña'arā quē'rā mejārōta āpērā ña'arārē na wiarāsama nīrā, wasosama. ³⁵ Musā yu'ure ējōpeorā pe'e musārē ī'atu'tirārē ma'īña. Narē añurō weeya. Na apeyenojō wasocā, wasose wapa “Apeyenojō ducayurāsama” nirō marīrō narē wasoya. Tojo weecā, Ō'acū musārē peje añuse o'ogusami. Cū u'musepu nigú pō'rā nirāsa'a. Cūmarīcā queoro weetirārē, tojo nicā ña'arō weeri masārē pajaña'yugu, añurō weesami. ³⁶ Tojo weerā marī pacu pajaña'rōnojō musā quē'rā nipe'tirārē pajaña'ña.

*Āpērārē “Musā ña'arā ni'i” niticā'ña nise ni'i
(Mt 7.1-5)*

³⁷ »Musā āpērārē “Na ña'arā nima”, ni ī'abeseticā'ña. Tojo weecā, Ō'acū quē'rā musārē besesome. Tojo nicā āpērārē “Ña'abutia'a, bu'iri da'reroa'a”, niticā'ña. Tojo weecā, Ō'acū quē'rā musārē tojo nisome. Āpērārē acobojoya. Ō'acū quē'rā mejārōta musārē acobojogusami. ³⁸ Āpērā apeyenojō moorārē o'oya. Tojo weecā, Ō'acū quē'rā musārē o'ogusami. Musārē ni'cā ajuro ñadioca ajuro, añurō mu'muyurūri

ajuro weronojō o'ogusami. Musā āpērārē o'o'caronojōta Ō'acū musārē o'ogusami, nicu niwī Jesú.

³⁹ Jesú cū bu'erārē a'te queose o'ocu niwī:

—Ni'cū ī'atigu apī ī'atigure tūawā'cāmasītisami. Na puarāputa no'o nirī copepu burusājābosama. ⁴⁰ Ni'cū bu'egu cūrē bu'egu nemorō masīyu'rūnu'cātisami. Cū bu'etu'ajaca be'ropu cū quē'rā cūrē ni'cārōwijigusami.

⁴¹ »Musā basu űa'arā nimirā, ¿de'ro weerā musā acaweregure “űa'agū nimi”, niti? Āpērārē “Musā űa'arā ni'i” nise duporo marī ye pe'ere ī'amū'tārōua'a. ⁴² Musā a'te weronojō nibosa'a. Musā acaweregure “Mu'u ya capeapu cā'po'caroacā ni'i”, nibosa'a. Musā ya capeapu pajiri po'caro ī'atimirā, musā acaweregure “Capeapu niseacārē miicō'arāti”, nīmasītisa'a. Musā tojo wéerā, weeta'sari masā ni'i. Musā ye caperipu nisere miicō'amū'tāña. Tojo wéeca be'ropu musā acaweregū cā'rōacā caperipu nise pe'ere miicō'amasīrāsa'a, ni queose o'ocu niwī Jesú.

Yucugure tigu dūca me'rā ī'amasīno'sa'a nise ni'i

(Mt 7.17-20; 12.34-35)

⁴³ Jesú a'tiro werenemocu niwī:

—Ne ni'cāgū yucugu añuse dūcaticju űa'ase dūcatitisa'a. űa'ase dūcaticju quē'rā añuse dūcatitisa'a. ⁴⁴ Nipe'tise yucupagu te dūca me'rā ī'amasīno'sa'a. Potagu ne higuera wāmetise dūcatitisa'a. Pota cuose quē'rā ne

u'se ducatitisa'a. ⁴⁵ Masũ añugũ añuse wãcũse cuoyugu, añurõta ucũsami. Apĩ ña'agũ pe'e cũ wãcũse ña'ase niyucã, ña'arõ ucũsami. Marĩrẽ ña'ase púúturo, ña'asete marĩ ucũse wija'a. Añuse nicã, añuseta wija'a.

Mejēcã dia'cũ wi'seri yeenu'cãse queose ni'i
(Mt 7.24-27)

⁴⁶ »¿De'ro weerã yu'ure “Yu'u wiogu” nimirã, yu'u dutiro weeweti? ⁴⁷ No'o yu'u tiropu a'ti, yu'u ucũsere tu'o, be'ro yu'u dutiro queoro weegũ a'tiro weronojõ nimi. ⁴⁸ Ni'cũ wi'i weegutigũ, di'tapu se'esãjã, ãtãgãrẽ bocasami. Be'ro tiga bu'ipu yeenu'cãmujãsami. Be'ro dia pu'eejacã, ti wi'ipu aco o'mapõtẽocã, a'meña'tisa'a. Ti wi'i ãtãgãpu yeenu'cãca wi'i niyuro, tojo wa'asa'a. ⁴⁹ Apĩ yu'u bu'e'quere tu'omigũ, tere queoro weetigũ, a'tiro weronojõ nimi. Wi'i weegutigũ, ne po'peapu yeenu'cãmujãtiro marĩrõ weesami. Be'ro dia pu'eejacã, ti wi'ire aco o'mapõtẽo, o'mapĩ'aburocã'sa'a. Ti wi'i ne cã'rõ du'sanu'cãtisa'a, nicu niwĩ Jesú.

7

Jesú surara wiogure da'raco'tegure yu'rũo'que
ni'i

(Mt 8.5-13)

¹ Jesú ãrũgũpu masãrẽ bu'eca be'ro Capernaupu pi'acu niwĩ. ² Topu ni'cũ surara wiogu romano masũ nicu niwĩ. Cũrẽ da'raco'tegu cũ ma'iyu'rũnu'cãgũ uputu dutitigũ wẽrĩse pu'to nicu niwĩ. ³ Surara wiogu Jesú ye quetire tu'ogu,

ni'cârêrã judío masã bucurãrê cû tiropu o'ócu niwĩ. Cûrê da'raco'tegure yu'ruogu a'tidutigu tojo weecu niwĩ. ⁴ Na Jesú tiropu etarã, tutuaro me'rã cûrê weetamuse sêrîcârã niwã. A'tiro nicârã niwã:

—Ă'rî surara wiogure weetamurõua'a. ⁵ Cû a'ti di'tacjârã judío masârê añurõ ma'imi. Cûta cû ye niyeru me'rã ũsã nerẽwuri wi'ire yeedutiwĩ. Tojo weerã cûrê weetamurõua'a, nicârã niwã.

⁶ Tere tu'ogu, Jesú na me'rã wa'acu niwĩ. Wi'ipu ejase duporoacã surara wiogu âpêrã cû me'râcjârêrê tja Jesure weredutigu o'ócu niwĩ. A'tiro niduticu niwĩ:

—Wiogu, mu'urê caribosîrîtiami. Cû “Yu'u mejõ nigũ nisa'a”, niami. Tojo weegu cû “Ya wi'ipu sâjãcã weemasîtisa'a”, niami. ⁷ Te ye bu'iri ne cû basu quê'rã mu'urê a'magũ a'titiami. A'tiro pe'e niami. “Mejõ mu'u wa'atimigũ, mu'u dutio'ose me'rã cûrê da'raco'tegu yu'rugusami”, niami. ⁸ Cû “Ăpêrã surara dutiro docapu ni'i”, niami. “Yu'u quê'rã âpêrã surarare dutitura'a. Yu'u ni'cûrê o'ócã, cû wa'asami. Apîrê yu'u ‘A'tia’ nicã, a'tisami”, niami. Cûrê da'raco'tegure “‘A'tiro weeya’ nicã, weesami”, niami, nicârã niwã Jesure.

⁹ Jesú cû tojo ní'quere tu'ogu, tu'omarîa wa'acu niwĩ. Be'ro majãmiî'a, cûrê siruturãrê a'tiro nicu niwĩ:

—Ă'rî surara wiogu Israe curuacjũ mejêta yu'ure añurõ êjõpeomi. Diacjũ musârê nigũti. Ne ni'cũ Israe curuacjârã wa'teropure â'rî weronojõ êjõpeose cuogure î'aticãti, nicu niwĩ.

¹⁰ Be'ro surara wiogu o'ó'cārã wi'ipũ dajatojaacārã niwã. Nã tojatarã, surarare da'raco'tegure yu'rũ'cupure ã'acārã niwã.

Jesú wapewio macũrẽ masõ'que ni'i

¹¹ Jesú surara wiogure da'raco'tegure yu'rũ'oca be'ro Naín wãmetiri macãpũ wa'acu niwĩ. Cũ bu'erã, tojo nicã ãpẽrã pãjãrã masã cũ me'rã wa'acārã niwã. ¹² Ti macã pu'to cũ ejari cura ni'cã puti masãputi yaarã wa'arã wuawã'cãcãrã niwã. Wẽrĩ'cu, wapewio macũ ni'cũ waro nigũ nicũ niwĩ. Pãjãrã ti macãcjãrã core ba'paticãrã niwã. ¹³ Core ã'agũ, Jesú pajaña'cu niwĩ. A'tiro nicũ niwĩ:

—Utitigota, nicũ niwĩ.

¹⁴ Jesú cũrẽ masõgũ, ti acarore da'rapeocu niwĩ. Cũ tojo weecã, ti acarore wuawã'cãrã tojanũ'cãcãrã niwã. Wẽrĩ'cure a'tiro nicũ niwĩ:

—Yu'u mu'urẽ duti'i. Wã'cãnujãña, nicũ niwĩ.

¹⁵ Cũ tojo nica be'ro wẽrĩ'cu wã'cãnujã, ucũnũ'cãcu niwĩ. Masõtoja, Jesú cũ pacore wiacu niwĩ. ¹⁶ A'tere ã'arã, nipe'tirã masã ucuacãrã niwã. Tojo weerã Õ'acũrẽ e'catipeorã, a'tiro nicãrã niwã:

—Ni'cũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ tu-tuayũ'rugu marĩ wa'teropure bajuami, nicãrã niwã.

Apeye quẽ'rãrẽ ninemocãrã niwã:

—Õ'acũ cũ yarãrẽ weetamugũ a'tigu weepĩ, nicãrã niwã.

¹⁷ Nipe'tiro Judea di'tapure, to sumutopure cũrẽ masõ'que se'sa wa'acaro niwã.

*Juã masãrẽ wãmeyerì masũ Jesú tiropu
o'ó'que ni'i*

(Mt 11.2-19)

¹⁸ Juã masãrẽ wãmeyerì masũ bu'iri da'reri wi'ipu nicu niwĩ. Titare cũ bu'esere siruturã Jesú ye quetire cãrẽ werecãrã niwã. Tere tu'ogu, puarã cũ bu'ese siruturãrẽ pijiocu niwĩ. ¹⁹ A'tiro nicu niwĩ:

—Jesú tiropu wa'aya. “¿Mu'uta niti ‘Masãrẽ yu'ruoacju a'tigusami’ nino'cu o apĩpure yucuerãsari yujupu?” ni sērĩtiña'ña, nicu niwĩ.

²⁰ Be'ro na Jesú tiropu eja, cãrẽ nicãrã niwã:

—Juã masãrẽ wãmeyerì masũ mu'urẽ sērĩtiña'dutiami. “¿Diacjũta mu'u ‘Masãrẽ yu'ruoacju a'tigusami’ ní'cuta niti? o ¿apĩpure yucuerãsari yujupu?” niami, nicãrã niwã.

²¹ Na ejari curare Jesú pãjãrã dutitirãrẽ yu'ruogu weecu niwĩ. Cãmi boarãrẽ, wãtĩa sãjãno'cãrãrẽ cõ'awĩrõgũ, caperi bajuno'tirãrẽ yu'ruogu weecu niwĩ. ²² Jesú, Juã o'ó'cãrã sērĩtiña'cã, a'tiro yu'ticu niwĩ:

—Musã yu'u weecã ã'asere, musã tu'osere Juãrẽ wererã wa'aya. “Caperi ã'atimi'cãrã ni'cãrõacãrẽ ã'ama. Sijamasĩtimi'cãrã sijama. Cãmi boarã yatipe'tiano'ma. O'meperi tu'oti'cãrã quẽ'rã tu'oma. Wẽrĩ'cãrã masãma. Pajasecuorã masãrẽ yu'ruose queti, añuse quetire tu'oma. ²³ Yu'ure ëjõpeodu'utiganojõ e'catigusami”, ni wererã wa'aya Juãrẽ, nicu niwĩ Jesú.

²⁴ Juã o'ó'cãrã wa'aca be'ro Jesú Juã ye cjasere masãrẽ werecu niwĩ. A'tiro nicu niwĩ:

—Musã masã marĩrõpu Juãrẽ ì'arã wa'apã. Topu wa'arã, uigunojõ, wãcūtutuatigunojõrẽ ì'arã wa'atipã. Cũ tutuatigu tábuti wĩ'rõ wēecuarõ weronojõ nitimi. ²⁵ Tojo nicã

añuse warõ su'ti sãñagũrẽ masã marĩrõpu ì'arã wa'atipã. Su'ti añuse sãñarãnojo, ma'masu'awee nisetirãnojo wiorã ye wi'seripu nisama. ²⁶ To pũrĩcãrẽ musã topu cũrẽ ì'arã wa'arã, ni'cũ Ò'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũrẽ ì'arã wa'arã weepã. Musãrẽ nigũti. Diacjũta cũ Ò'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ nimi. Totã Juã ãpẽrã Ò'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã nemorõ niyu'rũnu'cãmi. ²⁷ Ò'acũ Juãrẽ o'óyuatjere cũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'wũ:

“Yu'u mu'u ye quetire wereyuacjũre mu'u ãuporo o'ógũti.

Cũ mu'u wa'atji ma'arẽ apoyugũsami.

Ma'a quẽ'rãyumũ'tãgũ weronojõ mu'u wa'ati ãuporo masã wãcũsere bujaweti ãucayudutigusami”, nicũ niwĩ Ò'acũ, ni ojano'caro niwũ.

²⁸ Musãrẽ weregũti. Nipe'tirã Ò'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã wa'teropũre ne ni'cũ Juã masãrẽ wãmeyerĩ masũ yu'rũoro nigũ marĩcu niwĩ. Tojo nimicã, nipe'tirã Ò'acũ wiogu nirõpu nirã Juã yu'rũoro nima. Mejõ nigũpua cũ yu'rũoro nimi, nicũ niwĩ Jesú.

²⁹ Cũ tojo nisere tu'orã, nipe'tirã masã, tojo nicã niyeru wapaseeri masã Juã cũ wãmeyeno'cãrã a'tiro nicãrã niwã:

—Ò'acũ diacjũta weemi, nicãrã niwã.

³⁰ Fariseo masã, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masã pe'e Juã wãmeyeno'ña marĩ'cãrã nitjãrã, Õ'acũ narẽ weesĩ'rĩsere uaticãrã niwã.

³¹ Tojo weegu Jesú narẽ nicũ niwĩ:

—Masã a'tocaterocjãrã, yé quetire tũ'osĩ'rĩtirã ã'rã weronojõ weesetima. ³² Wĩ'marã macã decopũ apedujirã, na me'rãcjãrãrẽ pijirã caricũbajaque'atirã weronojõ nima. A'tiro caricũsama: “Ësã wẽowũ putimicã, basarã wi-jatiapũ. Ësã bujawetise basacã quẽ'rãrẽ, uti-tiapũ.” Na weronojõ a'tocatero nirã no'o añurõ, ña'arõ weecã, mejãrõta tũ'satima. ³³ Juã masãrẽ wãmeyerĩ masũ be'ti, vino sĩ'rĩtisami. Cũ tojo weecã, musã “Wãtĩ cuomi”, nisa'a. ³⁴ Be'ro yũ'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu quẽ'rãrẽ ba'a, yũ'u vino sĩ'rĩcã, mejãrõta ña'arõ ucũ'u. “Ba'awãrĩgũ, sĩ'rĩwãrĩgũ nimi”, ni'i. “Niyeru wa-paseeri masã me'rãcjũ, tojo nicã ña'arã me'rãcjũ nimi”, ni'i. Ne ni'cũpureta ëjõpeowe'e. ³⁵ Tojo ëjõpeotimirã, yũ'u wee'quere ï'arã, Õ'acũ yũ'ure masĩse o'osere masĩno'o, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú fariseo masũ Simó wãmetigu ya wi'ipũ nĩ'que nĩ'i

³⁶ Ni'cũ fariseo masũ Jesure cã ya wi'ipũ ba'adutigu pijiacũ niwĩ. Tojo weegu Jesú wa'acũ niwĩ. ³⁷ Na ba'ari cura ti macãcjõ numio ña'arõ weeri masõ Jesú tiro wa'aco niwõ. Co Jesú fariseo masũ ya wi'ipũ ba'agu wa'apũ nisere tũ'ogo, u'muticja acosticjare cã tiropũ miaco niwõ. ³⁸ Co utigota, cã sẽ'ema pe'e ejanũ'cãco niwõ. Co ya'coco co

uticã, cũ ye du'pocãrĩpu doquepejacaro niwũ. Be'ro te ya'cocore co poanu'mo me'rã tuucoeco niwõ. Be'ro te du'pocãrĩrẽ mi'mi, co u'mutise mia'quere du'pocãrĩpu piopeoco niwõ. ³⁹ Co tojo weecã ã'agũ, Jesure ba'aduti'cu fariseo masũ a'tiro wãcũcu niwĩ:

—Ã'rĩ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ nígu pũrĩcã, “¿Noanojõ yu'ure ñe'eña'gõ weeti? ¿Ñamonojõ masõ niti co?” ni masĩboapĩ. “Co numio ña'arõ weeri masõ nimo”, ni masĩboapĩ, nicu niwĩ. ⁴⁰ Tojo wãcũsere ã'agũ, Jesú fariseo masũrẽ nicu niwĩ:

—Simó, mu'urẽ apeyenojõ nisĩ'rĩsa'a.

Fariseo yu'ticu niwĩ:

—Masãrẽ bu'egu, niña'rẽ mu'u, nicu niwĩ.

⁴¹ Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—Puarã umua niyeru wasori masũrẽ wapamoosama. Ni'cũ quinientos numurĩ da'rase wapa weronojõ wapamoosami. Apĩ pe'e cincuenta numurĩ da'rase wapa weronojõ wapamoosami. ⁴² Cũ na puarãpu de'ro wee wapayemasĩticã ã'agũ, na wapamoosere tojo acobojobajuriope'ocã'sami. A'te cjasere mu'urẽ sãrĩtiña'gũti. ¿Ni'inojõ pe'e niyeru wasori masũrẽ ma'iyu'rũnu'cãsari? nicu niwĩ.

⁴³ Simó cãrẽ yu'ticu niwĩ:

—Yu'u a'tiro tu'oña'sa'a. Pajiro wapamoo'cu pe'e ma'iyu'rũnu'cãsami, nicu niwĩ.

Jesú cãrẽ nicu niwĩ:

—Mu'u queoro yu'ti'i.

⁴⁴ Be'ro Jesú numiorẽ ã'a, Simórẽ nicu niwĩ:

—Mu'u a'tigo numiorẽ ã'a'a. Yu'u mu'u ya wi'ipu sãjãtacã, yé du'pocãrĩrẽ coedutigu yu'ure

aco o'otiapu. A'tigo pe'e mu'u weeti'quere weeamo. Co ya'coco me'rã yé du'pocãrĩrẽ coeamo. Be'ro co poari me'rã tuucoeamo.
⁴⁵ Mu'u yu'ure añudutigu, mi'mitiapu. Co pe'e yu'u sãjãejacãputa, yé du'pocãrĩrẽ mi'mimo. Mi'midu'utimo yujupu.

⁴⁶ »Mu'u yu'u dupoapure u'se, marĩ piopeosenojõrẽ piopeotiapu. Co pe'e yé du'pocãrĩpũre u'mutisere piopeoamo. ⁴⁷ Tojo weegu a'tiro nigũti. Co peje ña'arõ wee'quere acobojono'mo. Tojo weego yu'ure tojo weese me'rã co uputu ma'isere i'omo. Cã'rõ na wee'quere acobojorã, cã'rõ ma'isere i'ono'o. Nemorõ waro ña'arõ wee'quere acobojorã, uputu ma'isere i'ono'o, nicu niwĩ.

⁴⁸ Be'ro numiorẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u ña'arõ wee'quere acobojono'pe'ocã'a, nicu niwĩ.

⁴⁹ Æpẽrã ba'adutirã pijino'cãrã topu dujirã na basu a'merĩ a'tiro ucũcãrã niwã:

—¿Noanojõ nisari ã'rĩ ña'arõ wee'quepũreta acobojosãjãdojagu? nicãrã niwã.

⁵⁰ Na tojo nimicã, Jesú pe'e numiorẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u yu'ure ejõpeotjĩagõ, ña'arõ wee'quere acobojono'apu. Wãcũque'tiro marĩrõ wa'agosa'a, nicu niwĩ.

8

Jesú weresijari cura numia cãrẽ weetamu'que ni'i

¹ Jesú ña'arõ wee'core acobojoca be'ro nipe'tise macãrĩpu nipe'tiropu sijabi'acu niwĩ.

Tocjārārē cū ye cjasere bu'e werecusiagu weecu niwĩ. Tojo nicā Ō'acū wioḡu nigūsami nisere werecu niwĩ. Cū bu'erā doce cū me'rā ba'patisijacārā niwā. ² Āpērā quērā numia na me'rā ba'patisijacārā niwā. Na Jesú toduporo wātīa cō'awīrōno'cārā numia, duti yu'rūono'cārā numia nicārā niwā. Ni'cō na wa'tero María, na “Magdalena” nigō, siete wātīa cō'awīrōno'co nico niwō. ³ Tojo nicā apegō Juana, Cuza wāmetigū nūmo nico niwō. Co marāpū Herode yere da'raco'teri masū nicū niwĩ. Susana wāmetigo quērā nico niwō. Āpērā pājārā numia Jesure na cuose me'rā weetamucārā niwā.

Jesú oteri masū ye quetire queose me'rā were'que n'i

(Mt 13.1-9; Mr 4.1-9)

⁴ Pājārā masā peje macārīcjārā Jesú tiropū ĩ'arā wa'acārā niwā. Na pājārā nerēcā ĩ'agū, Jesú queose me'rā narē bu'ecu niwĩ. A'tiro nicū niwĩ:

⁵ —Ni'cū masū cū ya wesepū oteḡu wa'asami. Cū oteḡu, wēestewā'cācā, ma'apū apeye otese cape doqueque'asa'a. Ti ma'apū yu'rūarā, tere āpērā ũ'tacūuwā'cāsama. Be'ro mirīcūa a'ti, te perire ĩ'aboca, ba'ape'ocā'sama. ⁶ Apeye ũtāpaga wa'teropū doqueque'asa'a. Te peri pī'rī, aco marīyucā, ñaidija wa'asa'a. ⁷ Apeye otese cape pota wa'teropū buruque'asa'a. Pota pe'e tere pī'rīyū'rua, wējēcā'sa'a. ⁸ Apeye otese cape di'ta añurōpū buruque'asa'a. Te añurō pī'rī, ducatisa'a. Ni'cā ño cien peri ducatisa'a, nicū niwĩ.

To be'ro Jesú uputu tutuaro me'rã narẽ nicu niwĩ:

—O'meperi cuorãnojõ a'tere añurõ tu'oya, nicu niwĩ.

Jesure cũ bu'erã “¿De'ro weegu queose me'rã bu'eti?” ní'que ni'i

(Mt 13.10-17; Mr 4.10-12)

⁹ Be'ro cũ bu'erã “¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeti mu'u queose were'que?” ni sērĩtiña'cārã niwã. ¹⁰ Narẽ yu'ticu niwĩ:

—Õ'acũ musārẽ a'tiro weemi. Æpērã toduporopu masĩña marĩmi'que cũ wiogu nisere musārẽ masĩcã weemi. Yu'ure ejõpeotirãma queose me'rã wereno'o. Tojo weerã yu'u weesere ï'amirã, ï'amasĩsome. Yé cjasere tu'omirã, tu'omasĩtirã tojarāsama.

Jesú oteri masũ ye quetire “A'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e” ni were'que ni'i

(Mt 13.18-23; Mr 4.13-20)

¹¹ »Yu'u queose were'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Otese cape Õ'acũ ye queti weronojõ ni'i. ¹² Ma'apu buruque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Masã, yé quetire tu'oma. Be'ro na tu'o'quere wātĩ a'ti, tere ã'mape'ocã'sami. Napu tere ejõpeo, Õ'acũ narẽ yu'ræweticã weeri nígu, tojo weesami. ¹³ Apeye otese cape ãtãpaga wa'teropu buruque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Na, yé quetire añurõ e'catise me'rã tu'osama. Tojo weemirã, nu'cõrĩ marĩrã weronojõ añurõ ejõpeotisama. Yoaticã añurõ ejõpeocũmĩ, be'ro narẽ æpērã ña'arõ weecã ï'arã, ejõpeodu'ucã'sama. ¹⁴ Apeye pota

wa'teropu buruque'a'que a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Yé quetire tu'oma, tu'orã pe'e. Mejõ siape me'rã a'ti umuco cjasere wãcũque'tiyu'rũasama. Peje cuosĩ'rĩsama. A'ti umucopu e'catistere uputu wãcũsama. Tojo weero a'te nipe'tise narẽ dojorẽcã'sa'a. A'tiro weérã, na dũca marĩrã weronojõ tojama. ¹⁵ Apeye otese cape di'ta añurõpu buruque'a'que pe'e a'tiro nisĩ'rĩrõ wee'e. Na, yé quetire añurõ tu'osĩ'rĩrõ põtëorõ tu'oma. Tere tu'o, Õ'acũ uaronojõ queoro weeme'rĩcã'ma. Añurõ ëjõpeonu'cũrã peje dũcatirã weronojõ nima, nicu niwĩ.

Jesú sĩ'ocja me'rã queose o'o'que ni'i
(Mr 4.21-25)

¹⁶ Jesú cã bu'erãrẽ a'tiro werenemocu niwĩ:
—Ne ni'cũ sĩ'ocjare sĩ'otoja, apeyenojõ me'rã mo'atisami. Tojo weetigu, cã cãrĩrõ docapu cũutisami. A'tiro pe'e weesami. Nipe'tirã topu sãjãarã ĩ'ato nígũ, u'muarõpu du'teyoosami. ¹⁷ A'tiro ni'i. Toduporopu masã masĩno'ña marĩ'quere masĩno'rõsa'a. Ya'yioropu ní'que quẽ'rã bajarosa'a. Jesú, yé queti masĩno'ña marĩmi'que be'ropare sĩ'ocja bo'reyuro weronojõ masĩpe'ticã'no'rõsa'a nígũ, tojo nicu niwĩ.

¹⁸ »A'tere tu'orã, añurõ tu'oya. Yu'u bu'ese tu'o ëjõpeorãrẽ Õ'acũ masĩse o'onemogũsami. Æpẽrã yu'u bu'esere tu'osĩ'rĩtibutiarã pe'ere na masĩmi'quere ë'mape'ocũsami, nicu niwĩ Jesú.

Jesú paco, tojo nicã cã acabijirã cjase ni'i
(Mt 12.46-50; Mr 3.31-35)

¹⁹ Be'ro Jesú paco, cũ acabijirã cûrẽ a'marã a'ticãrã niwã. Na masã mu'muyurucã ï'arã, wi'ipũ sãjãamasĩticãrã niwã. ²⁰ Topũ nigũ Jesure werecũ niwĩ:

—Mũ'ũ paco, mũ'ũ acabijirã sope pũ'to niama. Mũ'urẽ ï'asĩ'rĩapãrã, nicũ niwĩ.

²¹ Tere tũ'ogu, Jesú nicũ niwĩ:

—No'o Õ'acũ ye quetire tũ'o, tere que-oro weerãnojõ náta yũ'ũ paco, yũ'ũ acabijirã weronjõ nima, nicũ niwĩ.

Jesú wĩ'rõrẽ, tojo nicã pã'cõrĩrẽ di'tamarĩacã wee'que ni'i

(Mt 8.23-27; Mr 4.35-41)

²² Ni'cã nũmũ Jesú cũ bu'erã me'rã yucũsupũ mujãsjãgũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Te'a siaquiji ditara sumutopũ, nicũ niwĩ.

Cũ tojo nicã tũ'orã, wa'acãrã niwã. ²³ Na pẽ'arĩ cura Jesú cãrĩa wa'acũ niwĩ. Wãcũña marĩrõ wĩ'rõ Ɂpũtũ wẽetuuwã'cãticaro niwũ. Tojo wa'acã, pã'cõrĩ yucũsupũre paaquesãamujãcaro niwũ. Tiwũ mirĩdijatawio nicaro niwũ. ²⁴ Tojo wa'acã ï'arã, Jesure wã'cõrã buruacãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Ësãrẽ bu'egũ, marĩ mirĩrãtirã wee'e, nicãrã niwã.

Na tojo nicã tũ'ogu, Jesú wã'cã, te wĩ'rõrẽ, pã'cõrĩrẽ yũsũocũ niwĩ. Nipe'tise di'tamarĩdijape'tia wa'acaro niwũ.

²⁵ Tu'ajanũ'cõ, cũ bu'erãrẽ nicũ niwĩ:

—¿Musãrẽ ãjõpeose de'ro wa'amitito? nicũ niwĩ.

Na ʔpuʔu ʔcuʔa'cārā nitjārā ĩ'amarīa, a'merĩ nicārā niwā:

—¿Noanojō nisariba ā'rĩ? Wĩ'rō, pā'cōrĩpuʔa ʔu'omaatidojacā'a, nicārā niwā.

Jesú Gerasa wāmetirocjũ wātĩa sājāno'cure cō'awĩrō'que ni'i

(Mt 8.28-34; Mr 5.1-20)

²⁶ Be'ro Jesú cū bu'erā me'rā pē'acu niwĩ. Pē'a, ape pā'rē Galilea pōtēorōpu Gerasa wāmetiropu pē'ajacārā niwā. ²⁷ Jesú yucusupu ni'cu majānu'cārĩ cura ni'cũ Gerasacjũ cū tiro ejacu niwĩ. Yoacā waro ā'rĩ masũ wātĩa sājāno'cu cū niritero yu'rucaro niwũ. Ne su'ti marĩ, ne wi'ipu niticu niwĩ. Masāperi wa'teropu nibajaque'aticu niwĩ. ²⁸⁻²⁹ Jesú cūrē ĩ'agũ, wātĩ masūpure sājagũrē “Wijaaya”, nicu niwĩ. Cũ cō'awĩrōcā ĩ'agũ, Jesú tiropu ejaque'a, ʔpuʔu caricūcu niwĩ:

—Jesú, Ō'acũ ʔ'musepu nigũ macũ, ¿de'ro weegu yu'ure caribogu a'titi? Yu'ure ña'abutiario pi'eticā weeticā'ña, ni tutuaro me'rā sērīcu niwĩ.

Pejetiri wātĩ masūrē ñe'ea, buruque'amujācā weecu niwĩ. Masā cūrē aperopu wa'aticā'to nĩrā, omocārĩ, du'pocārīpu cōme dari me'rā du'tecūumujācārā nimiwā. Tojo weemicā, cū wejesuremujācu niwĩ. Wātĩ cūrē masā marĩrōpu su'ori miamujācu niwĩ. ³⁰ Jesú cūrē sērītiña'cu niwĩ:

—¿De'ro wāmetiti?

Cũ yu'ticu niwĩ:

—Legión wāmeti'i, nicu niwĩ. Pājārā wātĩa ũsā nicā'a nígũ, tojo nicu niwĩ. ³¹ Wātĩa Jesure a'tiro nicārā niwā:

—Ėsārē ĩ'abajudutidijari pejopu bu'iri da're bajurioticā'ña ni, uputu sērīcārā niwā. ³² Titare ũrūgūpu pājārā yesea ba'a nu'cūcārā niwā. Narē ĩ'arā, wātīa Jesure “Napure sājāarāti” ni, tutuaro me'rā sērīcārā niwā. Jesú narē “Tojota weeya”, nicu niwī. ³³ Tojo weerā na masūpure ní'cārā wijaa, yeseapure sājāacārā niwā. Yesea na wātīa sājāāca be'ro opa tu'rapu omamaati, ditarapu doqueñojā, mirīpe'tia wa'acārā niwā.

³⁴ Tojo wa'asere ĩ'arā, yeseare co'terā a'tiro weecārā niwā. Na uputu ucuarā macāpu, cāpūpu omawā'cā, weresterā wa'acārā niwā. ³⁵ Te quetire tu'orā, masā tojo wa'asere ĩ'arā wa'acārā niwā. Na Jesú tiropu ejarā, wātīa sājāno'cure Jesú pu'toacā dujicā ĩ'acārā niwā. Cū su'ti sāña, añurō wācūse cuogu dujicu niwī. Na cūrē ĩ'arā, uise me'rā ĩ'acārā niwā. ³⁶ Āpērā topu ĩ'arā ejarārē Jesú wātīa sājāno'cure cō'awīrōcā ĩ'a'cārā “A'tiro wee wātīarē cō'awīrōami”, ni werecārā niwā. ³⁷ Jesú a'tiro weecā ĩ'arā, nipe'tirā masā Gerasapu nirā Jesure tutuaro me'rā “Mu'u aperopu wa'aya”, nicārā niwā. Na uputu waro uicārā niwā. Tojo weerā Jesure tojo nicārā niwā. Tere tu'ogu, Jesú yucusupu mujāsājāa, wa'a wa'acu niwī. ³⁸ Wātīa cuomi'cu Jesure “Yu'u quē'rā mu'u me'rā wa'aguti” nígū, uputu sērīcu nimiwī. Jesú pe'e cūrē nicu niwī:

³⁹ —Mu'u ya wi'ipu tojaa, nipe'tise Ō'acū mu'urē wee'quere werepe'ocū wa'aya, nicu niwī.

Tojo weegu cū nipe'tiro cū ya macācjārārē Jesú cūrē wee'quere werecusiagu wa'acu niwī.

*Jairo macôrê, tojo nicã dí mejã cuogore Jesú
yũ'rũo'que ni'i*

(Mt 9.18-26; Mr 5.21-43)

⁴⁰ Be'ro Jesú ditara ape pã'rêpu ní'cu pẽ'atáca be'ro masã e'catise me'rã cûrê pôtêrĩcãrã niwã. Nipe'tirã cûrê yucue'cãrã nitjãrã, tojo weecãrã niwã. ⁴¹ Titare ni'cũ sũ'ori nerẽwũari wi'i wioгу Jairo wãmetigu Jesú tiro etacu niwĩ. Cũ Jesú tiro ejaque'a, Jesure “Yũ'ure pajaña'cureya. Ya wi'ipũ te'a”, nicũ niwĩ. ⁴² Cũ macô ni'cô nigõ doce cãmari cuogo wẽrĩse pu'topũ nico niwõ. “Jaũ” ni, Jesú to wa'ari cura pãjãrã masã sirutucãrã nitjãrã, cûrê añurõ tuutĩ'awã'cãcãrã niwã. ⁴³ Na tojo weerã wa'tero ni'cô numio doce cãmari dí mejã dutitigo nico niwõ. Co ocoye-dutise wapa nipe'tise niyeru tojaque'a wa'aco niwõ. Ne ni'cũ core ocoyeyũ'ruoticũ niwĩ. ⁴⁴ Tojo weego co Jesú sê'ema wa'a, cũ su'tiro yapapũ ñe'eña'co niwõ. Co ñe'erĩ curata co dí wijami'que bu'anũ'cã wa'acaro niwũ. ⁴⁵ Tojo wa'ari cura Jesú sêrĩtiña'cu niwĩ:

—¿Noa yũ'ure ñe'eti? nicũ niwĩ.

Nipe'tirãputa “Ne ni'cũ ñe'etimi”, nicãrã niwã. Tojo weegu Pedro, tojo nicã cũ me'rãcjãrã Jesure nicãrã niwã:

—Ësãrẽ bu'egu, masã mũ'urẽ nipe'tiro doquewãwã'cã, tuuquejoma. Tojo wa'acã masĩmigũ, mũ'u ¿de'ro weegu “¿Noa yũ'ure ñe'eti?” niti? nicãrã niwã.

⁴⁶ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú nicũ niwĩ:

—Ni'cô yũ'ure ñe'ecã tu'oña'pu. Core yũ'u tutuaro me'rã yũ'racã weeasu, nicũ niwĩ.

47 Cũ tojo nicã tũ'ogo, cũ masĩtojami, yũ'uta weeasu nĩgõ, narãsãgõta Jesú pu'to a'ti, ejaque'aco niwõ. Co nipe'tirã tũ'oropũ werepe'ocã'co niwõ. A'te ye bu'iri cũ yaro su'tirote ñe'easu nĩgõ, tojo nicã “Yũ'ũ ñe'ecãta, yũ'ruono'copũ tojasũ”, ni wereco niwõ. 48 Co tojo nicã tũ'ogu, Jesú core nicũ niwĩ:

—Mũ'ũ ejõpeotjĩagõ, yũ'ruono'copũ toja'a. Dutĩ marĩgõ e'catise me'rã tojaaya, nicũ niwĩ.

49 Jesú core ucũrĩ cura ni'cũ Jairo nerẽwũari wi'i wiogu ya wi'icjũ ejacu niwĩ. Jairore nicũ niwĩ:

—Mũ'ũ macõ wẽrĩatojamo. Marĩrẽ bu'egũre caribonemotiguta majã, nicũ niwĩ.

50 Jesú tojo nicã tũ'ogu, Jairore nicũ niwĩ:

—Uitiguta. Yũ'ũre ejõpeoya. Mũ'ũ tojo weecã, mũ'ũ macõ masõno'gõsamo, nicũ niwĩ.

51 Ti wi'ipũre etagu, co pesari tucũpũre ne ãpẽrãrẽ sãjãadutiticũ niwĩ. Pedro, Santiago, Juã, tojo nicã co pacũsumũa dia'cũrẽ sãjãaduticũ niwĩ. 52 Nipe'tirã ti wi'ipũ nirã upũtu utirã, ãujasewã'arãrẽ Jesú nicũ niwĩ:

—Utiticã'ña. Co wẽrĩtimo. Cãrĩgõ weemo, nicũ niwĩ.

53 Masã co wẽrĩ'quere masĩcãrã niwã. Tojo weerã cũ tojo nicã tũ'orã, cũrẽ bujicã'cãrã niwã.

54 Jesú pe'e ucũgũta, co ya omocãrẽ ñe'e, nicũ niwĩ:

—Wĩ'magõ, wã'cãnu'cãña, nicũ niwĩ.

55 Cũ tojo nirĩ curata wẽrĩ'co masã, wã'cãnu'cãco niwõ. Jesú co pacũsumũarẽ “Ba'ase ecaya”, nicũ niwĩ. 56 Cũ tojo weesere ã'arã, co pacũsumũa upũtu ã'aucuacãrã niwã.

Jesú core masõ'quere ne âpêrârê wereduticũ niwĩ.

9

Jesú cũ bese'cârârê weredutio'o'que ni'i

(Mt 10.5-15; Mr 6.7-13)

¹ Jesú cũ bu'erã docere neocũucũ niwĩ. Be'ro narê cũ tutuasere o'ocũ niwĩ. Wâtĩa no'o nirârê cõ'awĩrõmasĩsere o'ocũ niwĩ. Tojo nicã duti yũ'rũomasĩsere o'ocũ niwĩ. ² Narê Õ'acũ wiogũ nimi nisere wereduticũ niwĩ. Dutitirârê yũ'rũoduticũ niwĩ. ³ A'tiro nío'ocũ niwĩ:

—Wa'arã, ne apeyenojõ miaticã'ña. Tuacjũ, ajuronojõ, ba'ase pu'e, niyeru ne miaticã'ña. Mũsã sãñase me'rã dia'cũ wa'aya. Ne apeye mianemoticã'ña. ⁴ Mũsã no'o nirĩ wi'i ejarã, mũsã to nirõ põtëorõ tojaque'aya. ⁵ No'o âpêrã mũsârê ñe'eticã, ti macãpure wijarã, ti macã cjase di'ta wã'a'quere paastecõ'aña. Tojo weerã mũsã “A'ti macãcjãrã bu'iritima” ni ï'orãsa'a, nicũ niwĩ.

⁶ Cũ tojo nica be'ro wa'a wa'acãrã niwã. Wa'a, nipe'tise macãrĩpu Jesú masârê yũ'rũose quetire werecusiãcãrã niwã. Tojo nicã dutitirârê yũ'rũocãrã niwã.

Herode Jesú weesere tũ'o'que ni'i

(Mt 14.1-12; Mr 6.14-29)

⁷ Galilea di'ta wiogũ Herode nipe'tise Jesú wee'quere tũ'ocũ niwĩ. Tere tũ'ogu, Herode de'ro wéemasĩticũ niwĩ. Âpêrã “Cũ Juã wãmeyeri masũ wërĩ'cupũ masãcũ nimi”, nicãrã niwã. ⁸ Âpêrã “Dũporocjũpu Õ'acũ ye quetire

weremu'tārī masū Elía bajuapĩ”, nicārā niwā. Āpērā “Apetero weegu ni'cū toduporocjū Ō'acū ye quetire weremu'tārī masū masā'cu nígū nisamigu”, nicārā niwā. ⁹ Herode pe'e a'tiro nicu niwī:

—Yū'uta Juā ya dupoare dutesuredutiwu. To pūrīcārē ħnoanojō nisari tocārō na ucūno'gū? Cūrē ĩ'asī'rīmisa'a, nicu niwī.

Jesú ni'cāmocūsetiri mil ɁmɁarē ba'ase eca'que ni'i

(Mt 14.13-21; Mr 6.30-44; Jn 6.1-14)

¹⁰ Be'ro Jesú besecū'cārā na bu'ecusiaca be'ro cū tiro daja, na weecusia'quere werecārā niwā. Be'ro narē Jesú masā marīrōpu Bet-saida wāmetiri macā pu'topu su'ori wa'acu niwī.

¹¹ Masā pe'e na wa'ase quetire tū'ocā'cārā niwā. Tojo weerā tere tū'orā, narē sirutu'wā'cācārā niwā. Jesú narē añuduti, Ō'acū wiogu nimi nisere were, dutitirārē yu'rucū niwī.

¹² Be'ro ñamica'apu nicā ĩ'arā, cū bu'erā doce cū tiro wa'a, cūrē ucūcārā niwā:

—Masārē “Tocārōta ni'i”, niña. Macārīpu, no'o pu'to nise macārīpu ba'ase, cārīrō a'magū wa'adutiya. A'to marī nirōpure ne apeyenojō marībutiacā'a, nicārā niwā.

¹³ Jesú pe'e nicu niwī:

—Musā narē ba'ase ecaya.

Na cūrē nicārā niwā:

—Ėsā ni'cāmocūsepagata pā, tojo nicā wa'i puarāta cuo'o. Masārē ne a'teacā se'satisa'a. ĤĖsārē ā'rā pājārā ye niatjere ba'ase duudutigu weeti? nicārā niwā.

¹⁴ Na pājārā, ɯmɯa se'saro ni'cāmocusetiri mil wa'tero nicārā niwā. Jesú narē nicɯ niwī:

—Masārē te cururinɯcũ cincuenta dujidutiya, nicɯ niwī.

¹⁵ Na cū duti'caronojōta wee, dujipe'ticā'cārā niwā. ¹⁶ Be'ro Jesú te ni'cāmocuse pārē, na wa'i pɯarārē mi, ɯ'mɯarōpɯ ī'amorō, cū pacɯ Ō'acūrē na ye niatjere e'catise o'ocɯ niwī. Tu'ajanɯ'cō, cū pe'esteca be'ro cū bu'erārē masārē etidutigu o'ocɯ niwī. ¹⁷ Nipe'tirā ba'a, yapicārā niwā. Be'ro doce pi'seri na ba'adu'a'quere seeneocārā niwā.

Pedro Jesure “Mɯ'ɯ Ō'acũ o'ó'cɯta ni'i” ní'que ni'i

(Mt 16.13-19; Mr 8.27-29)

¹⁸ Ni'cāti Jesú cū se'saro ñubuegu weecɯ niwī. Titare cū bu'erā quē'rā cū me'rā nicārā niwā. Narē sērītiña'cɯ niwī:

—Masā ¿de'ro ni ucūti yɯ'ɯre? nicɯ niwī.

¹⁹ Na cūrē yɯ'ticārā niwā:

—Āpērā mɯ'ɯrē “Juā wāmeyeri masũ nimi”, nima. Āpērā mɯ'ɯrē “Dɯporocjɯpɯ Ō'acũ ye queti weremɯ'tārī masũ Elía nimi”, nima. Āpērā “No'o nigũ dɯporocjɯpɯ Ō'acũ ye queti weremɯ'tārī masũ masā'cɯ ní'gũ nisasami”, nima, nicārā niwā.

²⁰ Be'ro narē sērītiña'cɯ niwī tja:

—¿Musā waro, de'ro wācūti yɯ'ɯre? nicɯ niwī. Pedro cūrē nicɯ niwī:

—Mɯ'ɯ Ō'acũ bese'cɯ Cristo ni'i, nicɯ niwī.

Jesú cū wērīatjere were'que ni'i

(Mt 16.20-28; Mr 8.30–9.1)

²¹ Jesú narē ne cārō āpērāpure cū Ō'acū bese'cu nisere weredutiticu niwī. ²² Be'ro narē nicu niwī:

—Yū'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu pūrō pi'etigusa'a. Judío masā bucurā, pa'ia wiorā, Moisé oja'quere bu'eri masā yū'ure ī'atu'tirāsama. Yū'ure wējērāsama. Na tojo weemicā, i'tia namu be'ro masāgūsa'a, nicu niwī.

²³ Be'ro nipe'tirā masārē nicu niwī:

—No'o yū'ure sirutusī'rīgūnojō nipe'tise numurī sirutuato. Cū weesī'rīrōnojō weeticā'to. Yū'u uaro pe'e weeato. No'o yū'ure sirutusī'rīgū, “Jesure ējōpeogu, wērībosa'a” nitiguta sirutuato. ²⁴ Yū'ure ējōpeose me'rā ña'arō yū'rūsī'rītigu, yū'ure ējōpeodu'ugūnojō pecame'epu bu'iri da're bajuriono'gūsami. Apī wējēsere uiti, yū'ure ējōpeonu'cūgūnojō yū'u me'rā catinu'cūgūsami. ²⁵ Ni'cū a'ti turi cjase nipe'tisere wapata'agu, cū ejeripō'rā pe'ere bajuriogu, ħñe'enojōrē wapata'abosari?

²⁶ Yū'ure, tojo nicā ye quetire bopoyasāticā'ña. Musā bopoyasācā, yū'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu a'tiro weegusa'a. Apaturi a'ti turipure a'tigu, yū'u pacu asistese me'rā, cūrē wereco'terā me'rā yū'u quērā musārē bopoyasāgūsa'a. Yū'u tutuase me'rā a'tigu, tojo weegusa'a. ²⁷ Diacjū musārē weregutī. Ni'cārērā a'topu nirā yū'u wiogu sājācā ī'atimirā wērīsome, nicu niwī.

*Jesú cū bajusere ducayu'que ni'i
(Mt 17.1-8; Mr 9.2-8)*

28 Ni'cã semana Jesú “Yu'u wiogu sãjãcã ï'arãsa'a” níca be'ro ãrũgũpu ñubuegu mujãgũ, Pedro, Santiago, Juãrẽ miacũ niwĩ. 29 Topũ cũ ñubuegu, cũ bajusere ducayua wa'acũ niwĩ. Cũ ye su'ti añurõ butise, asistese wa'acaro niwũ. 30 Tojo wa'acã, puarã umua bajua, cũ me'rã ucũcãrã niwã. Na duporocjãrãpu Moisé, Elía nicãrã niwã. 31 Na asistese me'rã nírã, Jesú cũ Jerusalẽpu wẽriatjere ucũcãrã niwã. 32 Pedro quẽ'rã uputu wuja cuo'cãrã nimirã, wã'cãcãrã niwã. Wã'cã, Jesú cũ asistesere, tojo nicã cũ me'rã nirãrẽ ï'acãrã niwã. 33 Na Jesú tiro ní'cãrã wa'ari cura Pedro Jesure nicũ niwĩ:

—Wiogu, marĩ a'topũ nicã añuyũ'rua'a. I'tia wi'iacã weerã. Ni'cã wi'i mũ'u ya wi'i, ape wi'i Moisé ya wi'i, ape wi'i Elía ya wi'i weerã, nicũ niwĩ.

Pedro cũ tojo nisere tu'oña'timigũ, de'ro nímãsitigu, tojo nicũ niwĩ. 34 Cũ tojo ucũrĩ cura ni'cã o'mecurua dijati, tuubi'acã'caro niwũ. Na ti o'mecurua po'pearũ nírã, ucua wa'acãrã niwã. 35 Be'ro ti curuapũ ni'cũ a'tiro ucũcã tu'ocãrã niwã:

—Ã'rĩ yu'u macũ yu'u bese'cũ nimi. Cũ ucũsere tu'o ejõpeoya, nicũ niwĩ.

36 Tojo níca be'ro Jesú ni'cũta tojanũ'cãcũ niwĩ. Moisé, Elía marĩcãrã niwã majã. Cũ bu'erã na ï'a'quere tojota tu'oña'yu'rucã'cãrã niwã. Ne cã'rõ ãpẽrãrẽ wereticãrã niwã.

Jesú wĩ'magũ wãtĩ sãjãno'cure cõ'awĩrõ'que ni'i

(Mt 17.14-21; Mr 9.14-29)

³⁷ Ape numu pe'e ũrũgũpu ní'cārã dijatacã, pãjārã Jesure põtêrĩcārã niwã. ³⁸ Ni'cũ na wa'teropu nigũ uputu Jesure ucũquejocu niwĩ:

—Ŭsārẽ bu'egu, yu'u macũ ni'cũ nigũrẽ pa-jaña'cureya. Ī'agũ a'tia. ³⁹ Wātĩ cũrẽ sãjãa'cu ñe'ea, caricũ, wẽriamujãcã weemi. Tojo nicã ɔseropu so'potu'umi. Cũrẽ ña'abutiario wéegu, pi'eticã weeyu'ruami. Ne du'usĩ'rĩtimi. ⁴⁰ Mu'u bu'erārẽ “Wātĩrẽ cõ'awĩrõña”, nitojamiapu. Ne põtẽotiamã, nicu niwĩ.

⁴¹ Jesú yu'ticu niwĩ:

—Musã ějõpeose moorã ña'arã ni'i. Yu'u musārẽ yoacã bu'emicã, ne tu'omasĩwe'e yu-jupu. ¿No'ocã'rõ yoacã musã yu'ure ějõpeoticã wãcũtutuagũsari? Mu'u macũrẽ yu'u tiro miitia, nicu niwĩ.

⁴² Wĩ'magũ cũ tiro wa'acã, wātĩ cũrẽ nucũcãpu doqueque'acã weecu niwĩ. Apaturi wãcũña marĩrõ cũrẽ wẽriacã weecu niwĩ tja. Cũ tojo weecã, Jesú wātĩrẽ cõ'awĩrõ, yu'ruocu niwĩ. Tu'ajanu'cõ, cũ pacure wiacu niwĩ. ⁴³ Nipe'tirã to nirã Ō'acũ tutuasere ĩ'amarĩacārã niwã.

*Jesú cũ wẽriatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mt 17.22-23; Mr 9.30-32)*

Na Jesú wee'lo'quere ĩ'amarĩarĩ cura cũ bu'erārẽ nicu niwĩ:

⁴⁴ —Yu'u ni'cãrõacã nisere añurõ tu'oya. Acobojoticã'ña. Yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojõ uputigure wiorãpure o'orãsama, nicu niwĩ.

⁴⁵ Cũ tojo nisere cũ bu'erã pe'e ne tu'omasĩticārã niwã. Ō'acũ narẽ tojo

masĩtabasioticã weecu niwĩ. Na cũ ní'quere
 “¿De'ro nisĩ'rĩrõ weeti?” ni sērĩtiña'ui nicārã
 niwã.

Añurõ weeyu'rũnu'cãgũ ye cjase ni'i

(Mt 18.1-5; Mr 9.33-37)

⁴⁶ Be'ro Jesú bu'erã na basu ¿noa
 marĩ wa'teropu nigũ ãpērã yu'ruoro
 niyu'rũnu'cãgũsari? nĩrã, uputu du'sasocārã
 niwã. ⁴⁷ Jesú na tojo wãcũsere ĩ'amasĩcã'cu
 niwĩ. Tojo weegu ni'cũ wĩ'magũrẽ cũ pu'to
 wejeonu'cõ, ⁴⁸ narẽ nicu niwĩ:

—Yu'ure maigũnojõ ni'cũ ã'rĩ wĩ'magũrẽ
 ñe'egũ weronojõ weemi. Cũrẽ ñe'egũ, yu'ureta
 ñe'egũ weemi. Yu'ure ñe'egũ, yu'ure o'ó'cu
 Õ'acũ quẽ'rãrẽ ñe'egũta weemi. No'o musã
 wa'teropure “Ãpērã yu'ruoro ni'” ni wãcũtigu
 cũta nimi ãpērã yu'ruoro nigũ, nicu niwĩ Jesú.

Marĩrẽ ĩ'atu'titigu marĩ me'rãcjũ nimi nise ni'i
(Mr 9.38-40)

⁴⁹ Be'ro Juã Jesure a'tiro nicu niwĩ:

—Ësãrẽ bu'egu, ni'cũ mu'u wãmerẽ
 pisutĩagũ, wãtiarẽ cõ'awĩrõcã ĩ'awũ. Cũ marĩ
 me'rãcjũ nitiami. Tojo weerã cũrẽ cã'mota'awu,
 nicu niwĩ.

⁵⁰ Cũ tojo nicã tu'ogu, Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Tojo weegure cã'mota'aticã'rõua'a. Marĩrẽ
 ĩ'atu'titigu marĩ me'rãcjũ nimi, nicu niwĩ Jesú.

Jesú Santiagore, Juãrẽ tu'ti'que ni'i

⁵¹ Jesú wẽrĩ, cũ u'musepu mujãti duporo
 uiro marĩrõ wãcũtutuario me'rã “Jerusalẽpu
 wa'aguti”, nicu niwĩ. ⁵² Cũ duporo ãpērãrẽ

o'óyucu niwĩ. Na ni'cã macã Samaria di'ta nirĩ macãpu Jesú cũ cãriatjore a'mayurã wa'acãrã niwã. ⁵³ Ti macã Samariacjãrã judío masã me'rã a'pepũrĩrã nitjĩarã, Jesú o'ó'cãrãrẽ ñe'esĩ'rĩticãrã niwã. Na, Jerusalẽpu Jesú wa'agusami nĩrã, tojo weecãrã niwã. ⁵⁴ Samariacjãrã tojo weesere ã'arã, Jesú bu'erã Santiago, Juã a'tiro nicãrã niwã:

—Ësã wiogu, narẽ bu'iri da'rerã, ¿pecame'erẽ u'musepu dijatiduticã uati? ¿Dũporocjũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ Elía wee'caronojõ weerouati? nicãrã niwã.

⁵⁵ Tere tu'ogu, Jesú narẽ ã'a, tutuaro me'rã tu'tigu, a'tiro nicu niwĩ:

—Musã tojo wãcũse Espíritu Santu o'ose mejẽta ni'i. ⁵⁶ Yũ'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu masãrẽ bu'iri da're bajuriogu a'titiwũ. Narẽ yũ'ruogu a'tigu weewũ, nicu niwĩ.

Be'ro na ape macãpu yũ'rua wa'acãrã niwã.

Jesú me'rã wa'asĩ'rĩmi'cãrã ye queti ni'i
(Mt 8.19-22)

⁵⁷ Na ape macãpu yũ'ruari cura ni'cũ masũ Jesure nicu niwĩ:

—Yũ'u mu'u no'o wa'aro sirutuguti, nicu niwĩ.

⁵⁸ Jesú cãrẽ yũ'ticu niwĩ:

—Wa'icũrã na cãrĩrĩ tuti cuoma. Mirĩcũa quẽrã na põ'rãtiri su'tiro cuoma. Yũ'u pũrĩcã Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu ne cã'rõ cãrĩpesaro, yaro diácjũrẽ moo'o, nicu niwĩ.

⁵⁹ Apĩ pe'ere Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Te'a yũ'u me'rã, nicu niwĩ.

Cũ yũ'ticu niwĩ:

—Wioḡu, yu'u pacu tiropu wa'aguti yujupu. Topu ni, be'ro yu'u pacu wērīca be'ro yaato-jagupu mu'u me'rā wa'aguti, nicu niwī.

⁶⁰ Jesú cūrē yu'ticu niwī:

—Yu'ure ējōpeotirā wērī'cārā weronojō nima. Nāta wērī'cārārē yaato. Mu'u pūrīcā yu'ure sirutuya. Sirutu, Ō'acū wioḡu nigūsami nisere wereḡu a'tia, nicu niwī.

⁶¹ Be'ro Jesure apī nicu niwī:

—Wioḡu, mu'u me'rā wa'aguti. Yu'u mu'u me'rā wa'ati dūporo ya wi'icjārārē we'eritisi'rīsa'a yujupu, nicu niwī.

⁶² Jesú cūrē nicu niwī:

—Di'ta se'ecūḡu, opanūrē wa'ari nīgū, sē'ema pe'e ī'atōrōtisami. Ā'rī weronojō Ō'acūrē ējōpeo'cūpu todūporo cū weeseti'quere wācūnūrūtisami. Wācūnūrūḡū Ō'acū ye cjasere queoro weemasītisami, nicu niwī.

10

Jesú setenta y dos masārē cū ye quetire were-dutiḡu o'ó'que nī'i

¹ Be'ro Jesú setenta y dos āpērā umuarē pi-jinemocu niwī. Narē puarērā dia'cū nipe'tise cū wa'atje macārīpu cū dūporo o'ó'yucu niwī.

² Narē a'tiro nicu niwī:

—Diacjū masārē wereḡuti. Marī otese peje pī'rī dūcati'i. Tere miirā pe'e marībocurema. Tojo weerā masā te otese wioḡure āpērā miita-mudutirā sērīnemoña, nicu niwī. A'te weronojō Ō'acū ye quetire masīsī'rīrā pājārā waro nima. Te quetire wererā pe'e pejetirācā nima. Tojo

weerã âpêrã cũ o'ónemocã Õ'acũrẽ sêrĩña.
³ Mũsã wa'aya. Yũ'u mũsãrẽ wiose wa'teropũ
 o'ógũ wee'e. Oveja wĩ'marãrẽ yaiwa wa'teropũ
 o'ógũ weronojõ o'ó'o. ⁴ Mũsã wa'arã, ajuri
 miaticã'ña. Niyeru sãarĩ ajuro quẽ'rãrẽ miat-
 icã'ña. Sapatu ape pa'a miaticã'ña. Ma'apũ
 wa'arã, âpêrãrẽ añudutirã, yoacã ucũticã'ña.
 Diacjũ wa'aya. ⁵ Mũsã wi'ipũ sãjãarã, ti
 wi'icjãrãrẽ añudutirã, a'tiro nimũ'tãña: “Mũsã
 a'ti wi'icjãrãrẽ añurõ wa'ato”, niña. ⁶ Ti
 wi'icjãrã cumuca marĩrõ nicã, mũsã añudutise
 “Añurõ wa'ato” nise na ye tojarosa'a. Tojo
 niticãma, mũsã tojo nise mũsãrẽta tojarosa'a
 tja. ⁷ Mũsã ni'cã wi'ipũ ejarã, ti wi'iputa tojayá.
 Na ba'asenojõrẽ, na sĩ'rĩsenojõrẽ, mũsã quẽ'rã
 ba'asirutuya. Da'rari masã na da'rase wapa
 wapata'aba'amasĩma. Tojo weerã mũsã bu'erã
 wa'acã, mũsãrẽ ba'ase weetamurãsama. Ap-
 eye wi'seripũ wa'amujã, cãrĩbajaque'atiticã'ña.
⁸ Mũsã ni'cã macãpũ etacã, ti macãcjãrã añurõ
 ñe'eme'rĩcã, no'o na ecasere ba'aya. ⁹ Ti
 macãpũ dutitirãrẽ yũ'ruoya. Narẽ a'tiro wereya:
 “Õ'acũ cũ wiogũ nise mũsã tiropũ a'tiatje cã'rõ
 dũ'sa'a.” ¹⁰ Ni'cã macãpũ mũsã etacã, tocjãrã
 añurõ põtêrĩticãma, macã decopũ wa'aya. A'tiro
 niña: ¹¹ “A'ti macã cjase ùsã dũ'pocãrĩpũ di'ta
 wã'a'quepũreta paastecõ'arãti. A'ti macãcjãrã
 bu'iritisere ĩ'orã, tojo weerãti”, niña. Narẽ a'tiro
 ninemoña. “Mũsã a'tere masĩña. Õ'acũ cũ
 wiogũ nise mũsã tiropũ a'tiatje cã'rõ dũ'sa'a”,
 niña. ¹² Jesú a'tiro ninemocũ niwĩ:

—Mũsãrẽ weregũti. Õ'acũ masãrẽ beseatji

numu nicã, ti macãcjārã musārẽ uati'cārārẽ a'tiro weegusami. Sodomacjārārẽ bu'iri da're'caro nemorõ da'reno'rāsama, nicu niwĩ Jesú.

Jesure ejõpeotise macãrĩcjārã ye queti ni'i
(Mt 11.20-24)

¹³ Be'ro Jesú apeye macãrĩcjārārẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Musã Corazĩ, tojo nicã Betsaida wãmetise macãrĩcjārārẽ ña'abutiario wa'arosa'a musārẽ. Yu'u weeĩ'o'quere ĩ'amirã, ducayuwe'e. Yu'u ãpērã judío masã nitirã nirõpu Tiro, Sidõ wãmetise macãrĩpu weeĩ'ocãma, duporopu na ña'arõ wee'quere bujaweti ducayutojabopã. Na bujawetisere ĩ'orã, na weewuaronojõpuma su'ti wãquĩsenojõrẽ sãña, nujārẽ na dupoapu õrẽstepeobopã. ¹⁴ Õ'acũ masārẽ beseatji numu nicã, Tiro, Sidõcjārã nemorõ musã pe'ere bu'iri da'reyu'rũũ'cãgũsami. ¹⁵ Ni'cãrõacãma Capernaucjārārẽ were'e. “Tojowaro u'musepu mujārãti”, ni wãcũticã'ña. Õ'acũ musārẽ pecame'epu cõ'abutiagusami, nicu niwĩ.

¹⁶ Be'ro cũ bu'erārẽ a'tiro werenemocu niwĩ:

—Musã bu'esere tu'orã, yu'ureta tu'oma. Musārẽ uatirã, mejārõta yu'ure uatima. Tojo yu'ure uatirã, yu'ure o'ó'cupu Õ'acũ quẽ'rārẽ uatima, nicu niwĩ Jesú.

Jesú cũ o'óyu'cārã setenta y dos na daja'que ni'i

¹⁷ Be'ro Jesú setenta y dos cũ o'óyu'cārã e'catise me'rã tojatacārã niwã. A'tiro nicārã niwã:

—Ësã wiogu, wătîaputa mu'u dutiro, mu'u wãme me'rã ãsã cõ'awĩrõmujãcã, yu'tiama, nicãrã niwã.

¹⁸ Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Musã nĩrõnojõta ni'i. Wătĩrẽ u'musepu ní'cu bupo ya'baro weronojõ docaque'a dijacã ĩ'awũ. ¹⁹ Yu'u musãrẽ tutuasere o'owu. Musã añapure u'tapeomicã, cutipapure u'tapeomicã, na cũ'rĩcã, toacã pũrĩno'tisere o'owu. Nipe'tise wătĩ cũ tutuasere docaque'adutigu o'owu. Ne cã'rõ musã ña'arõ weeno'some. ²⁰ “Wătĩa ãsãrẽ yu'tiama” nise dia'cũrẽ e'catiticã'ña. A'te pe'ere e'catiya. U'musepu Ō'acũ yarã catinu'cũse cuorã na wãmerẽ ojaõ'orĩ turipu musã wãmerẽ ojaõ'ocã, e'catiya, nicu niwĩ.

Jesú ye queti, cũ pacu Ō'acũ ye queti ni'i
(Mt 11.25-27; 13.16-17)

²¹ Jesú cũ bu'erãrẽ ucũrĩ cura Espiritu Santu cãrẽ e'catise o'oyu'ruacu niwĩ. Titare cũ pacure a'tiro nicu niwĩ:

—Pacu, mu'u u'muse, a'ti turi wiogu ni'i. “Ësã masĩyu'rũnu'cãrã ni'i” nĩrãrẽ mu'u ye cjasere masĩcã weeticu niwũ. Āpẽrã wĩ'marã weronojõ maata tu'o ějõpeorã pe'ere tere masĩcã weecu niwũ. Mu'u tojo weesere wãcũgũ, mu'urẽ e'catise o'o'o. A'tere mu'u ua'caronojõta queoro wee'e, nicu niwĩ cũ pacure.

²² Be'ro masãrẽ ninemocu niwĩ tja:

—Yu'u pacu nipe'tise weemasĩsere yu'ure o'owĩ. Cũ ni'cũta yu'u nisetisere masĩpe'ocã'sami. Yu'u quẽ'rã ni'cũta cũ nisetisere masĩpe'o'o. No'o yu'u masĩcã

weeno'rã quẽ'rã cũ nisetisere masĩsama, nicu niwĩ Jesú.

²³ Be'ro cũ bu'erârẽ ì'a, na se'sarore nicu niwĩ:

—Yu'ure musã, musã ye caperi me'rã ì'a'a.

²⁴ Musârẽ a'tiro wereguti. Pãjãrã duporocjãrãpu Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã, tojo nicã wiorã musã ni'cãrõacã ì'asere ì'asĩ'rĩcãrã nimiwã. Ne ì'aticãrã niwã. Yu'u musârẽ weresere tu'osĩ'rĩcãrã nimiwã. Ne ni'cãti tu'oticãrã niwã, nicu niwĩ.

Jesú Samariacjã me'rã queose o'o'que ni'i

²⁵ Be'ro ni'cũ Moisé oja'quere bu'eri masũ Jesú cũ ucũsere tu'ogu, wã'cãnu'cã, Jesú me'rã ucũgũ wa'acu niwĩ. Cũrẽ mejẽcã yu'ticã uagu, a'tiro sãrĩtiña'cu niwĩ:

—Masârẽ bu'egu, yu'u Õ'acũ me'rã catinu'cũsĩ'rĩgũ, ¿de'ro weegusari? nicu niwĩ.

²⁶ Jesú cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—¿Moisé ye queti ojãca pũrĩpu de'ro ojano'tito? Mu'u tere bu'égu, ¿de'ro tu'oti? nicu niwĩ.

²⁷ Moisé oja'quere bu'eri masũ cũrẽ yu'ticu niwĩ:

—A'tiro ojano'o: “Õ'acũ marĩ wiogure nipe'tise mu'u ejõpeose me'rã, mu'u wãcũse me'rã, mu'u tutuase me'rã, mu'u tu'oña'se me'rã ma'ĩña. Mu'u basu ma'irõnojõta ãpẽrãrẽ ma'irõua'a”, ni'i, nicu niwĩ.

²⁸ Tere tu'ogu, Jesú cũrẽ nicu niwĩ:

—Mu'u queoro waro yu'ti'i. Mu'u a'tere wéegu, Õ'acũ me'rã catinu'cũgũsa'a, nicu niwĩ.

²⁹ Moisé oja'quere bu'egu pe'e cũrẽ añurõ wãcũcã uagu, Jesure a'tiro nicu niwĩ tja:

—¿Noanojō niti āpērārē ma'irōua'a nirānojō? nicu niwī.

³⁰ Jesú cūrē queose me'rā yu'ticu niwī:

—Ni'cū umu Jerusalēcjū ma'a Jericó wa'ari ma'apu bu'acu niwī. Topu cū wa'ari cura yajari masā cūrē ñe'e, cū cuosere yajape'ocā'cārā niwā. Su'ti cū saña'quepu quē'rārē tuweemiicā'cārā niwā. Cūrē uputu paawējēcūu, wa'a wa'acārā niwā. ³¹ Tojo wa'ari cura ni'cū pa'i cū bu'aca ma'aputa bu'acu niwī. Cūrē ī'agū, ī'atigu weronojō diacjū yu'rūbu'a wa'acu niwī. ³² Cū be'ro tja apī Leví ya curuacjū cū cūñarōputa cū quē'rā ejacu niwī. Cūrē ī'agū, cū quē'rā ape pā'rē pe'e pē'a, ī'ayu'rūbu'a wa'acu niwī. ³³ Na be'ro apī tja Samariacjū judío masā na yabigu ti ma'aputa bu'acu niwī. Cū cūrē ī'agū, pūrō pajaña'cu niwī. ³⁴ Tojo weegu cū, cū tiro wa'a, cū cāmire ocoyegu, u'sere, tojo nicā vino me'rā cū ye cāmiyu piopeocu niwī. Tu'ajanu'cō, su'ti caseri me'rā du'recu niwī. Be'ro cū yagu burro bu'ipu cūrē miipeocu niwī. Miipeo, ni'cā wi'i sijari masā cārīrī wi'ipu miaa, cūrē co'tedutigu cūucu niwī. ³⁵ Ape numu pe'e tja Samariacjū co'tedutigu pua numu da'rase wapa weronojō niyeru ti wi'i co'tegure o'ocu niwī. Cūrē a'tiro nicu niwī: “Ā'rīrē co'teya. Yu'u mu'urē o'o'que nemorō nicā, dajatojagu mu'urē wapayepe'oguti”, nicu niwī. ³⁶ A'tere wérēca be'ro Jesú Moisé oja'quere bu'egure a'tiro nicu niwī:

—Mu'u ī'acā, ¿ni'inojō pe'e na i'tiarā wa'terore yajari masā na ña'arō wee'cure pajaña'pari? nicu niwī.

³⁷ Moisé oja'quere bu'eri masũ yu'ticu niwĩ:

—Cũrẽ pajaña'a weetamu'cu añurõ weepĩ, nicu niwĩ.

Jesú cũrẽ nicu niwĩ:

—Mu'u quẽ'rã ãpẽrãrẽ ã'rĩ weronojõ weegu wa'aya, nicu niwĩ.

Jesú Marta, María ya wi'ipũ cũ ní'que ni'i

³⁸ Jesú cũ wa'aro yu'ruagu, ni'cã macãpu ejacu niwĩ. Ti macãpu ni'cõ Marta wãmetigo co ya wi'ipũ cũrẽ põtẽrĩ, cãrĩse o'oco niwõ. ³⁹ Co ni'cõ María wãmetigore acabijotico niwõ. Cóta Jesú ucũsere tu'ogo, cũ du'pocãrĩ tiroacãpu dujico niwõ. ⁴⁰ Co tojo weeri cura Marta pe'e co da'rasere wãcũque'tiyũ'ruaco niwõ. Tojo weego co Jesú tiro wa'a, cũrẽ nico niwõ:

—Yu'u wiogu, a'tigo yu'u acabijo yu'are weetamuser ne wãcũtimo. ¿Mu'u ne mejẽcã tu'oña'weti co tojo weesere? Core yu'are weetamudutiya, nico niwõ.

⁴¹ Jesú core yu'ticu niwĩ:

—Marta, mu'u weesere uputu waro wãcũque'ti'i. ⁴² María pe'e yu'u ucũsere tu'ogo, añuse warore weego weemo. Co tu'o ejõpeo'quere ne ãpẽrã ã'mamasĩtisama. Tenojõ pe'ere weeroña'a, nicu niwĩ.

11

*Jesú “Õ'acũrẽ sẽrĩrã, a'tiro ñubueya” nise ni'i
(Mt 6.9-15; 7.7-11)*

¹ Ni'cã numu Jesú aperopu ñubuegu weecu niwĩ. Cũ ñubuetu'ajaca be'ro ni'cũ cũ bu'egu Jesure nicu niwĩ:

—Ësã wiogu, Juã masãrẽ wãmeyeri masũ cũ bu'erãrẽ Õ'acũrẽ ñubuesere bu'ecũ niwĩ. Mu'u quẽ'rã ãsãrẽ bu'eya, nicũ niwĩ.

² Jesú yu'ticũ niwĩ:

—Õ'acũrẽ ñubuerã, a'tiro niña:

“Pacũ, mu'u u'musepu ni'i.

Nipe'tirã mu'urẽ wiopesase me'rã ëjõpeoato.

A'ti turipure mu'u bese'cũ maata wiogu sãjãgũ a'tiato.

Ë'musepure mu'u uaro dia'cũ weesama.

Na weronojõ a'ti turicjãrã quẽ'rã mejãrõta weeato.

³ Ësãrẽ umucorinucũ ba'ase o'oya.

⁴ Ësã ña'arõ wee'quere acobojoya.

Ësã ãpẽrãrẽ acobojo'caro weronojõta ãsã quẽ'rãrẽ acobojoya.

Ësã ña'arõ weesĩ'rĩsere cã'mota'aya.

Tojo nicã ña'agũ ãsãrẽ niquesãsĩ'rĩcã, cã'mota'aya”, nicũ niwĩ.

⁵ Jesú apeye ninemocũ niwĩ:

—No'o musã wa'teropure ni'cũ cũ me'rãcjũ cuobosami. Cũ ñami deco musã ya wi'ipũ

wa'a, a'tiro nibosami: “Yu'u me'rãcjũ, i'tiaga pã yu'ure wasoya. ⁶ Yu'u me'rãcjũ apĩ ap-

eropũ sijagu eja'cũ yá wi'ipũ ejami. Ne cãrẽ apeyenojõ cã'rõ ecase moosa'a”, nisami. ⁷ Cũ

apetero weegu mu'urẽ wi'i po'peapũ a'tiro yu'tiwĩrõbosami: “Yu'ure wã'cõtiguta. Sope

pu'to añurõ waro bi'acã'no'apũ. Yu'u põ'rã yu'u me'rã cãrĩrã pesama. Yu'u mu'urẽ

wã'cã apeyenojõ o'ogu wa'amasĩtisa'a”, nisami.

⁸ Musãrẽ wereguti. Cũ, cũ me'rãcjũ nimicã, wã'cã, cãrẽ apeyenojõ o'ogu wa'atisami. A'tiro

pe'e weesami. Cûrê sêrînu'cûcã î'agû, cari-bonemoticã'to nígû, nipe'tise cû ɰasere o'osami. Cû, cû me'rãcjû nise ye bu'iri mejêta tojo weesami. ⁹ Tojo weegu musârê wereguti. Ô'acûrê sêrîña. Cûrê sêrîcã, o'ogusami. Musã sêrî a'manu'cûrã, bocarãsa'a. Musã me'rãcjû ya wi'ire sope pɰ'to pisunu'cûcã cû musârê pãosôrôrô weronojô weegusami. ¹⁰ Ô'acû cûrê sêrîrârê o'osami. No'o a'magûnojô bocagusami. Sope pɰ'to pisugu weronojô sêrînu'cûgûrê o'ogusami.

¹¹ »Musã pôrã ba'ase sêrîcã, ne ni'cû ɰtãpere o'otibosa'a. Wa'i sêrîcã quê'rârê, añarê o'otibosa'a. ¹² Tojo nicã cãrê'quê die sêrîcã, cutipare o'otibosa'a. ¹³ Musã ña'arã nimirã, musã pôrârê añusere o'omasî'i. To pûrîcãrê marî pacu ɰ'musepɰ nigû, nemorô añuse o'ogusami. Cûrê sêrîrârê Espîritu Santure o'ogusami, nicu niwî.

Jesure “Wâtî tutuaro me'rã wee'omi” ni na ucja'que ni'i

(Mt 12.22-30; Mr 3.20-27)

¹⁴ Ni'cû masû wâtî sãjãno'cu ucûmasîtigu tojacu niwî. Jesú cûrê cõ'awîrôgû weecu niwî. Cûrê cõ'awîrôcã, ucûmasîtimi'cu ucûcu niwî. Tere î'arã, masã î'amarîacãrã niwã. ¹⁵ Ni'cãrêrã a'tiro nicãrã niwã:

—Ă'rî Jesú wâtîa wiogu Beelzebú wãmetigu tutuaro me'rã wâtîrê cõ'awîrômi, nicãrã niwã.

¹⁶ Âpêrã pe'e ¿diacjûta Jesú tutuamiticû? nîrã, cûrê ɰ'muse cjasere wee'oduticãrã nimiwã.

¹⁷ Cû na tojo wãcûsere masîgû, narê nicu niwî:

—Ni'cã curuacjãrã a'merĩ ducawati, a'mequẽrã, masãpe'tia wa'asama. Ni'cã wi'icjãrã ducawatirã, na quẽ'rã pe'tidijasama. ¹⁸ A'te weronojõ wãtĩa wiogu cũ basu ducawatigu, cũ de'ro wee tutuanemotisami majã. Musãrẽ a'tere ucũgũti. Musã yu'ure “Wãtĩ Beelzebú tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmi”, nimi'i. ¹⁹ To pũrĩcãrẽ yu'u tojo weecãma, musã bu'esere siruturã wãtĩarẽ cõ'awĩrõrã, ħnoa tutuaro me'rã cõ'awĩrõsari? Narẽ musã “Õ'acũ tutuaro me'rã wãtĩarẽ cõ'awĩrõma”, ni'i. Tojo weero masĩno'o. Musã yu'ure nise diacjũ niwe'e. ²⁰ Yu'u Õ'acũ dutiro me'rã pe'e wãtĩarẽ cõ'awĩrõ'o. A'te me'rã “Õ'acũ wiogu nise musã tiropure nitoja'a”, nino'o, nicu niwĩ.

²¹ Jesú narẽ a'tiro ninemocu niwĩ:

—Ni'cũ umu tutuamu nipe'tise wãmotigu cũ ya wi'ire co'tecã, cũ yere mejẽcã weetisama. ²² No'o cũ nemorõ tutuagu a'ti, cũrẽ wapata'agu, cũ wãmotimi'quere ã'mape'ocã'sami. Tojo weegu cũ wãmo marĩgũ mejõ nigũ tojacã'sami. Ë'ma'cu cũ me'rãcjãrãrẽ tere ducawaasami. Jesú, yu'u wãtĩ yu'rũoro tutuayũ'rũnu'cã'a nĩgũ, tojo nicu niwĩ.

Jesú a'tiro ninemocu niwĩ:

²³ —Yu'ure uatirã yu'ure ĩ'atu'tirã nima. Yu'ure seeneotamutigũnojo doquestewã'cãgũ weronojõ nimi. Yu'ure ĩjõpeotirã masãrẽ Õ'acũrẽ ĩjõpeocã weetamurã mejẽta weema nĩgũ, tojo nicu niwĩ.

*Wātī toduporopu cū ní'cupure majāmisājāase
ni'i*

(Mt 12.43-45)

²⁴ Jesú masārē a'tiro ninemocu niwī:

—Wātī masūpure cō'awīrōno'ca be'ro aco marīrōpu sijabaque'atisami. Cū niatjore a'magū, tojo weesami. Cū nirō bocatigū, a'tiro wācūsami: “Yū'u wijaa'cupure dajasājāagūti tja”, nisami. ²⁵ Cūpure dajasājāagū, wi'i o'aca wi'i, añurō apóca wi'i weronojō bocaejasami. ²⁶ Be'ro āpērā wātīa sietere cū yū'rūoro ña'arārē pijisami. Piji, be'ro toduporopu cū wijaa'cupure na nipe'tirā sājāasama. Tojo weegu masū cū toduporopu ní'caro nemorō ña'arō tojasami, nicu niwī Jesú.

Jesú “E'catise waro a'tiro ni'i” ní'que ni'i

²⁷ Jesú ucūrī cura ni'cō numio masā pājārā wa'teropu nigō caricūquejoco niwō:

—Mū'urē pō'rāti masō'co añurō waro e'catiyū'rúamo, nico niwō.

²⁸ Jesú core nicu niwī:

—Yū'u pe'e a'tiro nigūti. Ō'acū cū ucūsere tū'o, cū dutisere weerā pe'e pūrīcā añurō waro co nemorō e'catisama, nicu niwī.

Masā ña'arā Jesure weeī'odutimi'que ni'i

(Mt 12.38-42; Mr 8.12)

²⁹ Jesú tiro pājārā masā nerēwā'cācārā niwā. Na tojo weecā, cū ucūcu niwī:

—Masā a'tocaterocjārā ña'ayū'rúama. Na ña'arā nírā, weeī'ose dia'cūrē ūama. Na tere ūamicā, a'te dia'cūrē weregutī. Joná duporocjūpu wa'a'quenojō dia'cūrē ī'ogūti.

30 Joná Nínivecjārārē queose o'ogu weecu niwī. Te weronojō yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu quē'rā a'tocateropu nirārē queose o'o'o. 31 Dəporocjō mujīpū mujātiro diacjū pe'e nirī di'ta wiogo Israe curuacjārā wiogu Salomó masīsere tu'ogo a'tico niwō. Yu'u Salomó yu'rūoro masīyu'rūnu'cāmicā, masā pe'e yu'ure tu'osī'rīwe'e. Tojo weego Ō'acū masārē beseatji numu nicā, ti di'ta wiogo ní'co a'tocaterocjārārē “Masā Jesure ējōpeotirā, ña'arō weewu”, nigōsamo. 32 Apeye quē'rārē wereguti. Joná Nínive wāmetiri macācjārārē Ō'acū ye quetire werecā, na ña'arō wee'quere bujaweti, du'ucārā niwā. Yu'u pe'ere Joná yu'rūoro nimicā, masā ējōpeowe'e. Masā na wee'caronojō ña'arō wee'quere bujawetiwe'e. Tojo weerā Ō'acū masārē beseatji numu nicā, Nínivepu ní'cārā a'tocaterocjārārē “Masā Jesure ējōpeotirā, ña'arō weewu”, nirāsama, nicu niwī Jesú.

Marĩ caperi sī'ocja weronojō ni'i nise ni'i
(Mt 5.15; 6.22-23)

33 Jesú masārē a'tiro werenemocu niwī:

—Masā sī'ocjare sī'óca be'ro bajutiropu, acaronojō docapu sī'otisama. Tojo weronojō o'orā, topu sājāejarānucū ī'ato nīrā, u'muarōpu sī'opeosama. 34 Marĩ caperi sī'omu'tācja weronojō ni'i. Marĩ caperi añucā, añurō ī'amasī'i. Marĩ caperi ī'aejaticāma, añurō ī'atisa'a. A'te weronojō masā Ō'acūrē ējōpeo, cū yere wéerā, caperi añurō weronojō ni'i. Masā a'ti turi cjase pe'ere wācūnūrcāma, caperi

ĩ'aejatirã weronojõ ni'i. Õ'acũ ɰaro weetirã, na'itĩ'arõpɰ nirã, cũrẽ masĩtirã weronojõ ni'i. ³⁵ Musã ẽjõpeosere sĩ'ose weronojõ cɰo'o. Tere na'itĩ'arõpɰ weronojõ ña'arõ weese me'rã do-jorẽticã'ña. ³⁶ Tojo weerã musã Õ'acũrẽ ẽjõpeo, ña'ase marĩrõ cũ ɰaro wéérã, cũ ye cjasere añurõ tɰ'omasĩrãsa'a, nicɰ niwĩ Jesú.

Jesú fariseo masãrẽ, tojo nicã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'ti'que ni'i

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 20.45-47)

³⁷ Jesú weretu'ajaca be'ro ni'cũ fariseo masũ cũ ya wi'ipɰ ba'adutigɰ pijiacɰ niwĩ. Tojo weegɰ Jesú sãjãa, ba'acjɰ mesapɰ ejanujãcɰ niwĩ. ³⁸ Be'ro fariseo na weewɰaronojõ ba'ase duporo Jesú cũ omocoeticã ĩ'agũ, ĩ'amarĩacɰ niwĩ. ³⁹ Tere masĩgũ, Jesú cũrẽ nicɰ niwĩ:

—Musã fariseo masã bajuyoropɰ dia'cũ añurõ weeta'sa'a. Baparire bu'ipɰ dia'cũ coerã weronojõ ni'i. Tĩ pa po'peapɰre peje ña'ase musã ãpẽrã yere yaja'que, ãpẽrã yere ɰaripejayɰ'rɰnɰ'cã'que ã'irĩ weronojõ wã'ña'a.

⁴⁰ Musã tɰ'omasĩwe'e. Õ'acũ bu'icjasere wee'cuta po'peapɰ cjasepɰ quẽ'rãrẽ weecɰ niwĩ. ⁴¹ Musã cuosere ãpẽrãrẽ pajaña'rã, o'oya. Tojo weerã baparire po'peapɰ coerã weronojõ weerãsa'a. Be'ro bu'ipɰ, po'peapɰ quẽ'rãrẽ ã'irĩ marĩrã weronojõ añurã tojarãsa'a.

⁴² »Musã fariseo masãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Musã otese o'majãcã menta, ruda wãmetise, nipe'tise opa dari dɰcatisenojõacãrẽ seeneo, opa sũ'urĩ weesa'a. Diez sũ'urĩ cuorã, ni'cã sũ'ɰ Õ'acũ wi'ipɰ miaa, Õ'acũrẽ wãmepeo,

pa'ire o'osa'a. Tojo weemirã, añurõ weese, Õ'acũrẽ ma'ise pe'ere weewe'e. A'tiro pe'e weeya. Musã otesere cãrẽ o'odu'utimirã, a'te añuyũ'rũnũ'cãsere weeya.

⁴³ »Musã fariseo masãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Musã nerẽwũase wi'seripũre wiorã na dujiwũase cũmurĩpu dujisĩ'rĩ'i. No'o musã wa'aro wiopesase me'rã añuduticã ɯa'a.

⁴⁴ »Musã Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã, weeta'sari masã ni'i. Ña'arõ wa'arosa'a musãrẽ. Masãperi na yaa'que bajutise weronojõ ni'i. Æpẽrã a'ti, masĩtimirã, te peri bu'i ɯ'tacũuwã'cãsama. A'te weronojõ musã po'peapũre ña'arã ni'i. Æpẽrã musã ña'arõ weesere masĩtisama, nicũ niwĩ.

⁴⁵ Cũ tojo nicã tu'ogu, ni'cũ Moisé oja'quere bu'eri masũ a'tiro nicũ niwĩ:

—Masãrẽ bu'egu, mu'ɯ a'tiro nígu, ɯsã quẽ'rãrẽ tu'tigu wee'e, nicũ niwĩ.

⁴⁶ Jesú cãrẽ nicũ niwĩ:

—Musã quẽ'rãrẽ ña'arõ wa'arosa'a. Æpẽrãrẽ weepõtẽoña marĩsere dutiyũ'rũocã'sa'a. Tere dutimirã, masã pe'e ne weewe'e.

⁴⁷ »Ña'abutiario wa'arosa'a musãrẽ. Musã duporocjãrã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã masãperi bu'ipu yeeaponũ'cõ'o. Narẽta musã ñecũsumũapu wẽjẽmujãticãrã niwã. ⁴⁸ Musã Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masã na ní'quere weewe'e. Yũ'ɯ quẽ'rãrẽ ẽjõpeowe'e. Musã a'tiro weese me'rã musã ñecũsumũa wee'quere bu'ipejatamusere masĩno'o. Na Õ'acũ ye queti

weremu'tārĩ masārẽ wējẽcõ'acārã niwã. Musã pe'e na ye masãperire yeeaponu'cõ'o.

⁴⁹ »Tojo weegu Õ'acũ yu'u pacu duporopu masĩse me'rã a'tiro nicu niwĩ: “Yé queti weremu'tārĩ masārẽ, tojo nicã yé queti bu'eri masārẽ o'óguti. Ni'cārẽrãrẽ wējẽcõ'a, ãpẽrãrẽ ña'arõ weesĩ'rĩrã, no'o na wa'aro sirutucusiarãsama”, nicu niwĩ Õ'acũ. ⁵⁰ Tojo

weegu nipe'tirã Õ'acũ ye queti weremu'tārĩ masārẽ wējẽ'que wapa Õ'acũ a'tiro weegusami. A'tocaterocjãrã masārẽ bu'iri wapaseegusami.

⁵¹ A'ti turi weenu'cãcaterore musã ñecũsumua Abere wējẽmu'tãcãrã niwã. Be'ro téé Zacarĩa na ñubuepeowuaro põtẽorõpu wējẽ'que me'rã yapati'i. Tojo weegu musārẽ nigũti. Tojo wee'que wapare a'tocateropu nirãrẽ bu'iri wa'arosa'a.

⁵² »Musã Moisé oja'quere bu'eri masã Õ'acũ yere masĩ'i. Tere masĩmirã, ãpẽrãrẽ masĩcã weewe'e. Musã basuta yu'ure ejõpeowe'e. Æpẽrã quẽ'rãrẽ ejõpeosĩ'rĩcã uasãwe'e. Tojo weero ña'arõ wa'arosa'a musārẽ, nicu niwĩ Jesú.

⁵³ Jesú a'tere nĩca be'ro Moisé oja'quere bu'eri masã, tojo nicã fariseo masã cũ me'rã uayu'rũacãrã niwã. Tojo weerã cũrẽ peje sẽrĩtiña'wã'cõcãrã niwã. ⁵⁴ Cũ mejẽcã nicã, cũrẽ weresãrãti nĩrã, tojo weecãrã niwã.

12

*Jesú “Fariseo masã nisoose me'rã bu'esere tu'omasĩña” nĩ'que nĩ'i
(Mt 16.6; 10.26-27; Mr 8.15)*

¹ Jesú masārē bu'eri cura pājārā waro masā nerēcārā niwā. Na pājārā waro nitjārā, a'merī ʉ'tatī'a, doquewāmujācārā niwā. Jesú ne waro cū bu'erā dia'cūrē weremu'tācū niwī yujupū. A'tiro nicū niwī:

—Musā fariseo masā na ye levadura pā bucuacā weesere tū'omasīña. Levadura nīgū, na nisoose me'rā bu'esere tū'omasīña nīgū wee'e, nicū niwī. ² Ne bajuyoropū weetise ī'ano'ticā weesome. Ī'ano'rōsa'a. Ne ī'atiropū wee'que quē'rā masīno'ticā weesome. ³ Tojo weerā musā ñamipū weronojō wee'que āpērā tū'otiropū ní'que a'tiro weeno'rōsa'a. ʉmucopū weronojō nipe'tirā tū'oropū wereno'rōsa'a. Ap-eye musā wi'i po'peapū ya'yioropū ní'que quē'rā wi'i bu'ipū caricūrō weronojō ʉpūtū busucā weeno'rōsa'a, nicū niwī.

*Jesú “¿Noanojōrē uiroʉati?” nise ni'i
(Mt 10.28-31)*

⁴ Jesú cū bu'erārē a'tiro werecū niwī:

—Musā yu'ʉ me'rācjārārē a'tiro wereguti. A'ti upure wējēcō'arārē uiticā'ña. Wējēca be'ro na mejēcā weemasītisama. ⁵ Musārē “Ā'rī pe'ere uiya”, nigūti. Ō'acū marī wērīca be'ro pecame'epū cō'abutiamasīsami. Cū tojo weegú pūrīcārē uiya.

⁶ »Ni'cāmocurā mirīcūa o'majārācā cā'rōacā waro wapatima. Tojo nimicā, Ō'acū pe'e ne ni'cūrē masīticā weetisami. ⁷ Tojo nicā musā poaripureta “Ticuse ni'i”, ni masīpe'ocā'sami. Tojo weerā masārē uiticā'ña. Ō'acū ī'orōpū

pājārā mirīcūa nemorō mūsā wapati'i. Ō'acū mūsārē añurō co'tegusami.

*Āpērā ĭ'orōpū “Jesucristore ējōpeo'o” nise ni'i
(Mt 10.32-33; 12.32; 10.19-20)*

⁸ »Mūsārē weregūti. No'o masā ĭ'orōpū yu'ure “Ējōpeo'o” ni werecā, yu'u quē'rā Ō'acūrē wereco'terā u'musecjārā ĭ'orōpū narē añurō ucūgūsa'a. ⁹ Ni'cū masārē uigū, masā ĭ'orōpū yu'ure “Ējōpeowe'e” nigūrē yu'u quē'rā Ō'acūrē wereco'terā ĭ'orōpū narē “Yagū mejēta nimi”, nigūti.

¹⁰ »Yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigure ña'arō ucūcā, Ō'acū acobojogusami. Espiritu Santu pe'ere ña'arō ucūcā, Ō'acū acobojosome.

¹¹ »Āpērā mūsārē weresārā, nerēwase wi'seripū, beseri masā tiropū, wiorā tiropū miabosama. Na tojo weecā, mūsā ucūatjere “¿De'ro yu'tirāsari? ¿De'ro nirāsari?” ni wācūque'titicā'ña. ¹² Mūsā ucūrī cura Espiritu Santu mūsā yu'tiatjere weregusami, nicū niwī Jesú.

Peje apeyenojō cħogū ye queti ni'i

¹³ Jesú bu'eri cura ni'cū masā wa'teropū nigú a'tiro nicū niwī:

—Masārē bu'egū, yu'u pacū wērīgū, apeyenojō ūsārē cūucū niwī. Tere yu'u ma'mirē, yé nisere ducawaadutiya, nicū niwī.

¹⁴ Jesú cūrē nicū niwī:

—¿Mu'u de'ro wācūti? Yu'u pacū yu'ure mūsārē besedutigu, mūsārē apeyenojō

dacawaadutigu sōrōpī, ¿ni wācūmiti? nicu niwī.

¹⁵ Apeye ninemocu niwī:

—Musā nipe'tise Ɂaripejasenojōrē tɁ'omasī, wācūña. Marī catise peje apeyenojō cuose mejēta ni'i, nicu niwī.

¹⁶ Cū tojo nīca be'ro a'tiro queose me'rā werecu niwī:

—Ni'cū peje cuori masū nicu niwī. Cū otēca be'ro peje waro ducaticaro niwā. ¹⁷ Te peje nicā ī'agū, a'tiro wācūcu niwī: “¿De'ro weegusari yu'u te peje me'rā? Tere yu'u no'opu nūrōrō moo'o”, nicu niwī. ¹⁸ Be'ro wācūapocu niwī tja: “A'beya. A'tiro weeguti. Yu'u ba'ase nūrōrī wi'ire cō'ape'o, nemorō pajiri wi'i nū'cōgūti. Topu nipe'tise otese ducare no'o yu'u cuosere nūrōgūti”, nisamī. ¹⁹ “Tu'ajanu'cō, yu'u basu a'tiro nigūti: ‘Peje cū'marī cjase niatjere nūrō'que cuo'o. Tojo weegu yu'u Ɂaro soo, ba'a, sī'rī e'catiguti’”, nisamī. ²⁰ Ō'acū pe'e tojo weecā ī'agū, a'tiro nicu niwī: “Mu'u tɁ'omasīwe'e. Ni'cācā ñamita mu'u wērīgūsa'a. To pūrīcārē mu'u nūrō'que peje ¿noa ye tojarosari?” nicu niwī Ō'acū. ²¹ Tojota wa'arosa'a peje cuogu Ō'acūrē wācūtigu, cū ye dia'cū mineocūugūrē. Cū Ō'acū ī'orōrē pajasecuogu waro nisamī, nicu niwī Jesú.

Ō'acū cū yarārē co'tese ni'i

(Mt 6.25-34)

²² Be'ro Jesú cū bu'erārē nicu niwī:

—Musārē nigūti. ¿Ñe'enojō ba'arāsari? ¿Ñe'enojō sãnarāsari? ni wācūque'titicā'ña.

²³ Marĩ catise ba'ase nemorõ wapati'i. Marĩ upu quẽ'rã su'ti nemorõ wapati'i. ²⁴ Mirĩcũarẽ wãcũña. Na ba'asĩ'rĩrã, otese capere ote, pĩ'rĩ ducaticã weetisama. Ba'ase nũrõse wi'seri, na ecarã nũrõse wi'seri quẽ'rãrẽ moosama. Tojo nimicã, Õ'acũ narẽ ba'ase o'osami. Musã pe'e totã mirĩcũa nemorõ wapatiyu'rũnu'cã'a. ²⁵ No'o musã uputu wãcũque'tirã, pajicurero bucuanemomasĩtisa'a.

²⁶ A'tiro ni'i. Teacãmarĩcãrẽ musã wãcũque'tise me'rã ne cã'rõacã bucuanemowe'e. Tojo nicãma apeyema ba'ase, sĩ'rĩse, su'tire tjarãta bocamasĩtisa'a.

²⁷ »O'ori, nũcũ cjasere wãcũña. Te no'o uaro pĩ'rĩbajaque'atisa'a. Da'rati, su'atimirõ, su'ti añurõ sãñarõ weronojõ baju'u. Marĩ ñecũ wiogu Salomó añuse su'ti sãñacu niwĩ. Cũ tojo sãñamigũ, o'orire ni'cãrõwijiticu niwĩ. Te o'ori añubutiasse ni'i. ²⁸ Ni'cãcãrẽ cã'rõ catini'i, ñamiacã ñaidija wa'asa'a. Be'ro pecame'epu ñjũacõ'ano'sa'a. Tojo nimicã, Õ'acũta o'orire añurõ bajume'rĩcã weesami. Cũ o'orire añurõ co'tero nemorõ musã pe'ere weesami. Musã, musã ejõpeotise bu'iri wãcũque'ti'i.

²⁹ Tojo weerã musã ba'atjere, musã sĩ'rĩatjere wãcũque'ti, wãcũnũrũsijaticã'ña. ³⁰ A'ti turicjãrã Õ'acũrẽ ejõpeotirã tere wãcũque'tisama. Marĩ pacu u'musepu nigũ musã uasenojõrẽ masĩtojasami.

³¹ Tojo weerã Õ'acũ yere wãcũyu'rũnu'cãña. Tojo weecã, nipe'tise musãrẽ du'sasenojõrẽ o'obu'ipeogusami.

*Ƨ'musepu marĩ bocatjere wăcũnrũdutise ni'i
(Mt 6.19-21)*

³² »Mũsă yu'ũ bu'eră, yară oveja weronojô ni'i. Mũsă pejetirăcă nimiră, uitică'ña. Marĩ pacu cũ wiogu nirôpu mũsă wa'acă ɥasami. ³³ Mũsă cɥosere dua, âpěră moorărê o'oya. A'ti turi cjase boadijatjere wăcũtică'ña. Ƨ'muse cjase boatiatje pe'ere wăcũña. Topure mũsă aňuse cɥoatje ne pe'tisome. Ne yajari masă săjăa yajasome. Âpěrănojo quẽ'ră ba'abajuriosome. ³⁴ Marĩ ɥputu ma'isere wăcũnrũsa'a. Tojo weeră a'ti turi cjase dia'cũrê wăcũnrũtică'ña. Ő'acũ ye pe'ere wăcũnrũña.

Jesú “Mũsă apoyu' cārăpu niña” nise ni'i

³⁵ »Mũsă sĩ'osepare sĩ'oyooro weronojô apoyu'cărăpu nitojaya. ³⁶ Da'raco'teri masă na wiogu omocă đu'teri bosenuɥu wa'aca be'ro cũ dajatjere co'te'caro weronojô weeya. Cũ sope pu'topu pisucă, maata păosôrôrăti nĩră, co'tesama. Mũsă quẽ'ră na weronojô weeya. ³⁷ Da'raco'teră na wiogu dajatjere queoro co'tesama. Cũ dajari cura queoro bocaejano'rănojo e'catisama. Diacjũ mũsărê wereguti. Narê tojo bocaejagu, wiogu basuta ba'ase etiacju dujudutisami. Be'ro narê etiburosami. ³⁸ Nami deco o bo'reari cura tu'subo'reară bocaejano'ră e'catisama. ³⁹ Apeyere a'tiro masăña. Wi'i wiogu ti hora nică yajari masũ a'tigusami nĩgũ, cārītibosami. Yajari masũ cũ ya wi'ire păosăjăasere că'mota'abosami. ⁴⁰ Mũsă quẽ'ră â'rĩ weronojô apoyu niña. Mũsă ne că'rô wăcũtibutiari

cura yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigũ
a'tigusa'a, nicu niwĩ.

*Jesú p̄arã da'raco'terã me'rã queose o'o'que
ni'i*

(Mt 24.45-51)

⁴¹ Jesú bu'eri cura Pedro sērītiña'cu niwĩ:

—Ėsã wiogu, ėmu'u a'te queosere ũsã dia'cūrē
o'ogu weeati, o nipe'tirã ye niti? ni sērītiña'cu
niwĩ.

⁴² Jesú nicu niwĩ:

—ĖNoanojõ yu'u dutiro weeme'rīgũ,
tu'omasīgũ waro nisari? nīgũ, queose me'rã
wereguti. Wiogu aperopu wa'agu, cũ ya wi'ire
co'tedutigũ ni'cũ cūrē da'raco'tegure cūasami.
“Āpērã da'raco'terārē no'o du'sasenojōrē
ba'ase ecaya”, nisami. ⁴³ Be'ro aperopu eja'cu
dajasami. Cũ dajacã, queoro da'ra bocaejano'gũ
e'catisami. ⁴⁴ Diacjũ musārē wereguti. Cũ
queoro weese wapa wiogu nipe'tise cũ cuosere
co'tedutigũ sōrōgūsami. ⁴⁵ “Yũ'u wiogu maata
dajasome” nigũnojõ pūrīcã a'tiro weesami.
Āpērã da'raco'terã umuarē, numiarē ña'arõ paa
pi'eticã weesami. Cũ wiogu maata bajutigusami
nīgũ, ba'a, sī'rĩ, que'asami. ⁴⁶ Cũ tojo weeri cura
wiogu wācũña marĩrõ cũ co'tetiri cura dajasami.
Cũ cūuwā'cā'cure duti'quere weeti'que wapa
uputu bu'iri da'regusami. Cũ quē'rã wiogu
ña'arã, cũ dutisere weeti'cārārē cō'abutia'quere
bu'ipejatamugūsami.

⁴⁷ »Da'raco'tegu cũ wiogu uasere queoro
masīsami. Tojo masīmīgũ, cũ dutisere queoro
weeyúti, yu'runu'cāgũ uputu tārãno'gūsami.

48 Apĩ da'racó'tegu wioꝑu uasere masĩtisami. Tojo masĩtimigũ ña'ase, bu'iri da'reno'sere wééꝑu, sajatirocure tārāno'gũsami. Peje masĩse o'ono'cu nemorõ wapaseeno'gũsami. Tojo nicā “Añubutiaro weegusami” nino'cu nemorõ “Tojo weeroua'a” nino'gũsami, nicu niwĩ Jesú.

*Jesú “Yé bu'iri masã ducawatima” nise ni'i
(Mt 10.34-36)*

49 Jesú a'tiro ninemocu niwĩ:

—Yu'u pecame'e wĩjāwā'cōgũ weronojō masã ña'arō weesere cō'agũ a'tiwu. Ti me'e ũjānu'cūrō weronojō ni'cārōacārē ña'asere yu'rūweti'cārāpu nicā weetojasĩ'rĩmisa'a.

50 Yu'u pi'etinigũsa'a yujupu. Yu'u pi'etiatjere wācūgũ, ña'arō ejeripō'rātĩ'i. Pi'etitojagupu, ejerisājāgũsa'a.

51 Musã tu'oña'cā, ¿yu'u a'ti di'tapure añurō nisetiatjere miitigu weepari? Niwe'e. Yu'ure ējōpeose bu'iri masārē ducawatise miitigu wee'e.

52 Ni'cācā me'rā ni'cāmocurā ni'cā wi'icjārā a'merĩ ducawatinu'cārāsama. I'tiarā puarā me'rā a'pepũrĩrāsama. Puarā i'tiarā me'rā a'pepũrĩrāsama.

53 Pacu cū macũ me'rā a'pepũrĩgũsami. Cū macũ quē'rā cū pacu me'rā mejārōta weegusami. Paco macō me'rā a'pepũrĩgōsamo. Co macō quē'rā paco me'rā mejārōta weegosamo. Mañecō co macũ nūmo me'rā a'pepũrĩgōsamo. Co macũ nūmo mañecō me'rā mejārōta weegosamo. Yu'ure ējōpeose bu'iri tojo weerāsama, nicu niwĩ Jesú.

*Umūco bajusere ucūse queti ni'i
(Mt 16.1-4; Mr 8.11-13)*

⁵⁴ Jesú masārē apeye quē'rārē nicu niwī:

—Mujīpū mujātiro pe'e ñiamujāticā,
 “Acoro pejarotiro wee'e”, nisa'a. Musā
 ní'caronojōta pejasa'a. ⁵⁵ Musā mujīpū
 uputu asimujāticā, “Ni'cācā cū'marōsa'a”,
 nisa'a. Musā ní'caronojōta cū'masa'a. ⁵⁶ Musā
 weeta'sari masā ni'i. A'ti nucūcā cjase, u'muarō
 cjasemarīcārē “Tojo ni'i”, nīmasī'i. Tojo nimirā,
 ¿de'ro weerā a'tocatero yu'u wee'ose pe'ere
 “Tojo nisī'rīrō wee'e”, nīmasīweti? nicu niwī.

A'metu'ti'cārā añurō apoya nise ni'i

(Mt 5.25-26)

⁵⁷ Jesú masārē a'tiro ninemocu niwī:

—¿De'ro weerā musā basu queoro bese-
 masīweti? ⁵⁸ Ni'cū mu'urē weresāsī'rīcā,
 wiorā tiropu cū me'rā wa'aya. Topu ejase
 duporo ma'apu cū me'rā apowe'ocā'ña. Tojo
 weecā, mu'urē cū beseri masūrē o'otibosami.
 Tojo weeticāma, beseri masū surarare pijio,
 bu'iri da'reri wi'ipu mu'urē sōrōdutibosami.
⁵⁹ Mu'urē weregutī. Bu'iri da'reri wi'ipu sājāa
 wapayepe'oticā, mu'urē ne du'uwīrōsome. A'te
 weronojō musā ña'arō weesere Ō'acū me'rā
 apowe'ocā'ña nīgū, tojo nicu niwī.

13

Jesú “Musā nisetisere ducayuya” ní'que ni'i

¹ Jesú masārē bu'eri cura āpērā masā cū
 tiropu ejacārā niwā. Eja, Pilato ni'cārērā Galilea
 di'tacjārārē cū wējēduti'quere werecārā niwā.
 Na “Galileacjārārē wējēca be'ro na ye díre
 wa'icurā Ō'acūrē ūjūamorōpeorā ye dí me'rā

morësu'uduticu niwĩ”, ni werecārã niwã. ² Jesú tere tu'ogu, narë a'tiro nicu niwĩ:

—Musã ¿de'ro wãcūti? ¿Galileacjārã ãpērã yu'ruoro ña'abutiarã niyu'rũnu'cãpari? “Te ye bu'iri tojo wa'apã”, ¿ni wãcūmiti? ³ Niwe'e. Musārë weregutĩ. Musã quẽ'rã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayutirã, wẽrĩrãsa'a. ⁴ Apeyere Siloé wãmetiri macãpu na yéeca tuturo nu'rĩdijacã, sō'onícārã dieciocho wẽrĩcārã niwã. ¿Na quẽ'rārë a'tiro wãcūmiti? “Nipe'tirã Jerusalẽpu nirã yu'ruoro ña'abutiarã waro nipã”, ¿nim-iti? ⁵ Niwe'e. Musã quẽ'rã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayutirã, mejārõta wẽrĩrãsa'a, nicu niwĩ Jesú.

Jesú higuera wãmeticju dũca marĩcju me'rã queose o'o'que ni'i

⁶ Jesú masārë wérëca be'ro a'tiro queose o'ocu niwĩ:

—Ni'cũ masũ cũ ya di'tapu ni'cãgũ higuera wãmeticjure otetjĩagũ cuocu niwĩ. Be'ro ¿ducatisari? nígũ, ã'agũ wa'acu niwĩ. Ne dũca marĩcaro niwũ. ⁷ Tigure ã'agũ, ti di'ta co'tegure a'tiro nicu niwĩ: “Í'aña. Yu'u a'tigu dũcare ba'asĩ'rĩgũ, a'magũ a'tiro i'tia cũ'ma wa'a'a. Ne ni'cãti bocatisa'a. Tojo weegu tigure paacõ'acã'ña. Tigu mejõ waro apeyenojõ weebo'carore cã'mota'anu'cũ'u”, nicu niwĩ. ⁸ Cũ tojo nicã tu'ogu, ti di'ta co'tegu a'tiro yu'ticu niwĩ: “Yu'u wiogu, a'ti cũ'ma dia'cũ du'anũ'cõniña yujupu. Yu'u tigu sumuto di'ta añurõ se'ecũu, nujātuña'gũti wee'e. ⁹ A'tiro weecã, apetero weero ducatibosa'a.

Ducatiticâma, paacõ'adutiya", nicu niwĩ, ni werecu niwĩ Jesú. Tere tojo nígũ, masã na ducayucã co'ténigũti yujupũ, maata bu'iri da'resome nígũ, tojo nicu niwĩ.

Jesú na soowuari nũmũ nicã opa mutĩrõ nigõrẽ yũ'ruo'que ni'i

¹⁰ Ni'cã nũmũ judío masã na soowuari nũmũ nicã Jesú na nerẽwuari wi'ipu bu'egu weecu niwĩ. ¹¹ Ti wi'ipu ni'cõ numio dieciocho cũ'marĩ dutitigo, opa mutĩrõ nigõ nico niwõ. Wãtĩ core tojo wa'acã weecu niwĩ. Co ne cã'rõ diacjũ nu'cũmasĩtico niwõ. ¹² Jesú core ĩ'agũ pijio, a'tiro nicu niwĩ:

—Mũ'ũ dutire yũ'ruono'toja'a, nicu niwĩ.

¹³ Tojo nígũta, Jesú core ñapeocu niwĩ. Cũ tojo weeri curata co diacjũnũ'cãco niwõ. Be'ro “Õ'acũ añubutiagu nimi” ni, e'catise o'oco niwõ.

¹⁴ Jesú na soowuari nũmũ core yũ'ruocã ĩ'agũ, ti wi'i na nerẽwuari wi'i wiogu uayu'ruacu niwĩ. Be'ro masãrẽ nicu niwĩ:

—Ni'cã semanarẽ da'rase nũmũrĩ seis nũmũrĩ ni'i. Te nũmũrĩnojõrẽ musã yũ'ruodutirã a'tirowa'a. Ni'cãcã soowuari nũmũrẽ yũ'ruodutirã a'titicã'rõwa'a, nicu niwĩ.

¹⁵ Cũ tojo nisere tũ'ogu, Jesú cũrẽ yũ'ticu niwĩ:

—Musã weeta'sasebucurã ni'i. ¿No'o musã yagu wecure o musã burrore dũ'tenũ'cõ'cure aco țiarã wa'arã pãa, miatisari? ¹⁶ A'tigore Abrahã pãrãmeo nituriagore wãtĩ dutida'recu niwĩ. Core dieciocho cũ'marĩ sijamasĩticã weecu niwĩ. To pũrĩcãrẽ musã tũ'oña'cã, ¿soowuari nũmũrẽ core yũ'ruoticã'rõuamiapari? Soowuari nũmũ

pũrĩcārē tǵǵũta core nemorõ yu'rũorũa'a, nicu niwĩ.

¹⁷ Jesú cũ a'tiro nisere tu'orã, nipe'tirã cũ me'rã a'pepũrĩmi'cãrã bopoyape'tia wa'acãrã niwã. Āpẽrã pe'e Jesú cũ weeĩ'ose pacare ĩ'arã, e'caticãrã niwã.

Jesú mostaza caperoacã me'rã queose o'o'que ni'i

(Mt 13.31-32; Mr 4.30-32)

¹⁸ Be'ro Jesú nicu niwĩ:

—Õ'acũ yarã pãjãrã sãjãrãsama nisere a'te queose me'rã wereguti. ¹⁹ A'tiro ni'i. Ni'cũ cũ ya wesepu ni'cã pe mostaza caperoacãrẽ ote'caro weronojõ ni'i. Tigu bucuaropua pajicju waro wa'asa'a. Tojo weerã mirĩcũa tigupu na diepeoatje su'tire weesama. Õ'acũ wiogu nise cã'caperoacã weronojõ nu'cãsa'a. Be'ro pajicju bucua'caro weronojõ nipe'tiropu cũ ye queti se'sa wa'arosa'a. Tojo nicã pãjãrã cũ yarã sãjãrãsama nĩgũ, tojo werecu niwĩ.

Pã bucũacã weese me'rã queose o'o'que ni'i

(Mt 13.33)

²⁰ Jesú werenemocu niwĩ tja:

—Õ'acũ cũ wiogu nisere ħñe'enojõ queose me'rã marĩ “Tojo nirõ wee'e” nĩmasĩsari?

²¹ Te levadura pã bucũacã weese weronojõ ni'i. Tere ni'cõ numio pã weegotigo harinarẽ i'tiapa queo, po'osãasamo. Te me'rã levadura pã bucũacã weesere morẽsamo. Be'ro co levadura morẽ'que nipe'tiropu bucua, se'sape'tia wa'asa'a, nicu niwĩ. Levadura harinarẽ bucũacã

wee'caro weronojō Ō'acũ wiogu nise nipe'tiropu
se'sarosa'a nígũ, tojo werecu niwĩ.

Ŭ'muse cja sope cã'sopeacã ni'i nise ni'i
(Mt 7.13-14,21-23)

²² Jesú Jerusalēpu wa'agu, to nise macārĩpure
bu'eyu'rũwã'cãcu niwĩ. ²³ Topu ni'cũ Jesure
sērĩtiña'cu niwĩ:

—¿Ŭsã wiogu, Ō'acũ wiogu nirōpu wa'ajã
pejetirãcã nisari?

Jesú cūrē yu'ticu niwĩ:

²⁴ —Pãjārã ɯ'musepu sãjãasĩ'rĩrāsama,
sãjārã pe'e. Sãjãasĩ'rĩmirã, wa'asome. Musã
pũrĩcã sope, cã'sopeacãpu ɯputu sãjãasĩ'rĩña,
nicu niwĩ. ²⁵ Apeye queose me'rã narē werecu
niwĩ:

—Wi'i wiogu wã'cãnu'cã, sopere bi'acã'sami.
Be'ro musã pe'e sopepu pisurã, a'tiro nirãsa'a:
“Wiogu, pãosōrōgũ a'tia”, nirãsa'a. Cũ pe'e
musārē yu'tigusami: “Musārē masĩtisa'a.
No'ocjārã nĩrã nisasa'a”, nigũsami. ²⁶ Be'ro
musã cūrē a'tiro ninu'cũbajaque'arãsa'a:
“Marĩ ni'cãrō me'rã ba'awu. Ni'cãrō me'rã
sĩ'rĩwũ. Mu'u ũsã ya macãpure bu'esijawu”,
nirãsa'a. ²⁷ Cũ pe'e musārē yu'tigusami: “Yu'u
musārē ‘Masĩtisa'a,’ nitojamiapuba. Musã
ña'arō wee'cãrã ni'i. Wa'arãsa'a”, nigũsami.
Musã yu'ure ējōpeoticã, ã'rãrē wee'caro
weronojō musārē wa'arosa'a. ²⁸ Duporocjārãpu
Abrahã, Isaa, Jacob, nipe'tirã Ō'acũ ye quetire
weremu'tãrĩ masã Ō'acũ wiogu nirōpu nirãrē
ĩ'arã, musã pũrĩno'rã, upicari cũ'rĩdio, utirãsa'a.
Musã pe'e wijááropu cõ'awĩrõno'rãsa'a.

29 Nipe'tirocjārã Õ'acũ cũ wioḡu nirõpu nirāsama. Mujĩpũ mujãtirocjārã, mujĩpũ sãjãarõcjārã, sumutoricjārã nirāsama. Topu cũ me'rã e'cati ba'adujirāsama. ³⁰ A'tiro nicārẽ ni'cārẽrã mejõ nirã topure wiorã weronojõ nirāsama. Ni'cārõacã ni'cārẽrã wiorã nirãnojõ pe'e topure mejõ nirã tojarāsama, nicu niwĩ Jesú.

Jesú Jerusalẽrẽ ï'agũ cũ uti'que ni'i
(Mt 23.37-39)

³¹ Jesú masārẽ bu'eri cura ni'cārẽrã fariseo masã cũ tiropu etarã, a'tiro nicārã niwã:

—A'tore mu'u niticã'ña. Herode mu'urẽ wẽjẽsĩ'rĩami. Tojaagusa'a, nicārã niwã.

³² Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—A'tiro nirã wa'aya Herode me'rĩsebucure: “Jesú a'tiro nidutiami” niña. “‘Ni'cãcã, ñamiacã wãtĩarẽ cõ'awĩrõmujã, dutitirãrẽ yu'rũoguti yu-jupu. Be'ro ñamiacã yu'rũro yu'u da'rasere queoro pe'ogusa'a, niami”, niña. ³³ Yu'u weesere yu'u wa'aro weeguti. Ni'cãcã, ñamiacã, ñamiacã yu'rũro weeguti. Ne ni'cũ Õ'acũ ye quetiweremu'tãrĩ masũ apero Jerusalẽ nitropu wẽrĩta basiowe'e. Jerusalẽpu wẽrĩḡũ wa'aguti nĩḡũ, tojo nicu niwĩ.

³⁴ Fariseo masārẽ tojo nĩca be'ro Jesú Jerusalẽcjārãrẽ, tojo nicã toduporopu ti macãpu ní'cãrãrẽ wãcũḡũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Jerusalẽcjārã, musã Õ'acũ ye quetiweremu'tãrĩ masārẽ wẽjẽcõ'a'a. Õ'acũ o'ó'cãrã cũ ye quetiwereri masārẽ ãtãperi me'rã doquewẽjẽ'e. Musārẽ pejetiri yu'u

ma'ígũ, neocũusĩ'rĩmiwũ. Ni'cõ cârẽ'quẽ co põ'rãrẽ wũuse docapũ neocũu'caro weronojõ weesĩ'rĩmiwũ. Musã uatiwũ. ³⁵ Tojo weero musã nimi'que wi'seri masã marĩrõ tojarosa'a. Musã a'tere tũ'omasĩña. Yũ'ũre apaturi ĩ'anemosome majã. Be'ro yũ'ũ a'ti turipũ apaturi a'ticãpũ, musã “Õ'acũ dũporopũ ‘O'óguti’ ní'cũ añubutiagũ nimi” nĩrãpũ ĩ'arãsa'a tja, nicũ niwĩ Jesú.

14

Jesú upũ doquedũpogũre yũ'rũo'que ni'i

¹ Ni'cã numũ na soowũari numũ nicã Jesú ni'cũ fariseo wiogũ ya wi'ipũ ba'agũ wa'acũ niwĩ. Āpẽrã fariseo masã Jesure ¿mejẽcã weeweti? nĩrã, ĩ'adu'ticãrã niwã. ² Na ba'aro tiropũ ni'cũ cũ upũpũ doquedũpose cũogũ Jesú põtẽorõpũ nicũ niwĩ. ³ Cũrẽ ĩ'agũ, Jesú Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ, tojo nicã fariseo masãrẽ sêrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿Moisé duti'que “Soowũari numũ nicãrẽ dutitirãrẽ yũ'rũorũa'a” niti o niweti? nicũ niwĩ.

⁴ Na ne yũ'tima'aticãrã niwã. Tojo weegũ Jesú dutitigure ñapeo, yũ'rũocũ niwĩ. Tu'ajanũ'cõ, “Wa'agusa'a”, nicũ niwĩ. ⁵ Fariseo masã pe'ere a'tiro nicũ niwĩ:

—Musã macũ o musã yagũ wecũ copepũ burusãjãbosami. Na burusãjãcã, soowũari numũ nimicã, ¿musã maata miiwĩrõrã wa'atĩbosari? nicũ niwĩ.

⁶ Cũ tojo nisere ne yũ'titiyũ'rũocã'cãrã niwã.

Jesú ba'adutirã pijiosere were'que ni'i

7 Fariseo cũ ya wi'ipũ ba'adutirã pijio'cãrãrẽ Jesú i'acu niwĩ. Na dujise añuse ʉ'mutãsepũ bese dujicãrã niwã. Tere i'agũ, Jesú narẽ a'tiro werecasacu niwĩ:

8 —Ni'cũ musãrẽ omocã du'teri bosenumurẽ pijicã, ʉ'mutãse dujiseppure dujiwe'oticã'ña. Apetero weegu apĩ musã nemorõ wioгу pijino'cu etabosami. 9 Musã puarãppure pijio'cu a'tiro nibosami:

“Ã'rĩrẽ a'to dujiro o'oya. Mu'u pe'e siropũ dujigu wa'aya”, nibosami. Tojo weegu mu'u siroca cūmurõpu dujigu wa'agu, bopoyoro yu'rũbosa'a. 10 Mu'urẽ ba'aduticã, a'tiro pe'e weeya. Siroca cūmurõpu dujiya.

Mu'u tojo weecã i'agũ, mu'urẽ ba'aduti'cu a'tiro nigũsami: “Yu'u me'rãcjũ, a'to ʉ'mutãcureropũ a'tia”, nigũsami. Cũ tojo weecã, nipe'tirã ãpẽrã pijicãrã wiopesase me'rã mu'urẽ i'arãsama.

11 A'tiro ni'i. “Ãpẽrã yu'ruoro niyu'ranu'cã'a” ni tu'oña'gũnojõ mejõ nigũ weeno'gũsami. “Yu'u ãpẽrã yu'ruoro ni'i” ni tu'oña'tigu pe'ere Õ'acũ ãpẽrã yu'ruoro tojacã weegusami, nicu niwĩ.

12 Cũ a'tere ucũca be'ro Jesú ba'adutigu pijio'cu fariseo masũrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u ba'adutigu, ã'rãnojõrẽ pijioticã'ña. Mu'u me'rãcjãrãrẽ, mu'u ma'misumuarẽ, mu'u acabijirãrẽ, mu'u acawererãrẽ, mu'u pu'tocjãrã peje cuorãrẽ pijioticã'ña. Mu'u narẽ pijiocã, na quẽ'rã mu'urẽ ba'adutirã pijia'mebosama. Tojo weese me'rã na ba'a'quere mu'urẽ eca a'mesama. 13 Mu'u bosenumu weepo, ãpẽrãrẽ pijioгу, a'tiro pe'e weeya. Apeyenojõ moorãrẽ, dojoriwi'iare, sijamasĩtirãrẽ, i'atirãrẽ pijioya.

14 Tere wéegu, mu'u e'catiyu'ruagusa'a. Na

pũrĩcã mũ'urẽ eca a'memasĩtisama. Tojo weese me'rã mũ'u aũurã wẽrĩ'cãrã na masãrĩ nũmũrẽ aũuse waro bocagũsa'a, nicũ niwĩ.

Ba'ase me'rã Jesú queose were'que ni'i
(Mt 22.1-10)

¹⁵ Jesú cã queose o'o'quere tũ'ogu, ni'cũ topũ ba'adujigũ a'tiro nicũ niwĩ:

—Õ'acũ wiogu nirõpũ ba'adujirã pũrõ e'catirãsama.

¹⁶ Tere tũ'ogu, Jesú cũrẽ queose me'rã nicũ niwĩ:

—Ni'cũ masũ boseba'agutigũ, pãjãrã masãrẽ pijidutio'osami. ¹⁷ Nipe'tise apoyúca be'ro cũrẽ da'raco'tegũre a'tiro nío'osami: “Nipe'tirã yũ'u wereo'o'cãrãrẽ pijigũ wa'aya. Apope'otojano'apũ. ‘Te'a’, niña”, nisami.

¹⁸ Nipe'tirãputa “Basiowe'e”, nisama. Pijimũ'tãno'cũ a'tiro nisami: “Di'ta ni'cãrõacã duutu'ajanũ'cõ'o. Ti di'tare ã'agũ wa'agu wee'e. Wereya cũrẽ. ‘A'timasĩtiami,’ niña”, nisami.

¹⁹ Be'rocjũ a'tiro nisami: “Diez wecua yũ'u duu'cãrãrẽ ¿no'ocã'rõ aũumiti? nígũ, beseña'gũ wa'agu wee'e. Tojo weegũ wa'amasĩtisa'a”, nisami. ²⁰ Apĩ tja a'tiro nisami: “Ni'cãrõacã omocã dũ'tetu'ajanũ'cõapũ. Tojo weegũ wa'amasĩtisa'a”, nisami.

²¹ Da'raco'tegũ tojaa, wiogũpure nipe'tise na tojo ní'quere werepe'ocã'sami. Tere tũ'ogu, wiogu uayũ'ruagu, a'tiro nisami: “Quero wa'abague'oya. Macã decopũ, no'o na nirõpũ pajasecũorãrẽ, dojoriwi'iare, sijamasĩtirãrẽ, ã'atirãrẽ pijiwã'cãtia”, nisami. ²² Cũ pijigũ ejáca

be'ro da'raco'tegũ wiogũre a'tiro nisami: “Mu'ũ duti'caronojõta weepũ. Wi'i pe'e mu'muwe'e yujupũ”, nisami. ²³ Tere tu'ogũ, wiogũ cũrẽ nisami tja: “Wa'agusa'a ma'arĩpũ. No'o mu'ũ bocaearãrẽ tutuaro me'rã pijiwã'cãtia. Tojo weecã, wi'i mu'murõsa'a”, nisami. ²⁴ A'te me'rã musãrẽ a'tiro weregutĩ. Ne ni'cũ yu'ũ pijimu'tãmi'cãrã na ba'abo'quere cã'rõ ba'aña'some, nicũ niwĩ Jesú.

*Jesure sirutusĩ'rĩrã, a'tiro weeroũa'a nise ni'i
(Mt 10.37-38)*

²⁵ Jesú bu'esijari curare pãjãrã masã cũrẽ sirutucãrã niwã. Tojo weegũ narẽ majãmiĩ'a, a'tiro nicũ niwĩ:

²⁶ —Yu'ũ bu'esere siruturã, a'tiro weeroũa'a. Musã pacusumũa, musã pacosãnumia, musã numosãnumia, musã põ'rã, musã acawererã nemorõ yu'ũ pe'ere ma'iyũ'rũnu'cãrõũa'a. No'o musã catiri umũco nemorõ yu'ũ pe'ere ma'iyũ'rũnu'cãrõũa'a. Musã tojo weetirã, yu'ũ bu'erã nĩmasĩtisa'a. ²⁷ Apetero weegũ ni'cũ “Yu'ũ Jesure ãjõpeogũ, wẽrĩbosa'a” ni uigũ, yu'ũre ãjõpeodu'usami. Tojo weegunojõ yu'ũ bu'egũ nĩmasĩtisami.

²⁸ No'o musã wa'teropũ nigũ u'muarĩ wi'i co'tedujati wi'ire yeenu'cõsĩ'rĩgũ, a'tiro weesami. ¿Wi'ire tu'ajanũ'cõgũsari? nĩgũ, ¿ñe'enojõ me'rã yu'ũ pe'ogũsari? nĩgũ, ti wi'i weese dũporo besemu'tãsami. ²⁹ Tojo weeticãma, cũ cã'rõ yeenu'cã pe'omasĩticã, tere ĩ'arã nipe'tirã bujicã'sama. ³⁰ A'tiro nisama: “Cũ yeenu'cãmiapĩ, yeegũ; ne

pe'omasĩtimi”, nisama. ³¹ Apeye quẽ'rãrẽ a'tiro weeno'bosa'a. Ni'cã di'ta wioḡu ape di'tacjũ me'rã a'mewẽjẽḡũti nĩḡũ, a'tiro weemu'tãsami. Cũ surara diez mil cũosami. Apĩ ape di'tacjũ pe'e veinte mil surara cũosami. ¿Yũ'ure na me'rã a'mewẽjẽta basiosari? nĩḡũ, ĩ'abesemu'tãsami. ³² Basioticãma, apĩ wioḡu yoaropũ nigũrẽ a'mewẽjẽticã'rã nĩḡũ, queti o'ósami. ³³ A'te weronojõ musã quẽ'rã yũ'ure sirutusĩ'rĩrã, ĩ'abesemu'tãña. Nipe'tise musã cũosere, nisetisere du'usĩ'rĩtirã, yũ'u bu'erã nĩmasĩtisa'a.

Jesú moa ocadu'use me'rã queose o'o'que ni'i
(Mt 5.13; Mr 9.50)

³⁴ »Moa ocaro ba'acã, añu ni'i. Ocase pe'tica be'ro apaturi ocacã weeta basiowe'e. ³⁵ Moa ocaticã, ne añutisa'a. Di'tapũre, tojo nicã nujãtuati mesãpũ cũucã quẽ'rãrẽ, wa-pamarĩsa'a. Tojo cõ'abajuriono'sa'a. Musã moa ocadu'use weronojõ niticã'ña. O'meperi cũorãnojõ a'tere añurõ tũ'oya, nicũ niwĩ.

15

Oveja bajuduti'cũ queose ni'i
(Mt 18.10-14)

¹ Pãjãrã romano masã wioḡure niyeru wa-paseebosari masã, tojo nicã ña'arõ weeri masã Jesú ucũsere tũ'orã nerẽcãrã niwã. ² Narẽ fariseo masã, Moisé oja'quere bu'eri masã ña'arõ wãcũcãrã niwã. Tojo weerã Jesú tiro wa'acã ĩ'arã, ucjacãrã niwã.

—Ã'rĩ masã ña'arãrẽ ñe'e, na me'rã ba'ami, nicãrã niwã.

³ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ a'tiro queose o'ocũ niwĩ:

⁴ —Musã cien oveja cuorã, ni'cũ bajuduticã, noventa y nueveve cãpũpũ bi'acũusa'a. Bi'acũutoja, apĩ bajuduti'cure a'marã wa'asa'a. Bocarãpũ, a'madu'usa'a. ⁵ Boca, cũrẽ e'catigũ, cũrẽ miiwuasa'a. ⁶ Wi'ipũ dajarã, musã me'rãcjãrãrẽ, musã ya wi'i pũ'tocjãrãrẽ neocũu, narẽ nisa'a: “Yagu oveja bajuduti'cure bocapũ. E'catitamurã a'tia”, nisa'a. ⁷ Musãrẽ diacjũta weregũti. A'te weronojõ ni'cũ ña'arõ weesebucũ cũ nisetisere ducayucã, u'musepure e'catise niyu'ruasa'a. Noventa y nueve añurã nitoja'cãrã yu'ruoro ña'agũ ducayucũ pe'ere e'catise ni'i, nicũ niwĩ.

Niyeru cuji, bajudutica kujire o'ama'que ni'i

⁸ Apeye Jesú a'te queose werenemocũ niwĩ:

—Ni'cõ numio diez cujiri niyeru cuosamo. Core ni'cã cuji wapabũjũri cuji bajudutibosa'a. Ti kujire a'magõ, sũ'ocjare sũ'oyoo, wi'ipũ añurõ o'ama'samo. Téé bocagopũ, a'madu'usamo. ⁹ Be'ro co me'rãcjãrãrẽ, co pũ'to nirãrẽ neocũu, a'tiro nisamo: “Yũ'ure e'catitamuña. Niyeru cuji bajudutica kujire bocapũ”, nisamo. ¹⁰ A'tigo wee'caro weronojõ ni'cũ cũ ña'arõ wee'quere bũjaweti ducayucã, Õ'acũrẽ wereco'terã u'musecjãrã e'catiyũ'rũmajãsama, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú pũarã pũ'rãtigũ ye cjasere queose o'o'que ni'i

¹¹ Jesú queose me'rã bu'enemocũ niwĩ:

—Ni'cũ masũ puarã põ'rãticu niwĩ. ¹² Du'sagu pe'e cũ pacure a'tiro nicu niwĩ: “Pacu, yé tojatjere mu'u wẽrĩgũ cũuatjere o'owe'oya”, nicu niwĩ. Cũ tojo nicã tu'ogu, cũ cuose di'tare na puarãpure ducawaacu niwĩ. ¹³ Pejeti numurĩacã cũrẽ o'óca be'ro du'sagu pe'e cũ ya di'tare duacã'cu niwĩ. Cũ dua'que wapa niyeru me'rã ape di'ta yoaropu wa'acu niwĩ. Topu te niyerure cũ no'o uaro ña'arõ wee bajuriop'e'ocã'cu niwĩ. ¹⁴ Cũ bajuriop'e'oca be'ro ti di'tapure ba'ase pe'tiyu'rua wa'acaro niwũ. Titare cũ pũrõ ujaboagu, pi'eticu niwĩ. ¹⁵ Tojo weegu ti di'tacjãrẽ da'rase sẽrĩma'gũ wa'acu niwĩ. Cũrẽ yesea co'tesere sõrõcu niwĩ. ¹⁶ Cũ yapisĩ'rĩgũ, yesea na ba'asepureta ba'asĩ'rĩdojacu niwĩ. Ne ni'cũ cũrẽ ba'ase o'oticãrã niwã. ¹⁷ Be'ro cũrẽ a'tiro wãcũse ejacaro niwũ: “Yu'u pacu ya wi'ipure cũrẽ da'raco'terã pãjãrã nimicã, ba'ase du'sano'wã. Yu'u pe'e a'topure ujaboa, wẽrĩgũ weesa'a. ¹⁸ Yu'u pacu tiropu yu'ure tojaarouasa'a. Topu tojatagu, cũrẽ a'tiro nigũti: ‘Pacu, Õ'acũ me'rã ña'arõ weeasu. Mu'u me'rã quẽ'rãrẽ tojota weeasu. ¹⁹ Yu'u ña'agũ nisa'a. Mu'u macũ weronojõ nĩmasĩtisa'a majã. Ni'cũ mu'urẽ da'raco'tegure weronojõ yu'ure cuoya', nigũti”, ni wãcũcu niwĩ. ²⁰ A'tere wãcũca be'ro cũ pacu ya wi'ipu dajatojaacu niwĩ.

»Cũ topu tojaejacã, cũ pacu yoaroputa ñ'agũ, pũrõ pajaña'cu niwĩ. Be'ro cũrẽ põtẽrĩgũ omawã'cã, na weesetiwaropuma cũrẽ paabu'a, mi'micu niwĩ. ²¹ Tojo weeri cura cũ pacure nicu niwĩ: “Pacu, Õ'acũ me'rã ña'arõ weeasu.

Mu'u me'rã quẽ'rãrẽ tojota ña'arõ weeasu. Yu'u ña'agũ nisa'a. Mu'u macũ weronojõ nímasĩtisa'a majã", nicu niwĩ. ²² Cũ tojo nicã tu'ogu, pacu cũrẽ da'raco'terãrẽ a'tiro nicu niwĩ: "Quero, su'ti añuse warore miiti, cũrẽ sãaña. Tojo nicã ni'cã be'to omopica tuusãarĩ be'tore, sapatu quẽ'rãrẽ sãaña. ²³ Wecu wĩ'magũ ba'a di'iyojaduti'cure miiti, wẽjẽña. Cũrẽ ba'a, yu'u macũrẽ bosenuwu weepeerã. ²⁴ Æ'rĩ apaturi 'Yu'u macũ wẽrĩa wa'asami' ní'cu dajami. Cũ yoaro wa'a bajuduti'cure marĩ apaturi ì'a'a", nicu niwĩ. Be'ro bosenuwu nu'cãcãrã niwã.

²⁵ »Na tojo weeri cura masã ma'mi cãpũpu nicu niwĩ. Cũ dajatojatigu wi'i pu'topu ejagu, uputu basase busucã tu'ocu niwĩ. ²⁶ Tere tu'ogu, ni'cũ cũ pacure da'raco'tegure pijio, sẽrĩtiña'cu niwĩ: "¿De'ro wa'ati wi'ipure?" nicu niwĩ. ²⁷ Cũ pacure da'raco'tegu yu'ticu niwĩ: "Mu'u acabiji tojatami. Cũ dutimarĩgũ tojatami. Tojo weegu mu'u pacu wecu wĩ'magũ ba'a di'iyojaduti'cure wẽjẽdutiãmi", nicu niwĩ. ²⁸ Tere tu'ogu, masã ma'mi uayurũgu, sãjãasĩ'rĩticu niwĩ. Tojo weegu cũ pacu cũrẽ pijigu wa'acu niwĩ. ²⁹ Cũ pacure a'tiro nicu niwĩ: "Pacu, peje cũ'marĩ mu'urẽ ne ni'cãti yu'runu'cãrõ marĩrõ da'rawã'ñawũ. Yu'u tojo weemicã, ne cã'rõ ni'cũ marĩ ecagure, wapamarĩgũacãnojořẽ yu'u me'rãcjãrã me'rã bosenuwu weedutigu o'oma'atiwu. ³⁰ Ni'cãrõacãrẽ a'tiro wee'e. Æ'rĩ mu'u macũ numia ña'arã numia me'rã mu'u o'o'que niyerure bajurio sijacu niwĩ. Cũ pe'ema wecu wĩ'magũ ba'a di'iyojaduti'cure wẽjẽeca'a", nicu niwĩ. ³¹ Tere tu'ogu, cũ pacu cũrẽ yu'ticu

niwĩ: “Macũ, mu'u yu'u me'rã ninu'cũcã'a. Nipe'tise yu'u cuose mu'u ye dia'cũ ni'i. ³² Marĩ mu'u acabijire bosenuu weepo e'caticã, aũu ni'i. A'tiro ni'i. ‘Cũ wẽrĩa wa'asami’ ní'cu apaturi tojatami. Cũ bajuduti'cũre marĩ apaturi ĩ'a'a. Tojo weerã marĩ bosenuu wee, e'catiroũa'a”, nicu niwĩ, ni werecu niwĩ Jesú.

16

Peje cuogũre da'raco'tegu queoro weeti'que ni'i

¹ Jesú cũ bu'esere siruturãrẽ apeye weren-emocu niwĩ:

—Nĩ'cũ masũ niyerubucu ãpẽrã da'raco'terãrẽ dutigu sũrũcu niwĩ. Da'raco'terã niyerubucu tiropu wa'a, a'tiro weresãcãrã niwã: “Mu'u wiogu sũrũ'cu mu'u ye niyerure ña'arũ wee bajuriogu weemi”, nicãrã niwã. ² Tojo weegu niyerubucu cũrẽ pijio, a'tiro nicu niwĩ: “Mu'urẽ weresã'que ¿diacjũta niti? Mu'u da'rase cjase ojaõ'orĩ pũrĩrẽ yu'ũre ĩ'oña. Mu'u ãpẽrã da'raco'terã wiogu ninemosome majã”, nicu niwĩ. ³ Cũ tojo nicã tu'ogu, a'tiro wãcũcu niwĩ: “Yu'u wiogu yu'ũre cõ'awĩrõmi. Tojo weegu ¿de'ro weegusari? Yu'u da'ratutuawe'e. ãpẽrãrẽ niyeru sũrĩdujigu, bopoya nisa'a. ⁴ To pũrĩcã yu'ũre ñe'eato nĩgũ, a'tiro weeguti”, nicu niwĩ. ⁵ Tojo weegu cũ, cũ wiogũre wapamoorãrẽ ni'cãrẽrã nãnu'cũrẽ pijiocu niwĩ. Nimu'tãgũrẽ a'tiro sũrĩtiña'cu niwĩ: “Mu'u yu'u wiogũre ¿no'ocã'rõ wapamooti?” ⁶ Cũ cũrẽ yu'ticu niwĩ: “Yu'u cien tuturi u'se tuturi wapamoo'o.” Tere

tu'ogu, da'rarã wiogu ni'cã papera pũriacãpu ojagu, cũrẽ a'tiro nicu niwĩ: “Ma, mu'u wapamoorĩ pũrĩ ni'i. Cincuenta u'se tuturi wapa wapayebaque'oya”, nicu niwĩ. ⁷ Be'ro tja apĩrẽ sêritiña'cu niwĩ: “Mu'u waro ŷno'ocã'rõ wapamooti?” Cã cũrẽ yu'ticu niwĩ: “Cien ajuri trigo ajuri wapamoo'o”, nicu niwĩ. Tojo weegu a'tiro nicu niwĩ: “Ma, mu'u wapamoorĩ pũrĩ a'ti pũrĩ ni'i. Ochenta ajuri dia'cũ wapayeya”, nicu niwĩ. ⁸ Tojo weecã ã'agũ, niyerubucu da'raco'terã wiogu ña'agũrẽ cũ weeme'rĩsere masĩgũ, “Mu'u me'rĩyu'ruapu”, nicu niwĩ. A'ti umucocjãrã Õ'acũrẽ ëjõpeotirã na cuosere ãpẽrã na weronojõ nirã me'rã me'rĩyu'ruama. Õ'acũrẽ ëjõpeorã yu'ruoro me'rĩma, nicu niwĩ Jesú.

⁹ Jesú narẽ a'tiro werecasacu niwĩ:

—Musã a'ti nucũcãpu musã cuosere pajasecuorãrẽ añurõ o'owe'oya. Tojo weerã musã me'rãcjãrã bocarãsa'a. Be'ro musã cuose pe'tica be'ro musã ãpẽrãrẽ weetamu'que u'musepu niyutojarosa'a. Musã weetamu'cãrã u'musepu nirã topure musãrẽ põtẽrĩrãsama.

¹⁰ »Cã'rõ na cuose me'rã añurõ wéerã, peje cuose me'rã quẽ'rãrẽ tojota weebosama. ãpẽrã na cã'rõ cuose me'rã queoro weetirã, na peje cuose me'rã quẽ'rãrẽ queoro weetibosama.

¹¹ Musã a'ti nucũcã cjase me'rã queoro weeticã, Õ'acũ musãrẽ añuse, u'muse cjasere o'osome.

¹² Musã ãpẽrã ye cjasere queoro weewe'e. Tojo weerã musã, musã ye nibo'quere ñe'esome.

¹³ »Ne ni'cũ puarãrẽ da'raco'temasĩtisami. Ni'cũrẽ ma'ígũ, apĩrẽ ma'itisami. Tojo nicã ni'cũ

dutisere yu'tigu, apĩ ye pe'ere yu'runu'cāsami. Ā'rā weronojō masā niyerure ma'írā, Ō'acū pe'ere ma'imasītisa'a, nicu niwĩ.

¹⁴ Jesú tojo nisere fariseo masā tū'ocārā niwā. Na niyeru ɰaripejasebucurā nitjīarā, cū ucūsere tū'orā, bujicā'cārā niwā. ¹⁵ Tojo weecā ĩ'agū, Jesú narē nicu niwĩ:

—Masā masā ĩ'orōpu dia'cūrē “Añurā nima” nicā ɰa'a. Ō'acū pe'e po'peapu masā weesetisere ĩ'ape'ocā'mi. Masā ĩ'orōpu “Añuyurua'a” nisenojōrē Ō'acū tū'satisami, nicu niwĩ Jesú.

Ō'acū dutise, cū wioɰu nise pe'tisome nise ni'i

¹⁶ Jesú a'tiro ninemocu niwĩ:

—Juā masārē wāmeyeri masū nícateropu Moisé cū duti'quere, tojo nicā Ō'acū ye queti weremu'tārĩ masā na oja'quere bu'etɰocārā niwā. Tita me'rā ma'ma queti nu'cācaro niwū. A'tiro nicaro niwū. Ō'acūrē ějōpeose me'rā dia'cū cū wioɰu nirōpu wa'ano'rōsa'a, nicaro niwū. Nipe'tirā topure ɰputu sājāasĩ'rīma.

¹⁷ »Ō'acū Moisére cūu'que queoro wa'arosa'a. Cū ye queti weremu'tārĩ masā na oja'que quē'rā queoro wa'arosa'a. Ƴ'muse, a'ti dī'ta pe'timicā, Ō'acū cū nícaronojō queoro wa'arosa'a, nicu niwĩ Jesú.

Marāpūtirā, numotirā cō'ase cjasere Jesú ucū'que ni'i

(Mt 19.1-12; Mr 10.1-12)

¹⁸ Apeyere ninemocu niwĩ:

—Nī'cū cū numorē cō'a, apegore numotigunojō ña'arĩ masū weronojō tojasami.

No'o marãpu cõ'ano'co me'rã numotigu quẽ'rã cã numo nitigo me'rã a'metãrãgũ weronojõ tojasami.

Jesú peje cuogu ye quetire, tojo nicã pajasecuogu Lázaro wãmetigu ye quetire were'que ni'i

¹⁹ Jesú fariseo masãrẽ a'tiro queose o'ocu niwĩ:

—Ni'cã masũ peje cuogu a'tiro weecu niwĩ. Añuse su'ti sãña, ma'masu'a, nipe'tise numurĩ bosenumurĩ weecu niwĩ. Te bosenumurĩrẽ de'ro nise nipe'tise me'rã añurõ weemujãcu niwĩ. ²⁰ Titare ni'cã pajasecuogu waro Lázaro wãmetigu cã ya wi'i sope pu'topu dujimujãcu niwĩ. Cũ upu nipe'tiro cãmi boacu niwĩ. ²¹ Cũ peje cuogu ba'aste'quere yapisĩ'rĩgũ seeba'acu niwĩ. Cũ ye cãmirẽ diayiaputa wa'a, ne'rẽcãrã niwã. ²² Ni'cã numu wẽrĩa wa'acu niwĩ. Cũ wẽrĩcã, Õ'acũrẽ wereco'terã u'musecjãrã Abrahã nirõ añurõpu cãrẽ miacãrã niwã. Be'ro peje cuo'cu quẽ'rã wẽrĩa wa'acu niwĩ. Cũrẽ yaacãrã niwã. ²³ Peje cuogu ña'arã Õ'acũ cã bu'iri da'reno'cãrã tiropu wa'acu niwĩ. Topu cã ï'amorõgũ, Abrahãrẽ yoaropu ï'acu niwĩ. Lázaro cã me'rã nicu niwĩ. ²⁴ Cũrẽ ï'agũ, a'tiro caricũcu niwĩ: “Abrahã, yu'ure pajaña'cureya. Yu'u tiropu Lázarore o'óya. A'ti, cã ya omopica me'rã acopu yoso, yu'u ñe'merõ yapare yusuasãjãcã weeato. Yu'u a'ti me'e pecame'epure uputu waro pi'etigu weesa'a”, nicu niwĩ. ²⁵ Abrahã cũrẽ yu'ticu niwĩ: “Mu'u wãcũña. Mu'u catigu, añubutiaro nisetiwu. ã'rĩ Lázaro pe'ema ña'abutiaro wa'awu. Ni'cãrõacãrẽ cã a'topu

ejerisājāse bocami. Mu'u pe'e pi'etigu wee'e.
²⁶ Apeyema tja a'tiro ni'i. Ūsārē masā tiropu
 wa'ata basiowe'e. Decore pajiri copejo ni'i. Tojo
 weerā masā a'to a'tisī'rīrā, ūsā pe'e quē'rā topu
 wa'asī'rīcā, basiowe'e", nicu niwī. ²⁷ Cū tojo nicā
 tu'ogu, peje cuogu a'tiro nicu niwī Abrahārē: "To
 pūrīcārē a'tere weebosaya. Lázarore yu'u pacu
 ya wi'ipu o'óya. ²⁸ Topure yu'u ni'cāmocurā
 acabijirāti'i. Topu wa'a, cū narē ucūgūsami.
 Tojo weecā, na tu'o, na quē'rā a'to yu'u
 pi'etiropure a'tisome", nicu niwī. ²⁹ Abrahā cūrē
 nicu niwī: "Na Moisé oja'quere, Ō'acū ye queti
 weremu'tārī masā oja'quere cuosama. Tere bu'e
 ējōpeoato", nicu niwī. ³⁰ Peje cuogu yu'ticu
 niwī: "Abrahā, tojota ni'i, nírō. Wērī'cupu wa'a
 werecā, ña'arō na nisetisere ducayubosama",
 nicu niwī. ³¹ Abrahā cūrē nicu niwī: "Moisé cū
 ní'quere, Ō'acū ye queti weremu'tārī masā na
 ní'quere ējōpeotirā, wērī'cupu masāa, weregu
 wa'acā quē'rārē, ējōpeotisama", nicu niwī.

17

Āpērārē ña'arō weecā weeticā'ña nise ni'i
(Mt 18.6-7,21-22; Mr 9.42)

¹ Jesú cū bu'erārē a'tiro nicu niwī:

—Āpērārē ña'arō weecā weese ninu'cūrōsa'a,
 nírō pe'e. Tojo ninu'cūmirō, ña'arō weecā
 weegunojōrē ña'abutiario wa'arosa'a. ² A'tiro
 weecā, cūrē nemorō añubosa'a. Ūtāgā pajicja
 cū wāmutapu du'teyoo, cūrē dia pajiri maapu
 doqueñocā, nemorō añubosa'a. Tojo weecā,

cũ maata wẽrĩa wa'a, yu'ure ãjõpeorãnojõacãrẽ dojorẽnemotibosami. ³ A'tere añurõ tu'oña'ña.

»Mu'u acaweregu mu'urẽ ña'arõ weecã, cũ tojo weesere wereya. Cũ “Tojota weesasũ” ni bujaweti ducayucã, cũrẽ acobojoya. ⁴ Cũ sietetiri ni'cã numu mu'urẽ ña'arõ weecã, ticusetirita tja mu'urẽ acobojose sêrĩgũ a'ticã, acobojoya, nicu niwĩ.

“Ëjõpeose cuorã, a'tiro weeta basio'o” Jesú cũ ní'que ni'i

⁵ Jesú bu'erã cũrẽ a'tiro sêrĩcãrã niwã:

—Ësãrẽ ãjõpeose o'onemoña, nicãrã niwã.

⁶ Na tojo nicã tu'ogu, marĩ wiogu a'tiro yu'ticu niwĩ:

—Mostaza pe cã'caperoacã ni'i. Tojo nimirõ, yucu pajicju pĩ'rĩsa'a. A'tiro weronojõ ãjõpeose cã'rõacã nimicã, a'tigu yucugure a'tiro nimasĩbosa'a: “A'tore aupĩawã'cã, dia pajiri maa decopu pĩ'rĩrõ wa'aya”, nimasĩsa'a. Musã ãjõpeocãma, tigu musã dutironojõta weebosa'a, nicu niwĩ.

Ãpẽrãrẽ weetamurã, a'tiro pe'e weeroña'a nise ni'i

⁷ Jesú apeye quẽ'rãrẽ a'tiro queose o'onemocu niwĩ:

—No'o musã wa'teropu nigũ da'raco'tegure cuosami. Da'raco'tegu oteacju cũ di'ta se'ecũuca be'ro o wecuare co'téca be'ro wi'ipũ da-jasami. Cũ dajacã, musã ne a'tiro nitibosa'a: “Sãjãtia. Ba'agu a'tia”, nitibosa'a. ⁸ A'tiro pe'e nisa'a: “Ba'asere apoya. Yu'u ba'ari cura yu'u uasenojõrẽ miitiacju apoyubaque'oya.

Yũ'ure ecáca be'ropu ba'a, sĩ'rĩapa mũ'ua", nibosa'a. ⁹ Mũ'urẽ da'raco'tegu weetamu'que wapa "Mũ'u añurõ weepu" ¿cũrẽ nisari? Nĩ-tisa'a. ¹⁰ A'te weronojõ musã quẽ'rã weeya. Nipe'tise Õ'acũ duti'quere weetu'ajarã, a'tiro niña: "Ûsã da'raco'terã mejõ nirã ni'i. Õ'acũ ãsãrẽ cũu'que dia'cũrẽ weepu", niña, nicu niwĩ Jesú.

Jesú diez cãmi boarãrẽ yũ'ruo'que ni'i

¹¹ Jesú Jerusalẽpu wa'agu, Samaria, tojo nicã Galilea wãmetise wa'teropu yũ'ruacu niwĩ. ¹² To wa'tero ni'cã macãpu cũ ejari cura umua diez cãmi boarã cũrẽ põtẽrĩcãrã niwã. Moisé duti'que cãmi boarãrẽ ãpẽrã wa'teropu nidutitico niwũ. Tojo weerã yoaropu tojanu'cã, ¹³ Jesure caricũcãrã niwã:

—Jesú, masãrẽ bu'egu, ãsãrẽ pajaña'cureya, nicãrã niwã.

¹⁴ Jesú narẽ ĩ'abocagu, a'tiro nicu niwĩ:

—Musã pa'ia tiropu musã upure ĩ'orã wa'aya, nicu niwĩ.

Na ma'apu wa'ari cura narẽ cãmi yatipe'tia wa'acaro niwũ. ¹⁵ Ni'cũ topu yatino'cã ĩ'agũ, Jesú tiro majãmitojaticu niwĩ. Õ'acũrẽ pũrõ e'catise o'ocu niwĩ. ¹⁶ Jesú tiro etagu, cũrẽ e'catise o'ogu, di'tapu paamu'rĩque'acu niwĩ. Cũ tojo weegũ Samariacjũ nicu niwĩ. ¹⁷ Jesú cũ ni'cũrẽta ĩ'agũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Yũ'u diez cãmi boarãrẽ yũ'ruoapu. ãpẽrã waro ¿no'o wa'ati? ¹⁸ Ā'rĩ ni'cũ judío masũ nitigu dia'cũ Õ'acũrẽ e'catise o'ogu, yũ'u tiropu tojatiapĩ, nicu niwĩ.

19 Tu'ajanu'cõ, Samariacjũrẽ nicu niwĩ:

—Mu'u ẽjõpeotjĩagũ, yu'ruono'apu.
Wã'cãnu'cãña. Mu'u ya wi'ipu tojaagusa'a,
nicu niwĩ.

*Jesucristo a'ti turipu wiogu niatje a'tiro
wa'arosa'a nise ni'i
(Mt 24.23-28,36-41)*

20 Fariseo masã Jesure a'tiro sêrĩtiña'cãrã
niwã:

—Õ'acũ bese'cu ¿de'ro nicã a'ti turi wiogu
sãjãgũsari? nicãrã niwã.

Narẽ yu'ticu niwĩ:

—Bajuyoropu ï'ose mejẽta ni'i. 21 A'tiro
nino'ña marĩrõsa'a. “A'topu ni'i. Sõ'opu ni'i”,
nino'ña marĩrõsa'a. Õ'acũ bese'cu wiogu nigũ
musã wa'teropu nitojami, nicu niwĩ.

22 Be'ro Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Musã be'ro a'tiro nirãsa'a. “Ësã Õ'acũ
macũ masũ weronojõ uputigu a'tiatje numurĩrẽ
ĩ'asĩ'rĩsa'a”, nirãsa'a. No'o ni'cã numanojõrẽ
yu'ure ï'asĩ'rĩmirã, ne ï'asome. 23 Æpẽrã
musãrẽ “Jesú a'titojami. A'to nimi, sõ'o
nimi”, nirãsama. Na tojo nicã, narẽ sirutu-
ticã'ña. 24 Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ
uputigu a'tiri numu mujĩpũ mujãtiro pe'e, cũ
sãjãarõ pe'e quẽ'rã bupo ya'babĩ'aro weronojõ
nirõsa'a. 25 Yu'u tojo weese duporo uputu
pi'etinígũsa'a. A'tocaterocjãrã yu'ure uasome.
26 Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu
a'tiri cura duporocjũpu Noé, cũ nícateropu
wee'caro weronojõ weerãsama. 27 Titapure na

ba'a, sī'rī, omocā du'te, na pō'rā numiarē nūmisocārā niwā. Tere Noé cū yucusujopu sājāarī curapu weetuocārā niwā. Be'ro dia mirī, narē miope'ocā'caro niwā. ²⁸ Lot nícatero quē'rārē mejārōta weecārā niwā. Ba'a, sī'rī, duumujā, duamujā, otesere ote, wi'serire weecārā niwā. ²⁹ Lot Sodomarē wijaca numurē acoro weronojō ti macācjarārē pecame'e, tojo nicā asise peri burupejacaro niwā. Narē wējēpe'ocā'caro niwā. ³⁰ Yu'u Ō'acū macū masū weronojō uputigu a'tiri curare mejārōta weerāsama.

³¹ »Ti numu nicā ni'cū wi'i dūposārī opa sirapu soo pesagūnojō po'peapu cjasere sājāa duretimigū, diacjū wa'ato. Apī no'o wesepu tō'ogū cū ya wi'ipū majāmitojaticā'to. ³² Lot numo ni'core wācūña. Cómaricā macāpu majāmiī'atōrōmigō, moa tuturo dojonu'cāco niwō. ³³ Yu'ure ējōpeose me'rā ña'arō yu'rasī'rītigu, yu'ure ējōpeodu'ugūnojō pecame'epu bu'irī da're baturiono'gūsami. Apī wējēsere uiti, yu'ure ējōpeonu'cūgūnojō yu'u me'rā catinu'cūgūsami.

³⁴ »Musārē wereguti. Tojo wa'atji ñami nicā, puarā ni'cā camapu pesarā, ni'cū yu'ure ējōpeogu miano'gūsami. Apī yu'ure ējōpeotigu tojagūsami. ³⁵ Puarā numia ni'cārō me'rā ojoca ārūarā, ni'cō yu'ure ējōpeogo miano'gōsamo. Apego yu'ure ējōpeotigo tojagōsamo. ³⁶ Puarā ni'cārō me'rā wesepu nirā ni'cū yu'ure ējōpeogu miano'gūsami. Apī yu'ure ējōpeotigu tojagūsami.

³⁷ Jesú tojo nisere tu'orā, cū bu'erā sērītiña'cārā niwā:

—Ësã wiogu, ¿no'opu wa'arosari a'te? nicãrã niwã.

Cũ yu'ticu niwĩ:

—Apĩnojõ wa'icu boacã, yuca maata masĩ, wĩjĩwã'cãsama. Tojo wa'acã ã'arã, “Apĩnojõ boapĩ”, ni masĩ'i. A'te weronojõ yu'u a'ticã, masã masĩrãsama, nicu niwĩ.

18

Jesú wapewio me'rã queose o'o'que ni'i

¹ Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro weeya nígũ, queose me'rã werecu niwĩ. Narẽ du'ucũurõ marĩrõ, bujawetiro marĩrõ ñubueni'cũdutigu a'te queosere o'ocu niwĩ.

² A'tiro nicu niwĩ:

—Ni'cã macãpu ni'cũ beseri masũ uamu Õ'acũrẽ ejõpeotigu, ãpẽrãrẽ ne wãcũma'atigu nisami. ³ Ti macãpureta tja ni'cõ numio wapewio nisamo. Co beseri masũ tiropu bese-dutigo wa'amujãmisamo. Core ã'atu'tigure bu'iri da'redutigo tojo weesamo. ⁴ Yoacã pejetiri beseri masũ core weetamusĩ'rĩtisami. Be'ro a'tiro wãcũsami: “Yu'u Õ'acũrẽ ejõpeowe'e, ejõpeogu. Ne ãpẽrã quẽ'rãrẽ ‘Na nima,’ ni ejõpeowe'e. ⁵ Tojo nimicã, a'tigo wapewio yu'ure na'irõ caribomo nígũ, core weetamugũti. Yu'u co caribocã uanemotisa'a majã. Yu'u core põtẽotibosa'a majã”, nisami, nicu niwĩ Jesú.

⁶ Be'ro tja marĩ wiogu Jesú werenemocu niwĩ:

—Beseri masũ ña'agũ wee'quere wãcũña. Cũ ña'agũ nimigũ, wapewio weetamuduti'quere weesami. ⁷ Tojo nicãma, ¿Õ'acũ to pũrĩcãrẽ cũ bese'cãrãrẽ ñamirĩ, umucori cũrẽ sãrĩnu'cũrãrẽ

weetamutisari? ¿Na sērĩ'quere yoogosari?
 8 Musārē wereguti. Ne yoogoro marĩrō na
 sērĩsere yu'tisami. Cũ tojo yu'timicā, yu'u Ō'acũ
 macũ masũ weronojō uputigu a'ti turipu apaturi
 a'tiri curare ¿masā ējōpeose cūorāsari yujupu?
 nicu niwĩ.

*Jesú fariseo masũ me'rā, tojo nicā niyeru
 wapaseebosari masũ me'rā queose o'o'que ni'i*

9 Jesú “A'tiro ni'i” nirānojōrē masĩdutigu ap-
 eye queose me'rā werenemocu niwĩ. Na “Āpērā
 yu'rūoro ũsā añurā ni'i”, nisama. Tojo “Añurā
 ni'i” nĩrā, āpērārē tojo ĩ'acō'asama. Nanojōrē
 masĩdutigu a'te queosere o'ocu niwĩ. A'tiro nicu
 niwĩ:

10 —Puarā umua Ō'acũ wi'ipu ñubuerā
 sājāacārā niwā. Nĩ'cũ fariseo masũ nicu
 niwĩ. Apĩ pe'e romano masā wiogure niyeru
 wapaseebosari masũ nicu niwĩ. 11 Fariseo
 masũ nu'cũ ĩ'amorō, Ō'acūrē ñubuegu, a'tiro
 nicu niwĩ: “Ō'acũ, yu'u āpērā weronojō ña'agũ
 niwe'e. Tojo weegu mu'urē e'catise o'o'o. Na
 yajari masā, ña'arĩ masā numotimirā āpērā
 numia me'rā a'metārābajaque'atirā weronojō
 niwe'e. Ne cārō sī'i romano masā wiogure
 niyeru wapaseebosari masũ weronojō niwe'e.
 12 Yu'u ni'cā semanarē pua numu ba'atimigũ,
 be'ti ñubuenu'cũ'u. Yu'u cien apeyenojō
 wapata'agu, diez yu'u wapata'asere mu'urē
 o'o'o”, nicu niwĩ. 13 Wapaseeri masũ pe'e ne
 sājāarōpu tojanu'cā, ñubuecu niwĩ. Ne cārō
 u'muarōpu ĩ'amorōma'aticu niwĩ. Cũ weronojō
 o'ogu, yu'u bu'iritisa'a nígũ, cã cutiroke paacu

niwĩ. A'tiro nicu niwĩ: “Õ'acũ, yu'u ña'agũ nisa'a. Yu'ure pajaña'ña”, nicu niwĩ.

¹⁴ Te queosere wéréca be'ro Jesú a'tiro nicu niwĩ:

—Musārē wereguti. Wapaseeri masũ Õ'acũ me'rã añurõ apotojagupũ cũ ya wi'ipũ dajato-jaacu niwĩ. Fariseo masũ pe'e tojo weeticu niwĩ. A'tiro ni'i. Cũ basu, “Yu'u ãpērã yu'ruoro ni'i” ni tu'oña'gũnojõ Õ'acũ cūrē mejõ nigũ tojacã weegusami. No'o “Yu'u ãpērã yu'ruoro ni'i” ni tu'oña'tigu pe'ere Õ'acũ ãpērã yu'ruoro tojacã weegusami, nicu niwĩ.

Jesú wĩ'marārē ñapeo sērĩbosa'que ni'i
(Mt 19.13-15; Mr 10.13-16)

¹⁵ Apeye quē'rārē masã wĩ'marārē Jesú tiropũ ñapeodutirã miacārã niwã. Tojo weecã ï'arã, narē miarārē Jesú bu'erã tu'ticārã niwã. ¹⁶ Na tojo nicã ï'agũ, Jesú cũ bu'erārē pijiocu niwĩ:

—Wĩ'marārē yu'u tiro a'ticã du'uo'oya. Narē cã'mota'aticã'ña. Wĩ'marã marĩnojõrē añurõ ějõpeoma. Æpērã quē'rã wĩ'marã weronojõ yu'ure ějõpeorã yu'u pacu wiogu nirõpu wa'arāsama. ¹⁷ Musārē diacjũta nigũti. Æ'rã weronojõ yu'ure ějõpeotigũnojõ ne cã'rõ yu'u pacu nirõpu wa'asome, nicu niwĩ.

Ma'mu peje cuogu Jesú me'rã ucũ'que ni'i
(Mt 19.16-30; Mr 10.17-31)

¹⁸ Be'ro ni'cũ judío masã wiogu Jesure sērĩtiña'cu niwĩ:

—Mu'u masārē bu'egu añugũ ni'i. ¿Yu'u ñe'enojõ weegusari catinu'cũatjere bocasĩ'rĩgũ? nicu niwĩ.

19 Jesú cǎrē nicu niwĩ:

—¿De'ro weegu yu'ure “Añugũ ni'i,” niti? ¿Mu'u tojo nisere tu'omasĩti? Ni'cũta añugũ nimi. Cũ Õ'acũ nimi. 20 Mu'u Õ'acũ dutise cūu'quere masĩsa'a. “Apĩ ñumore a'metārāticā'ña. Masārē wējēcō'aticā'ña. Yajaticā'ña. Āpērā ye cjasere nisooticā'ña. Mu'u pacu, mu'u pacore ējōpeoya”, ni'i, nicu niwĩ.

21 Cũ tojo nicā tu'ogu, Jesure nicu niwĩ:

—Yu'u wĩ'magũputa a'tere queoro weemuǵatiwu.

22 Cũ tojo nicā tu'ogu, Jesú nicu niwĩ:

—Mu'urē apeyenojōacā du'sa'a yujupu. Mu'u cuosere duape'ocjũ wa'aya. Te dua'que wapore pajasecuorārē o'oya. Tojo weegu mu'u u'musepu peje añuse cuogusa'a. Tu'ajanu'cō, yu'ure sirutuya, nicu niwĩ.

23 Cũ tojo nicā tu'ogu, peje cuogu nitjĩagũ cũ cuosere ma'iyu'rugũ, bujawetiyu'ruacu niwĩ.

24 Tojo weecā ĩ'agũ, Jesú nicu niwĩ:

—Peje cuorārē Õ'acũ wiogu nirõpu u'musepu wa'acā, diasā ni'i. 25 Wa'icu cameyo wāmetigu awiga yuta da pĩ'osōrōrĩ pepu sājāa yu'rutērĩcā, diasā ni'i. Yu'u pacu wiogu nirõpu peje cuorā wa'acā pe'ema, totá nemorō diasā'a, nicu niwĩ.

26 Cũ tojo nisere tu'orā, masā a'tiro nicārā niwā:

—To pūrĩcārē ¿noanojō pe'e Õ'acũ tiropu wa'amasĩrāsari?

27 Jesú narē nicu niwĩ:

—Masā na basu weetutuase me'rā yu'rumasĩtisama. Õ'acũ pūrĩcārē basio'o. Cũma ne apeyenojō weeta basiotise marĩ'i.

²⁸ Cũ tojo nicã tu'ogu, Pedro nicu niwĩ:

—Wioḡu, ũsã pũricã ũsã cuosere du'ucũu, mu'urẽ sirutuwu.

²⁹ Tojo nicã tu'ogu, Jesú yu'ticu niwĩ:

—Diacjũta nigũti. No'o nigũnojõ, yé quetire werese bu'iri cũ ya wi'ire, cũ pacusumuarẽ, cũ acawererãrẽ, cũ numorẽ, cũ põ'rãrẽ du'ucũuwã'cãḡũnojõrẽ a'tiro wa'arosa'a.

³⁰ A'ti nucũcãpũre cũ cuo'que nemorõ bocanemogũsami. Be'ropu quẽ'rãrẽ Õ'acũ me'rã ninu'cũḡsami, nicu niwĩ.

Jesú cũ wẽrĩatjere apaturi werenemo'que ni'i
(Mt 20.17-19; Mr 10.32-34)

³¹ Jesú cũ bu'erã docere na se'sarore pijio, narẽ nicu niwĩ:

—Ni'cãrõacã marĩ Jerusalẽpu wa'arã wee'e. Topu nipe'tise Õ'acũ ye queti ojamu'tãrĩ masã na yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigure ojayu'que wa'arosa'a. ³² Na yu'ũre ape di'tacjãrã wiorãrẽ o'o, yabi bujicã'a, ña'arõ ucũ, u'seco e'opeorãsama. ³³ Yu'ũre tãrã, be'ro wẽjẽrãsama. Na tojo weemicã, i'tia numu be'ro masãḡsa'a, nicu niwĩ.

³⁴ Cũ bu'erã a'tiro nisere ne tu'omasĩticãrã niwã. Õ'acũ narẽ tere tu'omasĩcã weeticu niwĩ. Tojo weerã cũ tojo nisere tu'omasĩticãrã niwã.

Jesú ni'cũ caperi bajuno'tigu Jericócjũrẽ
yu'rũo'que ni'i

(Mt 20.29-34; Mr 10.46-52)

³⁵ Jesú Jericó pu'to nirĩ cura ni'cũ caperi bajuno'tigu ma'a sumutopu niyeru sẽrĩdujicu

niwĩ. ³⁶ Cũ pājārā masā wa'acā tu'oña'gũ, to nirārē “¿De'ro wa'ati?” ni sērītiña'cu niwĩ.

³⁷ Na yu'ticārā niwā:

—Jesú Nazarecjũ yu'ruagu weemi, nicārā niwā.

³⁸ Na tojo nicā tu'ogu, caricūmajācu niwĩ:

—Jesú, Davi pārāmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicu niwĩ.

³⁹ Tojo nicā tu'orā, cũ pu'to yu'ruarā “Caricūtīcā'ña”, ni tu'ticārā nimiwā. Na tojo nicāta, cũ pe'e nemopeocā'cu niwĩ:

—Davi pārāmi nituriagu, yu'ure pajaña'ña, nicu niwĩ.

⁴⁰ Tojo nicā tu'ogu, Jesú tojanu'cā, āpērārē cũ tiropu miitiduticu niwĩ. Cũ pu'to ejacā, cūrē sērītiña'cu niwĩ.

⁴¹ —¿De'ro yu'u weecā ʁasari? nicu niwĩ.

Caperi bajuno'tigu yu'ticu niwĩ:

—Wioгу, yu'ure caperi bajucā ʁasa'a.

⁴² Jesú cūrē nicu niwĩ:

—Jau. Ī'agūsa'a. Mu'u yu'ure ējōpeoapu. Tojo weegu yu'ruono'toja'a, nicu niwĩ.

⁴³ Cũ tojo nirĩ curata cũ caperire ĩ'acu niwĩ. Be'ro Jesure sirutu, Ō'acūrē e'catise o'ocu niwĩ. Nipe'tirā cūrē tojo wa'acā ĩ'a'cārā quē'rā Ō'acūrē e'catise o'ocārā niwā.

19

Jesú Zaqueore ĩ'aboca'que ni'i

¹ Jesú caperi ĩ'atigure yu'ruóca be'ro Jericópu sājāa yu'ruwā'cācu niwĩ. ² Topu ni'cũ peje cuogu nicu niwĩ. Cũ Zaqueo wāmetigu romano masā wioгуre wapaseebosari masā wioгу

nicu niwĩ. ³ Cũ Jesure ĩ'asĩ'rĩcu nimiwĩ. Cũ u'muatiguacã nitĩagũ, pãjãrã masã niyucã, ĩ'aticu niwĩ. ⁴ Tojo weegu Jesure ĩ'asĩ'rĩgũ, cũ yu'ruatjopu omawã'cãcu niwĩ. Omawã'cã, ni'cũ yucu sicómoro wãmeticjupũ mujãpejacu niwĩ. ⁵ Jesú cũ docapu yu'ruagu, cũrẽ ĩ'amorõ, a'tiro nicu niwĩ:

—Zaqueo, quero dijabatibaque'oya. Ni'cãcãrẽ mu'u ya wi'ipu tojánígũti, nicu niwĩ.

⁶ Tojo weegu Zaqueo sojaro me'rã dijati, Jesure e'catise me'rã põtẽrĩgũ wa'acu niwĩ. ⁷ Jesú tojo weesere ĩ'arã, nipe'tirã a'tiro ucjacãrã niwã:

—Jesú ni'cũ ña'arõ weesebucu ya wi'ipu wa'ami, nicãrã niwã. ⁸ Be'ro cũ ya wi'ipu Zaqueo wã'cãnu'cã, marĩ wiogure a'tiro nicu niwĩ:

—Yu'u wiogu, tu'oya. Pajasecuorãrẽ yu'u cuosere deco me'rã ducawaaguti. No'o yu'u ãpẽrãrẽ nisoose me'rã yajãca be'ro nicã, ba'paritisetiri narẽ yu'u yaja'que nemorõ wiaguti, nicu niwĩ.

⁹ Jesú tere tu'ogu, cũrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Ni'cãcã me'rã mu'u, mu'u ya wi'icjãrã ña'arõ wee'quere yu'ruono'o. Mu'u quẽ'rã ãpẽrã yu'ure ejõpeorã weronojõta Abrahã pãrãmerã nituriagu ni'i. ¹⁰ Yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu bajuduti'cãrã mu'u weronojõ nirãrẽ a'ma, yu'ruogu a'tigu weewu, nicu niwĩ.

Jesú masãrẽ niyeru kujiri me'rã queose o'o'que ni'i

(Mt 25.14-30)

¹¹ Jesú Zaqueore ucũcã, masã tu'ocãrã niwã. Cũ Jerusalẽ pu'topu nicã ĩ'arã, “Maata Jesú

wiogũ sãjãgũsami”, wãcũcãrã nimiwã. ¹² Na tojo wãcũsere masĩgũ, ni'cã queose me'rã narẽ werecũ niwĩ. A'tiro nicũ niwĩ:

—Ni'cũ masũ cũ wiogũ sãjãti ðuporo yoaro ape di'tapũ wa'a wa'asami. Cũrẽ wiogũ sũrũca be'ropũ ðajatojaasami tja. ¹³ Cũ wa'ase ðuporo diez cũrẽ da'raco'terãrẽ pijiosami. Narẽ nãnucũ niyeru pajiro wapatiri kujire o'osami. Ti kujire o'ogũ, a'tiro nisami: “Téé yũ'ũ ðajari curapũ a'ti cuji me'rã apeyenojũ duu, dua wapata'aya”, nisami. ¹⁴ Wiogũ sãjãcjũ ya di'tacjãrã waro pe'e cũrẽ uatisama. Tojo weerã ãpẽrã masãrẽ a'tiro nidutio'osama. “Cũrẽ uisã wiogũ sãjãrũuatisa'a”, nisama. ¹⁵ Na tojo nimicã, wiogũ sũrũno'sami. Be'ro cũ ya di'tapũ ðajatojatasami. Topũ tojatagũ, cũ niyeru kujiri o'o'cãrãrẽ pijiosami. “¿Niyeru no'ocã'rũ wapata'apari nãnucũ?” ni masĩsĩ'rĩgũ tojo weesami. ¹⁶ Cũ tiropũ etamũ'tãgũ, a'tiro nisami: “Wiogũ, mũ'ũ o'óca cuji nemorũ apeye diez kujiri wapata'anemoapũ”, nisami. ¹⁷ Wiogũ cũrẽ yũ'tisami: “Añurũ weepã. Mũ'ũ da'raco'tegũ añugũ ni'i. Yũ'ũ cã'rũacã cũu'que me'rã mũ'ũ queoro weepã. Tojo weegũ mũ'urẽ diez macãrĩ wiogũ sũrũgũti”, nisami. ¹⁸ Be'ro apĩ cũ tiropũ wa'asami tja: “Wiogũ, mũ'ũ niyeru o'óca cuji me'rã apeye ni'cãmocuse kujiri wapata'anemoapũ”, nisami. ¹⁹ Cũ quẽ'rãrẽ a'tiro yũ'tisami: “Mũ'urẽ ni'cãmocuse macãrĩ wiogũ sũrũgũti”, nisami. ²⁰ Be'ro apĩ a'ti, cũrẽ nisami: “Wiogũ, mũ'ũ ya niyeru cuji a'ti cuji ni'i. Su'tiro casero me'rã oma

nurõcã'wũ. ²¹ Mũ'u tutuaro da'radutĩri masũ niwũ. Tojo weegu mũ'urẽ uiwũ. Āpẽrã na da'rased me'rã wapata'awũ. Mũ'u otetimidũ, ducatinowũ", nisami. ²² Tere tu'ogu, wiogu cũrẽ nisami: "Mũ'u da'raco'teri masũ queoro weetiwũ. Mũ'u ucũse me'rã mũ'u ña'arõ wee'quere beseno'toja'a. Mũ'u yu'u da'rased tutasere masĩapã. Yu'u āpẽrã da'rased wapa wapata'asere, yu'u otetimidũ ducatinosere masĩapã. ²³ Masĩimidũ, to pũrĩcãrẽ ¿de'ro weegu yé niyerure niyeru nurõrĩ wi'ipũ bucuanemodutigu cũutiati? Yu'u mũ'u cũucã, dajagu, ti wi'ipũ cũñarõ mujã'que me'rã ñe'eboapã", nisami. ²⁴ Be'ro topũ nirãrẽ a'tiro nisami: "Ni'cã cuji cuogure ě'ma, apĩ diez cuogu pe'ere o'oya", nisami. ²⁵ Cũ tojo nicã, na a'tiro nisama: "Wiogu, cã diez kujiri cuotojami", nisama. ²⁶ Tere tu'ogu, wiogu "Musãrẽ wereguti. No'o peje cuogure nemorõ o'ono'rõsa'a. Apĩ moogũ pe'ere cũ cuomi'queacãpũreta ě'mape'ocã'no'gũsami", nisami. ²⁷ "Apeyema yu'ure wiogu sãjãcã uati'cãrãrẽ a'topũ miitia. Miiti, yu'u ĩ'orõpũ wẽjẽña", nisami, ni queose werecu niwĩ Jesũ. Tere nĩgũ, u'musepu mujãca be'ro apaturi a'tigu, masãrẽ besegusa'a nĩgũ, tojo nicũ niwĩ.

Jesũ Jerusalẽpu sãjãa'que ni'i

(Mt 21.1-11; Mr 11.1-11; Jn 12.12-19)

²⁸ Jesũ queose me'rã masãrẽ wérẽca be'ro Jerusalẽpu wa'acu niwĩ. ²⁹ Topũ wa'agu, Betfagẽ, Betania wãmetise macãrĩpu ejase duporo cũ bu'erã puarãrẽ a'tiro ni o'ócũ niwĩ. Te macãrĩ ũrũgũ Olivo wãmeticjũ tiropũ nicaro niwũ.

³⁰ Cũ bu'erārẽ nicu niwĩ:

—Si macã marĩ põtëorõ nirĩ macãpu wa'aya. Topu ejarã, musã ni'cũ burro wĩ'magũ du'tenu'cõ'cure bocaekarãsa'a. Cũ ne ni'cãti pesano'ña marĩgũ nigũsami. Cũrẽ pãa, miitia.

³¹ No'o ni'cũ musārẽ “¿De'ro weerã pãati?” nicã, “Ësã wiogu uami”, niña, nicu niwĩ.

³² Na cũ duti'caronojõta weecãrã niwã. Topu ejarã, cũ ní'caronojõta wa'acaro niwã. ³³ Na cũ burrore pãarĩ cura cũ wiorã narẽ sërĩtiña'cãrã niwã:

—¿De'ro weerã cũrẽ pãati? nicãrã niwã.

³⁴ Na yu'ticãrã niwã:

—Ësã wiogu uami, nicãrã niwã.

³⁵ Be'ro cũrẽ Jesú tiro miacãrã niwã. Burro bu'ipure na ye su'ti bu'icjasere tuweepeocãrã niwã. Tojo wéeca be'ro Jesure cũ bu'ipu mi-ipeocãrã niwã. ³⁶ Jesú cũ pesawã'cãrĩ cura masã cũrẽ ëjõpeorã, na ye su'ti bu'icjasere ma'apu sêeocũucãrã niwã. ³⁷ Jesú ãrũgũ Olivo wãmeticju tiropu dijari cura a'tiro weecãrã niwã. Nipe'tirã cũ bu'esere siruturã, e'catise me'rã caricũnũ'cãcãrã niwã. Jesú weeĩ'ocã ã'a'quere wãcũrã, Õ'acũrẽ e'catipeorã, caricũcãrã niwã. ³⁸ A'tiro nicãrã niwã:

—Õ'acũ o'ó'cu marĩ wiogure añurõ wa'ato. Ë'musepure e'catise niyu'ruato. Nipe'tirã Õ'acũrẽ “Añubutiami” ni e'catise o'oato, nicãrã niwã.

³⁹ Na caricũcã tu'orã, ni'cãrẽrã fariseo masã topu nirã Jesure a'tiro nicãrã niwã:

—Masārẽ bu'egu, ã'rã mu'urẽ siruturãrẽ di'tamarĩdutiya, nicãrã niwã.

⁴⁰ Na tojo nicã, Jesú yu'ticu niwĩ:

—Na di'tamarĩcãma, Õ'acũ yu'ure e'catise o'odutigu a'te ãtãperire caricũcã weebosami, nicu niwĩ.

⁴¹ Jesú Jerusalẽ tiropu ejagu, ti macãrẽ ã'agũ, uticu niwĩ. ⁴² A'tiro nicu niwĩ:

—Jerusalẽcjãrã, Õ'acũ musãrẽ yu'ruosĩrĩmiami. Cã'rõ ni'cãcãrẽ cũ yu'ruosere tu'omasĩcã, añuboapã. Musã pe'e yu'ure uawe'e. Tojo weerã yu'ruono'some. Musã yu'ruono'bo'quere du'utoja'a. ⁴³ Be'ro pi'etise numurĩ a'tirosa'a. Te numurĩrẽ musãrẽ ã'atu'tirã a'ti macãcjãrãrẽ wijadutitirã ni'cã sã'rĩrõjo weebi'ato'orãsama. Na be'toanu'cã, nipe'tise pã'rẽrĩpu cã'mota'arãsama. ⁴⁴ Nipe'tise musã yere cõ'adijope'orãsama. Musãrẽ, musã põ'rãrẽ wẽjẽpe'orãsama. A'ti macã cjase wi'seri mutõdijono'rõsa'a. Yu'u Õ'acũ macũ musãrẽ yu'ruogu a'ticã uatiwu. Te ye bu'iri tojo wa'arosa'a, nicu niwĩ Jesú.

Jesú Õ'acũ wi'ipu duarãrẽ cõ'awĩrõ'que ni'i
(Mt 21.12-17; Mr 11.15-19; Jn 2.13-22)

⁴⁵ Jesú Jerusalẽpu ejagu, Õ'acũ wi'ipu sãjãacu niwĩ. Topu Õ'acũrẽ ãjũamorõpeoatjere duarãrẽ cõ'awĩrõcu niwĩ. ⁴⁶ Narẽ cõ'awĩrõgũ, a'tiro nicu niwĩ:

—Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩpu a'tiro ojano'wũ: “Ya wi'i ‘Ñubueri wi'i ni'i’, nino'ca wi'i ni'i.” Musã pe'e queoro weetiapã. Yajarã ya wi'ire weronojõ tojacã weepã, nicu niwĩ Jesú.

⁴⁷ Nipe'tise numurĩ Jesú masãrẽ Õ'acũ wi'ipu bu'ecu niwĩ. Cũ tojo weecã, pa'ia wiorã, ãpẽrã

Moisé oja'quere bu'eri masã, ti macã wiorã quẽ'rã “Cũrẽ ¿de'ro wee wẽjẽrõuati?” nicãrã niwã. ⁴⁸ Masã Jesú weresere tu'otu'sayu'ruacãrã niwã. Tojo weerã wiorã pe'e cũrẽ de'ro weemasĩticãrã niwã. Masã ãsã me'rã uabosama nĩrã, wẽjẽmasĩticãrã niwã.

20

Jesure “¿Noa dutiro me'rã weesetiti?” ní'que nĩ'i

(Mt 21.23-27; Mr 11.27-33)

¹ Ape nũmu Jesú Õ'acũ wi'ipũ masãrẽ bu'égũ, cũ masãrẽ yu'ruose quetire werecu niwĩ. Topũ pa'ia wiorã, ãpẽrã Moisé oja'quere bu'eri masã, judío masã bucũrã me'rã Jesú tiro wa'acãrã niwã. ² Cũrẽ sẽrĩtiña'cãrã niwã:

—Wereya. ¿De'ronojõ dutise me'rã mu'ũ weesere tojo weeti? ¿Noa mu'ũrẽ tojo weedutigu dutise o'oati? nicãrã niwã.

³ Tojo nicã tu'ogũ, Jesú narẽ nicũ niwĩ:

—Yu'ũ quẽ'rã musãrẽ sẽrĩtiña'megũti. Yu'tiapa. ⁴ ¿Noa Juãrẽ wãmeyedutigu o'ópari? ¿Õ'acũ o masã o'ópari? nicũ niwĩ.

⁵ Cũ tojo nicã tu'orã, na se'saro a'merĩ ucũcãrã niwã:

—¿De'ro marĩ yu'tirãsari? Marĩ “Õ'acũ o'ócũ niwĩ” nicãma, “To pũrĩcãrẽ ¿de'ro weerã Juãrẽ ëjõpeotiri?” nigũsami. ⁶ Marĩ “Masã cũrẽ o'ócãrã niwã” nicã quẽ'rãrẽ, nipe'tirã masã marĩrẽ ãtãperi me'rã doquewẽjẽrãsama. Na a'tiro ëjõpeoma. “Juã Õ'acũ ye quetire weremu'tãrĩ masũ niwĩ”, ni ëjõpeoma, nicãrã niwã.

⁷ Tojo weerã a'tiro yu'ticãrã niwã:

—Masītisa'a. Noa Juãrẽ wãmeyedutigũ o'óro o'ópã, nicãrã niwã. ⁸ Tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ nicũ niwĩ:

—Yu'u quẽ'rã m̃sãrẽ “A'te dutiro me'rã a'tere tojo wee'e”, ni werewe'e, nicũ niwĩ.

Da'raco'terã queoro weeti'que ni'i

(Mt 21.33-44; Mr 12.1-11)

⁹ Be'ro Jesú masãrẽ a'tiro queose o'ocu niwĩ:

—Ni'cũ masũ cũ ya di'tapũ u'se otesami. Tu'ajanũ'cõ, ãpẽrãrẽ ti wesere co'tedutigũ cũusami. Narẽ cũ ya di'tare da'rasede wapa “Tocã'rõ yu'ure u'se wiapa”, niwã'cãsami. Be'ro ape di'tapũ yoacã nigũ wa'asami. ¹⁰ U'se ducaturitero nirĩ cura ni'cũ cũrẽ da'raco'tegure u'se nirõpũ ãadutigũ o'ósami. Cũrẽ o'ógu, “Yé di'ta da'rarãrẽ yé u'sere sãrĩgũ wa'aya”, nisami. Cũ topũ ejacã, ti wese da'rarã cũrẽ ñe'e, paasama. Ne cã'rõ o'otimirã, cũrẽ o'ótõrõsama.

¹¹ Be'ro ti wese wiogu apĩ cũrẽ da'raco'tegure o'ósami tja. Cũ quẽ'rãrẽ ña'arõ bujicã'a, uputũ paa, ñe'enojõ marĩgũ tojatacã weesama.

¹² Be'ro ti wese wiogu apĩrẽ o'ónemosami tja. Da'raco'terã cũ quẽ'rãrẽ mejãrõta weesama. Cũrẽ cãmida're, ti wese sumutopũ cõ'acã'sama.

¹³ »Be'ro majã ti wese wiogu “¿De'ro weegusari yu'u?” nisami. “Yu'u macũ uputũ maigũrẽ o'óguti. Apetero weerã cũrẽ wiopesase me'rã ãabosama”, nimisami. ¹⁴ Wiogu macũ topũ etacã ãarã, na a'merĩ nisama: “Ãrĩta nimi be'ropũ a'ti wesere ñe'eacjũ. Ma, cũrẽ wẽjẽrã. Be'ro a'ti wese marĩ ya wese tojarosa'a”, nisama.

15 Tojo weerã cûrẽ ñe'e, ti wese sumutopu miaa, cûrẽ wějẽcõ'asama, ni werecu niwĩ Jesú.

Be'ro Jesú masārẽ sērĩtiña'cu niwĩ:

—To pūrĩcārẽ ti wese wiogu ¿de'ro weegusari narẽ? 16 A'tiro weegusami. Cũ a'ti, cũ ye di'ta da'rarārẽ wějẽcõ'ape'ogusami. Be'ro ãpērārẽ ti di'tare o'ogusami, nicu niwĩ.

Jesú tojo nicã tu'orã, a'tiro nicārã niwã:

—Õ'acũ tojo wa'asere cã'mota'ato, nicārã niwã.

17 Be'ro Jesú narẽ ã'a, nicu niwĩ:

—To pūrĩcārẽ ¿de'ro nisĩ'rĩrõ weeti Õ'acũ ye queti ojãca pūrĩpu nise? A'tiro ni'i: Ëtã pjĩrĩ me'rã wi'i yeeri masã ni'cã pjĩ na uatica pjĩrẽ cõ'arāsama.

Na cõ'áca pjĩ me'rã ãpērã pe'e añurõ tutuari wi'i yeenu'cãmujāsama, niwũ.

18 No'o tiga bu'ipu burupejagunojõ mutõdijono'gūsami. No'o tiga pe'e cũ bu'ipu doquepejacãma, añuse po'capu wa'agusami, nicu niwĩ. Tojo nígũ, cûrẽ uatirã be'ropu bu'iri da'reno'rāsama nígũ, tojo nicu niwĩ.

Jesure bu'iri bocasĩ'rĩrã weesoose me'rã na sērĩtiña'que ni'i

(Mt 21.45-46; 22.15-22; Mr 12.13-17)

19 Pa'ia wiorã, ãpērã Moisé oja'quere bu'eri masã cũ tojo nirĩ curata Jesure ñe'esĩ'rĩcārã nimiwã. Te queose me'rã Jesú ãsārẽta ucũgũ weesami nĩrã, tu'omasĩcārã niwã. Tojo weerã cûrẽ ñe'esĩ'rĩmirã, masārẽ uirã, weemasĩticārã niwã. 20 ãpērã ã'adu'tiri masārẽ nisoodutio'ocārã niwã. Na Jesure mejẽcã nicã

tɯ'osĩ'rĩcārã niwã. “Te me'rã ‘Bu'iri cɯomi’ ni, wiogupure weresãta basiorosa'a”, nicārã niwã. Wiogu Jesure bu'iri da'reri wi'ipu sōrōcã ɯarã, tojo weecārã nimiwã. Añurã, diacjũ ucūrã weronojō nisoocārã niwã. ²¹ Tojo weerã Jesú tiro wa'a, sērĩtiña'cārã niwã:

—Masārẽ bu'egu, mu'ɯ diacjũ ucūsere ũsã masĩ'i. Masārẽ diacjũ cjasere bu'e'e. Āpērã “Wiorã nima” nirō marĩrō nipe'tirārẽ ni'cārōnojō ĩ'a'a. Ō'acũ ye cjasere diacjũ bu'eme'rĩcã'a. ²² Ŭsārẽ wereya. Romano masã wiogure cũ niyeru wapaseesere wapayecã, marĩrẽ dutise ȝañuti, o ña'a nitine? ni sērĩtiña'cārã niwã.

²³ Jesú pe'e na ña'arō weesĩ'rĩse me'rã sērĩtiña'cã ĩ'amasĩcã'cɯ niwĩ. Tojo weegu a'tiro nicɯ niwĩ:

²⁴ —Ni'cã cuji niyeru cuji miitia. ȝNoa queose, noa wãme wã'ñati? nicɯ niwĩ.

Na a'tiro yɯ'ticārã niwã:

—César, romano masã wiogu queose, cũ wãme wã'ñ'a, nicārã niwã.

²⁵ Tojo nicã tɯ'ogu, Jesú narẽ yɯ'ticɯ niwĩ:

—To pũrĩcārẽ romano masã wiogu wapayedutisenojōrẽ cūrẽ o'oya. Ō'acũ ye pe'ema cūrẽ o'oya. Cũ weedutisere weeya, nicɯ niwĩ.

²⁶ Jesure masã tɯ'oropɯ mejēcã ucũcã weemasĩticārã niwã. Cũ pe'e cũ ucũse me'rã, cũ yɯ'tise me'rã mejō ĩ'amarĩamujãcã weecɯ niwĩ. Masã cũ tojo weecã, di'tamarĩamujãcārã niwã.

Masã wẽrĩca be'ro masāsere Jesure sērĩtiña'que ni'i

(Mt 22.23-33; Mr 12.18-27)

²⁷ Be'ro âpêrâ pa'ia saduceo masã Jesú tiro wa'acârã niwã. Na “Wẽrĩ'cârã masāsore”, ni êjõpeosama. Tojo weerã Jesure a'tiro nicârã niwã:

²⁸ —Masârẽ bu'egu, Moisé a'tiro dutise cūucu niwĩ: “Ni'cũ numotigu pō'rātitimigũ wẽrĩcã, cũ acabiji cũ numo ní'core ñorẽato. Be'ro cũ co me'rã ne waro pō'rātimũ'tāgũrẽ cũ ma'mi wẽrĩ'care pō'rātibosato”, nicũ niwĩ Moisé.

²⁹ Ni'cũ pō'rã sietere tojota wa'acaro niwũ. Masã ma'mi numoti, pō'rātitimigũ wẽrĩa wa'acu niwĩ. ³⁰ Be'rocjũ quẽ'rã co wapewiore ñorẽcu niwĩ. Cũ quẽ'rã pō'rã marĩgũ mejārõta boadijacũ niwĩ. ³¹ Tojo wa'acã ñ'agũ, na be'rocjũ ñorẽcu niwĩ tja. Cũ quẽ'rã pō'rātitimigũ wẽrĩa wa'acu niwĩ. Nipe'tirã cũ be'rocjãrã quẽ'rã tojo dia'cũ ñorẽ, pō'rātitimirã wẽrĩdijape'tia wa'acârã niwã. ³² Be'ro majã na numo quẽ'rã wẽrĩa wa'aco niwõ. ³³ To pũrĩcãrẽ wẽrĩ'cârã masãcã, ¿ni'í numo waro tojabutiagosari? Na nipe'tirãputa core numoticãrã niwã, nicârã niwã.

³⁴ Na tojo nicã tu'ogu, Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—A'ti umucopure umua, numia numoti, marãputima. Ape turipu tojo weesetitima.

³⁵ Ña'arõ wee'quere acobocono'cârã, wẽrĩca be'ro masã'cârã umusepu numoti, marãputisome. ³⁶ Na wẽrĩca be'ro masã'cârã nitjãrã, Õ'acũ pō'rã nima. Tojo nicã Õ'acũrẽ wereco'terã umusepu nirã weronojõ nirāsama.

Tojo weerã wērīsome majã. ³⁷ Moiséputa a'te cjasere ojacu niwĩ. Õ'acũ yucúsi, ãjũrĩ sitipu cūrē wērī'cārã masāsere ĩ'ocu niwĩ. Topure Õ'acũ a'tiro nicu niwĩ: “Yũ'ũ Õ'acũ ni'i. Mũ'ũ ñecũsumua Abrahã, Isaa, Jacob wiogu ni'i”, nicu niwĩ. Tojo nígũ, “Na yũ'ũ tiropu catima” nígũ, tojo nicu niwĩ. ³⁸ Õ'acũ catirã wiogu nimi. Wērībajuduti'cārã marĩma. Cũma nipe'tirã catinu'cũpe'ticã'ma, nicu niwĩ.

³⁹ Cũ tojo nicã tu'orã, ni'cārērã Moisé oja'quere bu'eri masã Jesure a'tiro nicārã niwã:

—Masārē bu'egu, mũ'ũ diacjũ waro ucũ'u, nicārã niwã.

⁴⁰ Be'ro cūrē apeye sērītiña'sĩ'rĩrã, ui nicārã niwã.

*Jesú masārē “Cristo na nigũ ¿noa macũ niti?”
ni sērītiña'que ni'i*

(Mt 22.41-46; Mr 12.35-37)

⁴¹ Jesú masārē nicu niwĩ:

—¿De'ro weerãtirã masã Cristo Õ'acũ bese'cure “Davĩ pārãmi nimi”, niti? ⁴² Davita Salmo wãmetiri pũrĩpu a'tiro ojacu niwĩ:

Õ'acũ u'musepu nigũ cũ macūrē, yũ'ure yũ'ruoacjure a'tiro nicu niwĩ:

“Yũ'ũ tiro wiogu dujiri cūmurõpu dujigusa'a.

⁴³ Mũ'ũ to dujicã, mũ'urē ĩ'atu'timi'cārārē do-
caque'acã weeguti”, nicu niwĩ Õ'acũ, ni
ojacu niwĩ Davĩ.

⁴⁴ Davĩ basuta Õ'acũ bese'cu Cristore “Yũ'ũ wiogu nimi”, nicu niwĩ. Tojo weegu cũ pārãmi se'saro nirõnojõ o'ogu, cũ wiogu nicu niwĩ, nicu niwĩ Jesú.

Jesú Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tu'ti'que ni'i

(Mt 23.1-36; Mr 12.38-40; Lc 11.37-54)

⁴⁵ Nipe'tirã masã tũ'oropũ Jesú cũ bu'erãrẽ a'tiro ni werecũ niwĩ:

⁴⁶ —Musã Moisé oja'quere bu'eri masãrẽ tũ'omasĩña. Masã ã'ato nĩrã su'ti yoase paca me'rã sãña, ñubuesijatũ'sama. Tojo nicã macã decopũ wiopesase me'rã añuduticã uasama. Na nerẽse wi'seripũ wiorã na dujiwũase cũmurĩpũ dujisĩ'rĩsama. Na ba'awũaropũ quẽ'rãrẽ mejãrõta nisĩ'rĩsama.

⁴⁷ Wapewia numia ye wi'serire ã'masama. Na ña'arõ wee'quere wãcũdutipirã yoacã ñubueta'sasama. Náta ãpẽrã yũ'rũoro bu'iri da'reyũ'rũnũ'cãno'rãsama, nicũ niwĩ Jesú.

21

Wapewio pajasecũogo Ô'acũrẽ o'o'que ni'i

(Mr 12.41-44)

¹ Jesú Ô'acũ wi'ipũ nígũ, niyeru o'orã sãawũase acaripũ pajiro niyeru cũorãrẽ sãacã ã'acũ niwĩ. ² Tojo nicã ni'cõ wapewio pajasecũogore ni'cã acaropũ pũa cuji niyeru wapamarĩse kujirire sãacã ã'acũ niwĩ. ³ Tere ã'agũ, Jesú a'tiro nicũ niwĩ:

—Diacjũta musãrẽ weregutĩ. Ô'acũ ã'orõpũ a'tigo wapewio pajasecũogo nipe'tirã yũ'rũoro o'oyũ'rũnũ'cãmo. ⁴ ãpẽrã pe'e narẽ dũ'sasere o'oma. Co pe'e pajasecũogo nimigõ, co cũomi'que, co ba'acatibo'queacãrẽ o'ope'ocã'mo, nicũ niwĩ.

Jesú “Ō'acũ wi'i cõ'ano'rõsa'a” ní'que ni'i
(Mt 24.1-2; Mr 13.1-2)

⁵ Ni'cârêrã cã bu'erã Jesure Ō'acũ wi'i cjasere ucũcãrã niwã.

—A'ti wi'i ũtãpaga paca añuse me'rã wéeca wi'i añubutiari wi'i ni'i, nicãrã niwã. Tojo nicã ti wi'ipũ cjase ma'masu'ase masã o'o'quere ucũcãrã niwã.

Jesú tojo nisere tũ'ogu, a'tiro nicũ niwĩ:

⁶ —Musã a'to i'ase mutõdijono'rõsa'a. Ne ni'cã ũtãgã apegã bu'ipũ yeeturiãmũjã'que tojasome, nicũ niwĩ.

A'ti umũco pe'tise duporo Jesú a'tiro
wa'arosa'a ní'que ni'i
(Mt 24.3-28; Mr 13.3-23)

⁷ Be'ro cũrẽ sêrĩtiña'cãrã niwã:

—Ŭsârẽ bu'egu, ¿de'ro nicã mũ'u ní'que wa'arosari? ¿Ñe'enojõ me'rã i'ogũsari a'te tojo wa'atjere? nicãrã niwã.

⁸ Jesú narẽ yũ'ticũ niwĩ:

—Ãpêrã musârẽ nisoori nírã, tũ'omasĩña. Pãjãrã “Yũ'u Ō'acũ tutuaro me'rã wee'e; Ō'acũ bese'cu Cristo ni'i”, nirãsama. Tojo nicã “Jesu-cristo cã a'tiatji nũmũ nitoja'a”, nirãsama. Na tojo nicã, tũ'oticã'ña. ⁹ Musã a'mewêjẽse quetire tũ'orã, ucuaticã'ña. A'teta wa'amũ'tãrõsa'a. Tojo nimirõ, a'ti umũco pe'tiatjo dũ'sa'a yujupũ.

¹⁰ Be'ro narẽ ninemocu niwĩ:

—Ni'cã curuacjãrã ape curuacjãrã me'rã a'mequêrãsama. Tojo nicã ni'cã di'tacjãrã ape di'tacjãrã me'rã a'mewêjêrãsama. ¹¹ Peje asepure upũtu di'ta narãsãse wa'arosa'a. Tojo

nicã ɯjaboase, dutitise wa'arosa'a. Ʈ'musepure wiose paca bajuarosa'a.

¹² »A'te tojo wa'ase ɖuporo ăpěră musărē bu'iri ñe'erāsama. Ña'arō weerāsama. Musărē musă nerēse wi'seripɯ beserāsama. Bese, bu'iri sôrōrāsama. Yɯ'ure ējōpeose bu'iri wioră tiropɯ musărē miarāsama. ¹³ Na tojo weecă musă, yé cjasere wererăsa'a. ¹⁴ “Wiorărē a'tiro nirăti”, ni wăcūque'tiyutică'ña. ¹⁵ Yɯ'u pe'e musărē ucūmasiātjere o'oguti. Musărē i'atu'tiră ne ni'cū pōtēosome. Na “Tojo niwe'e”, ni ye'sumasīsome. ¹⁶ Musă pacusumɯaputa musărē wiorăpure weresărāsama. Musă ni'cū pō'ră nimiră, musă acawereră quē'ră, musă me'răcjără mejărōta weerāsama. Musă ni'cărērărē wējērāsama. ¹⁷ Yɯ'ure ējōpeose bu'iri nipe'tirocjără musărē i'atu'tirāsama. ¹⁸ Tojo weemică, musărē ne mejēcă wa'ama'asome. ¹⁹ Yɯ'ure ējōpeodu'utiră, yɯ'rɯwetirăsa'a. Yɯ'u pacu tiropɯ catinu'cūrăsa'a.

²⁰ »Musă Jerusalěrē surara ti macă sumuto be'toanɯ'căcă i'ară, masīña. “Ti macă maata cō'ano'rōsa'a”, niña. ²¹ Tojo wa'acă i'ară, Judea di'tapɯ niră ɯrūpagupɯ du'tiaya. Macăpɯ niră aperopɯ wa'aya. No'o weseripɯ niră macăpure majămitojatitică'ña. ²² Te numurī Ō'acū ye queti ojăca pūrīpɯ ní'caronojōta wa'arosa'a. Bu'iri da'rese numurī nirōsa'a. ²³ Tojo wa'ase numurī numia nijīpacosănumiarē, tojo nică pō'ră mi'rīră cuorărē bujaweose numurī nirōsa'a. Na ɯmɯñarō wa'amasīsome. A'ti di'tapure ɯputu

pi'etise nirōsa'a. Ō'acũ masārē ʔputu waro bu'iri da'regusami. ²⁴ Āpērā a'mewējērōpu wējēno'rāsama. Āpērārē nipe'tiro di'tapu bu'iri ñe'e miarāsama. Ape di'tacjārā judío masā nitirā Jerusalērē mūtōdijorāsama. Mūtōdijo, ti macā wiorā sājārāsama. Ō'acũ judío masā nitirārē “Tocā'rō tojo weerāsama” ni'caro ejatuaro tojo weerāsama, nicu niwĩ Jesú.

Ō'acũ macũ masũ weronojō ʔputigu ¿de'ro wee a'tigusari? nise ni'i

(Mt 24.29-35,42-44; Mr 13.24-37)

²⁵ Jesú cũ bu'erārē a'tiro ninemocu niwĩ:

—A'ti ʔmũco pe'tiati dʔporo mujĩpũ ʔmũcocjūrē, ñamicjūrē, ñocōarē peje mejēcā bajuse wa'arosa'a. A'ti di'tapure nipe'tise di'tacjārā dia pajiri maa bususe, pã'cōrĩrē tʔ'orā, ¿ñe'enojō nisari? nĩrā, ʔcuarāsama. ²⁶ Masā a'ti di'tapure wa'atjere wācūrā, ʔputu uirā, tʔ'omasĩse pe'tirāsama. Nipe'tirā ʔ'muarōpu nĩrā narāsācā weeno'rāsama. ²⁷ Tojo wa'ari cura yʔ'u Ō'acũ macũ masũ weronojō ʔputigu o'mecururipu tutuaro me'rā asistedijaticā, masā ĩ'arāsama. ²⁸ Te peje wa'anũ'cārĩ curare wācūtutua e'catiya. ʔ'muarōpu ĩ'amorōrā weronojō co'teya. Maata musā yʔ'rũono'rāsa'a, nicu niwĩ Jesú.

²⁹⁻³⁰ Apeye queose o'onemocu niwĩ tja:

—Otese higueraġu wāmeticġu o no'o nicġu yucġu pũrĩ ñasāwijicā, “Cũ'ma dʔporo ni'ĩ”, nisa'a. ³¹ A'te weronojō yʔ'u todʔporo nĩ'que

peje wa'acã, “Cã'rõacã Jesú a'ti di'ta wiogu sãjãtjo du'sasa'a”, nirãsa'a.

³² »Diacjũ musãrẽ weregutì. A'te peje tojo wa'ari curare nirã wẽrĩsome. Tojo wa'asere ì'ape'ocã'rãsama. ³³ A'ti umũco, a'ti di'ta pe'tidijarosa'a. Yũ'ũ ucũse, yũ'ũ bu'ese pũrĩcã ninu'cũcã'rõsa'a. Nipe'tise yũ'ũ ní'que queoro wa'arosa'a.

³⁴ »Yũ'ũ a'tiatji numũrẽ musã ne masĩtisa'a. Tojo weerã musã basu añurõ co'teya. Ña'arõ weesere weepori nĩrã, weeticã'ña. Que'aticã'ña. A'ti umũco cjasere wãcũque'titicã'ña. Tojo weerã musã wãcũña marĩrõ yũ'ũ a'tiati numũ nicã, ña'arã bocaejapejano'some. ³⁵ Wa'icũrãrẽ wãcũña marĩrõ sã'rĩsãa bi'anũ'cõrõ weronojõ musãrẽ wa'aticã'to. Ti numũrẽ nipe'tirã nipe'tirocjãrã tõ'orãsama. Tojo weerã tũ'omasĩña. ³⁶ Musã añurõ apoyuya. Te pi'etiatje ãsãrẽ yũ'rũweticã weeya nĩrã, ñubuenũ'cũcã'ña. Tojo nicã yũ'ũ Õ'acũ macũ tiropũ uiro marĩrõ põtẽrĩajã ñubueya, nicũ niwĩ Jesú.

³⁷ Jesú umũcorinũcũ Õ'acũ wi'ipũ bu'emũjãcũ niwĩ. Ñami ejãcã pe'ere ãrũgũ Olivo wãmeticjupũ nibo'reamũjãcũ niwĩ. ³⁸ Masã nipe'tirã Õ'acũ wi'ipũ bo'reacãcure cũ bu'esere tũ'orã wa'amũjãcãrã niwã.

22

*Jesure ñe'erãtirã na apoyu'que ni'i
(Mt 26.1-5,14-16; Mr 14.1-2,10-11; Jn 11.45-53)*

¹ Cã'rõ Pascua bosenuṃu wa'atjo du'sacaro niwũ. Ti bosenuṃurẽ pã bucuase me'rã morêti'quere ba'acãrã niwã. Ti bosenuṃu judío masã na ñecũsumua Egiptopu ní'cãrã wija'quere wãcũrĩ bosenuṃu nicaro niwũ. ² Titare pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã “¿De'ro wee Jesure wějẽrõuamitito?” nicãrã niwã. Tojo nimirã, masãrẽ ui nicãrã niwã.

³ Na tojo nícaterore Juda na “Iscariote” nino'gũpũre wãtĩ sãjãacu niwĩ. Cũ doce Jesú bu'erã me'rãcjũ nicu nimiwĩ. ⁴ Juda pa'ia wiorã, tojo nicã Õ'acũ wi'i co'terã wiorã tiropu wa'acu niwĩ. Na tiropu ejagu, Jesure o'oatje cjasere ucũcu niwĩ. ⁵ Cũ tojo nisere tũ'orã, upũtu e'caticãrã niwã.

—Mũ'u tojo weecã, niyeru wapayerãti, nicãrã niwã. ⁶ Cũ “Jau, cũrẽ musãrẽ ï'ogũti”, nicu niwĩ. Be'ro, “¿De'ro nicã yũ'ure Jesure wiorãpũre masã marĩrĩ cura o'oroũamitito?” ni wãcũcu niwĩ.

Jesú cã bu'erã me'rã cã ba'atũo'que ni'i
(Mt 26.17-29; Mr 14.12-25; Jn 13.21-30; 1Co 11.23-26)

⁷ Be'ro masã na pã bucuase me'rã morêti'quere ba'ari bosenuṃu nicaro niwũ. Ti numu nicã, ni'cũ oveja wĩ'magũrẽ na Pascua bosenuṃu ba'acjũre wějẽsama. ⁸ Titare Jesú Pedro, Juãrẽ a'tiro ni o'ócũ niwĩ:

—Marĩ Pascua bosenuṃu ba'atjere apoyurã wa'aya, nicu niwĩ.

⁹ Na cũrẽ sērĩtiña'cãrã niwã:

—¿No'opũ ũsã apoyucã uasari? nicãrã niwã.

¹⁰ Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Musã macãpu wa'aya. Topu sãjãarã, ni'cũ masũ acoga tuupeogure bocaiejapejarãsa'a. Cũrẽ sirutu, cũ no'o wa'aro sãjãña. ¹¹ Ti wi'i wiogure niña: “Ësãrẽ bu'egu a'tiro niami: ‘¿No'opu nisari yu'u bu'erã me'rã Pascua bosenumu ba'atji tucũ?’ niami”, niña. ¹² Musã tojo nicã, u'muarõca tucũ apoyúca tucũjopure ï'ogũsami. Topu marĩ ba'atjere apoyuya, nicu niwĩ.

¹³ Be'ro Pedro, Juã macãpu wa'acãrã niwã. Jesú narẽ ní'caronojõta nipe'tisere bocacãrã niwã. Topu na ba'atjere apoyucãrã niwã.

¹⁴ Be'ro Jesú cũ besecũú'cãrã me'rã ba'arãtirã ejanujãcãrã niwã. ¹⁵ Na dujipe'tica be'ro Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Yu'u musã me'rã a'te Pascua ba'asere yu'u wẽrĩse duporo uputu ba'atuosĩ'rĩ'i. ¹⁶ Musãrẽ ni'cãrõacã a'tiro nigũti. Ne apaturi a'tiro weenemosome. Weegusa'a tja nipe'tise yu'u wiogu sãjãtu'ajaca be'ropu, nicu niwĩ.

¹⁷ Tojo nica be'ro sĩ'rĩrĩ pare mii, cũ pacu Õ'acũrẽ e'catise o'ocu niwĩ. Be'ro cũ bu'erãrẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Sĩ'rĩña. A'merĩ ducawaa, sĩ'rĩña. ¹⁸ Musãrẽ nigũti. A'te u'seducaco vino ni'cãrõacã marĩ sĩ'rĩrã weronojõ weenemosome. Be'ro yu'u pacu yu'ure wiogu sõrõca be'ro musã me'rã apaturi ma'ma vinorẽ sĩ'rĩnemogũsa'a tja, nicu niwĩ.

¹⁹ Be'ro pãgãrẽ mii, Õ'acũrẽ e'catise o'ocu niwĩ. Tu'ajanu'cõ, ducawaa, cũ bu'erãrẽ o'ogu, a'tiro nicu niwĩ:

—A'te yu'u upu ni'i. Musã ye niatjere wẽrĩbosaguti. A'tiro yu'u ni'cãrõacã

wee'caronojō weenu'cũcã'ña. Tere wéerã, yu'u musãrẽ wẽrĩbosasere wãcũña, nicu niwĩ.

²⁰ Na ba'aca be'ro sĩ'rĩrĩ pa me'rã quẽ'rãrẽ mejãrõta weecu niwĩ. Cũ bu'erãrẽ tĩagũ, a'tiro nicu niwĩ:

—A'ti pa, yé dí me'rã Õ'acũ masãrẽ apeye ma'ma “A'tiro weeguti” ní'quere cũugũsami. Yu'u wẽrĩgũ, dí o'maburose me'rã musã ña'arõ wee'quere wẽrĩ wapayebosaguti.

²¹ »Tojo nimicã, yu'ure wiorãpure o'oacju yu'u me'rã a'to dujimi. ²² Cũ yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojō uputigure o'ocã, Õ'acũ ye queti ojaca pũrĩpu nĩrõnojõta wa'aro wee'e. Tojo wa'amirõ, yu'ure wiorãpure o'oguma ña'abutiario wa'arosa'a, nicu niwĩ.

²³ Tojo nicã tu'orã, cũ bu'erã na basu a'merĩ sẽritiña'cãrã niwã:

—¿Noa nisariba cãrẽ wiorãpure tojo weeacju? nicãrã niwã.

Jesú bu'erã “¿Nĩ'inojō ãpẽrã yu'rũoro niyu'rũnu'cãgũsari?” ní'que nĩ'i

²⁴ Be'ro Jesú bu'erã uputu a'merĩ ucũcãrã niwã:

—Marĩ wa'terore ¿noa nĩrõsariba marĩ yu'rũoro niacju? nicãrã niwã. ²⁵ Tere tu'ogu, Jesú narẽ a'tiro nicu niwĩ:

—A'ti nucũcãrẽ dutirã ti di'tare miiwapa wa'asama. Ti di'tacjãrã na dutino'rã pe'ere “Masãrẽ weetamurã nima”, nisama. ²⁶ Musã na wiorã weronojō weeticã'ña. A'tiro pe'e weeya. ãpẽrã yu'rũoro niyu'rũnu'cãgũ, mejõ nigũ weronojō weeya. ãpẽrãrẽ dutigu dutino'gũ

weronojō weeya. ²⁷ Musā tu'oña'cā, ¿ni'inojō pe'e apī yu'rūoro niyu'rūnu'cāsari? ¿Ba'adujigu o cūrē ba'ase ecagu pe'e? Ba'adujigu pe'e apī yu'rūoro niyu'rūnu'cāmi. Yu'u pūrīcā musā wa'teropu nīgũ, musā dutino'gũ weronojō ni'i.

²⁸ »Musā yu'u me'rā ninu'cūcā'wu. Yu'ure mejēcā wa'acā, musā quē'rā tu'oña'tamuwũ.

²⁹ Tojo weegu yu'u quē'rā yu'u pacu yu'ure o'o'caronojōta musārē musā dutiatjere o'oguti.

³⁰ A'tiro wéerā, musā yu'u wiogu nirōpu ba'a, sī'rīdujirāsa'a. Tojo weerā āpērā doce cururi Israe cururicjārārē dutirāsa'a, nicu niwĩ.

Jesú Pedrore “Mu'u yu'ure ‘Masīwe'e’ nigũsa'a” ní'que ni'i

(Mt 26.31-35; Mr 14.27-31; Jn 13.36-38)

³¹ Marĩ wiogu Jesú cū bu'erārē a'tiro nicu niwĩ:

—Simó, tu'oya. Wātĩ musārē ¿no'ocā'rō wācūtutuamitina? nīgũ, Ō'acūrē sērīcu ni-ami. Ni'cū masũ trigo perire su'awee, te caserire cō'arō weronojō musā ējōpeosere du'uito nīgũ dojoresī'rīmi. ³² Cū tojo weecā ī'agũ, yu'u pe'e ējōpeodu'ubutiaticā'to nīgũ, Ō'acūrē mu'urē sērībosapu. Be'ro mu'u apaturi ējōpeogu tja, mu'u acawererā yu'ure ējōpeorārē wācūtutuacā weeya, nicu niwĩ.

³³ Cū tojo nicā tu'ogu, Pedro yu'ticu niwĩ:

—Yu'u wiogu, yu'u quē'rā mu'urē bu'iri da'reri wi'ipū miacā, wa'aguti. Mu'u wērīcā quē'rārē, wērīmasī'i, nicu niwĩ.

³⁴ Jesú cūrē nicu niwĩ:

—Pedro, mu'arē a'tiro nigūti. Ni'cācā ñami cārē'quē uuati dūporo i'tiati yu'are “Cūrē masīwe'e,” nigūsa'a, nicu niwī.

Jesú wērīati dūporo cū bu'erārē were'que ni'i

³⁵ Be'ro Jesú a'tiro sērītiña'cu niwī:

—Musārē yu'u ajuri moorā, niyeru sārō moorā, sapatu moorā o'ócaterore ¿apeyenojō dū'sari? nicu niwī.

Na cūrē yu'ticārā niwā:

—Ne dū'satiwū, nicārā niwā.

³⁶ Be'ro narē nicu niwī:

—Ni'cārōacāma a'tiro weeya. No'o ajuro cuogu miaña. Niyeru sārō quērārē miaña. No'o di'pjī moogū pūrīcā cū yaro su'tiro bu'icjārōrē dua, di'pjīrē duuya. ³⁷ Ō'acū ye queti ojāca pūrīpu yu'are ojayu'que queoro wa'arosa'a. A'tiro ojano'caro niwū: “‘Cū quērā ña'agū weronojō ña'arā wa'teropure ña'agū nimi', nino'gūsami”, niwū. Nipe'tise yu'are oja'que queoro wa'arota wee'e, nicu niwī.

³⁸ Tojo nicā tū'orā, cū bu'erā cūrē nicārā niwā:

—Wiogu, ūsā pua di'pjī cuo'o.

Cū narē yu'ticu niwī:

—Añurōsa'a, nicu niwī.

Jesú Getsemaní wāmetiropu cū pacure ñubue'que ni'i

(Mt 26.36-46; Mr 14.32-42)

³⁹ Be'ro Jesú cū ba'adujica tucūpure wijaa wa'acu niwī. Wijaa, cū weesetironojōpuma Olivo wāmeticju ūrūgūpu wa'acu niwī. Cū bu'erā cūrē sirutucārā niwā. ⁴⁰ Topu etagu, cū bu'erārē nicu niwī:

—Wātĩ musārē niquesāticā'to nírā Ō'acūrē sērĩña, nicu niwĩ.

⁴¹ Be'ro Jesú na ðuporo yoacureropu wa'acu niwĩ. Topu ñubuegutigü ejaque'acu niwĩ.

⁴² Ñubuegu, a'tiro nicu niwĩ:

—Pacu, mu'u uacā, yu'ure a'te ña'arō yu'ruatje wa'aticā'to. Yu'u tojo nimicā, yu'u uaro weeticā'ña. Mu'u uaro pe'e wa'ato, nicu niwĩ.

⁴³ Be'ro ni'cũ Ō'acūrē wereco'tegu u'musecjũ cã tiropu bajuacu niwĩ. Bajua, cūrē wãcūtutuacā weecu niwĩ. ⁴⁴ Cã ña'arō ejeripō'rätigu nemorō tutuaro ñubuemujācu niwĩ. Cã asituuase pacase díperi paca weronojō acosurudijacaro niwũ.

⁴⁵ Cã ñubueca be'ro wã'cānu'cā, cã bu'erā tiropu wa'acu niwĩ. Na bujaweti'cārā niyucā, cārĩ'cārāpure bocaejacu niwĩ. ⁴⁶ Narē nicu niwĩ:

—¿De'ro weerā tocā'rō cārĩti? Wã'cānu'cāña. Wātĩ musārē niquesāticā'to nírā Ō'acūrē sērĩña, nicu niwĩ.

Jesure ñe'ewā'cā'que ni'i

(Mt 26.47-56; Mr 14.43-50; Jn 18.2-11)

⁴⁷ Jesú cã bu'erārē ucūrĩ cura pājārā masā cã tiropu etacārā niwā. Juda Jesú bu'erā doce me'rācjũ ní'cu na ðuporo u'mutāwā'cācu niwĩ. Jesú tirocure wa'a, cūrē mi'micu niwĩ. ⁴⁸ Jesú cã tojo weecā, nicu niwĩ:

—¿Juda, mu'u mi'mise me'rā yu'u Ō'acũ macũ masũ weronojō uputigure yu'ure ĩ'atu'tirārē ĩ'ogũ weeti? nicu niwĩ.

49 Jesú bu'erã cûrẽ ñe'eatjere masĩrã, sērĩtiña'cārã niwã:

—Ësã wiogu, ¿di'pjĩrĩ me'rã narẽ cã'mota'arāsari? nicārã niwã.

50 Tojo nica be'ro ni'cũ Jesú bu'egu pa'ia wiogure da'raco'tegure diacjũca o'meperore ðutepã'rēcũ niwĩ. 51 Tojo weecã ĩ'agũ, Jesú nicũ niwĩ:

—Weeticã'ña. Tocã'rõta weeya, nicũ niwĩ.

Be'ro Jesú ðute'caropure ñapeo, yu'ruocu niwĩ. 52 Tu'ajanũ'cõ, pa'ia wiorãrẽ, Õ'acũ wi'ipu co'terãrẽ, tojo nicã judío masã bucurãrẽ cûrẽ ñe'erã wa'arãrẽ a'tiro nicũ niwĩ:

—¿Musã yajari masũrẽ ñe'erã a'tirã weronojõ yu'ure di'pjĩrĩ, yucũpagũ me'rã ñe'erã a'titi?

53 Nipe'tise numurĩ yu'u Õ'acũ wi'ipu musã me'rã bu'edujiwu. Tojo weemicã, musã yu'ure ñe'etiwu. Ni'cãrõacã musã yu'ure ña'arõ weesere weeritero eja'a. Wãtĩ na'itĩ'arõpu nigũ musãrẽ cũ uaro weedutimi. Tojo weero tojo wa'a'a, nicũ niwĩ Jesú.

Pedro Jesure “Masĩwe'e” ní'que ni'i

(Mt 26.57-58,69-75; Mr 14.53-54,66-72; Jn 18.12-18,25-27)

54 Be'ro Jesure ñe'e, pa'ia wiogu ya wi'ipu miacãrã niwã. Pedro yoacurero cûrẽ sirutucu niwĩ. 55 Jesure na miarĩ wi'i sope pu'topu pecame'e wĩjãcãrã niwã. Ti me'e sumutopu sõ'madujiburocãrã niwã. Pedro quẽ'rã na wa'teropu sõ'madujicu niwĩ. 56 Tojo weeri cura ni'cõ ti wi'i da'raco'tego Pedro topu sõ'madujicã

ĩ'agõ, ʉputu ĩ'anu'cũbajaque'aco niwõ. A'tiro nico niwõ:

—Ã'rĩ quẽ'rã sĩ'i me'rã sija'cuta nimi, nico niwõ.

⁵⁷ Pedro core nisoogu, a'tiro nicu niwĩ:

—Cũrẽ masĩtisa'a, nicu niwĩ.

⁵⁸ Be'roacã tja apĩ cũrẽ ĩ'a, a'tiro nicu niwĩ:

—Mu'u quẽ'rã Jesú me'rãcjũ ni'i, nicu niwĩ.

Pedro cũrẽ nisoocu niwĩ tja:

—Niwe'e. Yu'u cũrẽ ne masĩtisa'a, nicu niwĩ.

⁵⁹ Be'ro ni'cã hora be'ro apĩ tu'tibocurese me'rã cũrẽ nicu niwĩ:

—Nirõta ã'rĩ quẽ'rã Jesú me'rã niwĩ. Cũ quẽ'rã Galileacjũta nimiba, nicu niwĩ.

⁶⁰ Tojo nicã tu'ogu, Pedro nicu niwĩ:

—Ñe'enojõrẽ ucũgũ ucũsa'a. Tu'otisa'a, nicu niwĩ.

Pedro ucũpe'otimicã, cũ ucũrĩ cura cãrẽ'quẽ uucu niwĩ. ⁶¹ Tojo weecã, Jesú cũrẽ

majãmiĩ'aburocu niwĩ. Toputa Pedro Jesú cũrẽ ní'quere wãcũcu niwĩ. Jesú cũrẽ a'tiro nicu

niwĩ: “Ni'cãcã ñami cãrẽ'quẽ uuati dũporo mu'u i'tiati yũ'ure ‘Cũrẽ masĩwe'e’, nigũsa'a”,

nicu niwĩ. ⁶² Tere wãcũboca wijaa, Pedro ʉputu utiwã'cã wa'acu niwĩ.

Jesure na bujicã'pe'que ni'i

(Mt 26.67-68; Mr 14.65)

⁶³ Surara Jesure co'teri masã cũrẽ ña'arõ bujicã'a, paacãrã niwã. ⁶⁴ Cũrẽ paa, caperire dũ'tebi'apecãrã niwã. Tojo wee, cũrẽ nicãrã niwã:

—Nĩbocaya. ¿Noa mu'urẽ paati? nicãrã niwã.

⁶⁵ Peje apeye ninemo, cũrẽ bujicã'cãrã niwã.

Jesure wiorã tiropu na mia'que ni'i
(Mt 26.59-66; Mr 14.55-64; Jn 18.19-24)

⁶⁶ Ape numu bo'reacã judío masã bucurã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã nerēcãrã niwã. Be'ro Jesure na tiropu miacãrã niwã. Cũrẽ sêrĩtiña'cãrã niwã:

⁶⁷ —Wereya. ¿Mu'u Õ'acũ bese'cu Cristota niti? nicãrã niwã.

Cũ narẽ yu'ticu niwĩ:

—Yu'u musãrẽ “Cũta ni'i” nicã, ejõpeosome.

⁶⁸ Yu'u musãrẽ apeyenojõ sêrĩtiña'cã, ne yu'tima'asome. ⁶⁹ Be'rocure yu'u Õ'acũ macũ masũ weronojõ uputigu Õ'acũ tutuayurũgu pu'topu dujigusa'a, nicu niwĩ.

⁷⁰ Tojo nicã tu'orã, nipe'tirã sêrĩtiña'cãrã niwã:

—¿To pũrĩcãrẽ mu'u Õ'acũ macũ niti? nicãrã niwã.

Jesú narẽ yu'ticu niwĩ:

—Musã nĩrõnojõta cũta ni'i, nicu niwĩ.

⁷¹ Cũ tojo nicã tu'orã, na a'tiro nicãrã niwã:

—Ãpẽrã cũrẽ weresãrã a'manemorõ uatisa'a. Marĩ basuta cũ ucũsere tu'otoja'a, nicãrã niwã.

23

Jesú romano masã wiogu Pilato tiropu ni'que ni'i

(Mt 27.1-2,11-14; Mr 15.1-5; Jn 18.28-38)

¹ Be'ro nipe'tirã wiorã wã'cãnu'cã, Jesure Pilato tiropu miacãrã niwã. ² Topu ejarã weresãrã, a'tiro nicãrã niwã:

—Ă'rî ũsã yarã masãrẽ dojorẽgũ weemi. A'tiro nimi. “Romano masã wiogu warore marĩ wapayewuasenojõrẽ wapayeticã'rõua'a”, nimi. Ap-eye quẽ'rãrẽ “Yũ'ũ Õ'acũ bese'cũ Cristo ni'i”, nimujãmi. Tojo nígũ, “Wiogu ni'i” nisĩ'rĩgũ, tojo nimi, nicãrã niwã.

³ Tere tũ'ogu, Pilato Jesure sêrĩtiña'cũ niwĩ:

—¿Mu'uta niti judío masã wiogu? nicũ niwĩ.

Jesú cûrẽ yu'ticũ niwĩ:

—Mu'ũ nírõnojõta cúta ni'i, nicũ niwĩ.

⁴ Tojo nicã tũ'ogu, Pilato pa'ia wiorãrẽ, masã topũ nirã nipe'tirãrẽ nicũ niwĩ:

—Ne cã'rõ ã'rĩrẽ bu'iri bocatisa'a, nicũ niwĩ.

⁵ Na pe'e tojo nimicã, tutuaro me'rã ninemocãrã niwã:

—Cũ nipe'tirã Judeacjãrãrẽ cũ bu'ese me'rã dojorêcusiagu weemi. Ne waro Galileapũ tojo weenũ'cãcũ niwĩ. Ni'cãrõacãrẽ a'ti macãpũ nimi majã, nicãrã niwã.

Jesure Herode tiropũ mia'que ni'i

⁶ Pilato “Jesú Galileacjũ niapũ” nicã tũ'ogu, ãpẽrãrẽ “¿Nirõta cũ Galileacjũ niti?” ni sêrĩtiña'cũ niwĩ. ⁷ Na “Cúta nimi”, nicãrã niwã. Tere tũ'ogu, Herode tiropũ cûrẽ o'ócũ niwĩ. Herode Galilea di'ta wiogu nicũ niwĩ. Titare cũ quẽ'rã Jerusalẽputa nicũ niwĩ. ⁸ Herode

toduporopũ Jesú Õ'acũ tutuaro me'rã weeĩ'omi nisere tũ'ocũ niwĩ. Tere tũ'ogu, yocã Jesure ã'sĩ'rĩcũ nimiwĩ. Cũ weeĩ'ocã ã'sĩ'rĩcũ niwĩ. Tojo weegũ Jesure ã'agũ, pũrõ e'caticũ niwĩ.

⁹ Jesure peje sêrĩtiña'cũ nimiwĩ. Cũ pe'e ne cã'rõ yu'titicũ niwĩ. ¹⁰ Cũ Herode tiropure

nicã, pa'ia wiorã, Moisé oja'quere bu'eri masã nicãrã niwã. Na Ɂputu tutuaro me'rã Jesure weresãrã weecãrã niwã. ¹¹ Be'ro Herode cū yarã surara me'rã Jesure yabi bujicã'cãrã niwã. Cũrẽ bujicã'rãtirã, wiorã sãñase su'ti añusere sãapecãrã niwã. Tojo weetoja, Herode Pilato tiropu o'ocu niwĩ tja. ¹² Titare Pilato Herode me'rã toduporopure a'merĩ ã'atimi'cãrã na a'mesu'acãrã niwã.

Pilato Jesure wējēduti'que ni'i

(Mt 27.15-26; Mr 15.6-15; Jn 18.39-19.16)

¹³ Be'ro Pilato pa'ia wiorãrẽ, judío masã wiorãrẽ, nipe'tirã masãrẽ neocũucu niwĩ.

¹⁴ Narẽ a'tiro nicu niwĩ:

—Musã ã'rĩrẽ “Masãrẽ dojorēcusiagu weemi”, ni'i. Tojo nĩrã, yu'u tiropu miiticãrã niapu. Yu'u musã ã'orõputa cũrẽ sērĩtiña'mi'i. Musã ã'acãta musã weresãsere ne cã'rõ bu'iri bocatisa'a.

¹⁵ Herode quẽ'rã bocaticu niami. Tojo weegu apaturi cũrẽ yu'u tiro o'ocu niami tja. Musã masĩ'i, cũrẽ wējērõua'a nisere bu'iri moomi.

¹⁶ Tojo weegu cũrẽ tãrãdutitoja, du'uwĩrõgũti, nicu niwĩ Pilato.

¹⁷ Pilato Pascua bosenumunucũrẽ masã e'caticã uagu, ni'cũ bu'iri da'reri wi'ipu nigũrẽ du'uwĩrõmujãcu niwĩ. ¹⁸ Tojo weerã nipe'tirã ni'cãrõ me'rã caricũcãrã niwã:

—Jesure wējēcõ'aña. Barrabá pe'ere du'uwĩrõña, nicãrã niwã.

¹⁹ Cũ Barrabá Jerusalēcjãrã wiorãrẽ yu'rũnũ'cã, narẽ cõ'asĩ'rĩcu niwĩ. Te bu'iri, tojo nicã cũ masãrẽ wējẽ'que bu'iri bi'adupono'cu niwĩ. ²⁰ Pilato Jesús pe'ere du'uwĩrõsĩ'rĩcu

nimiwĩ. Tojo weegu masārē apaturi ucūnemocu niwĩ tja. ²¹ Cũ tojo nicã tũ'orã, nemorõ caricũcãrã niwã:

—Curusapũ cũrē paabi'pe wējēña, nicãrã niwã.

²² Be'ro i'tiati niboro Pilato ninemocu niwĩ:

—¿De'ro weegu tojo weebosari? Ā'rĩ ne cã'rõ ña'arõ weeticũ niami. Ne cũrē wējērõua'a nisere bu'iri bocatisa'a. Cũrē tãrãdutitoja, du'uwĩrõgũti, nicũ nimiwĩ.

²³ Tojo nicã tũ'orã, masã du'ucũurõ marĩrõ ʔpũtũ caricũrã, cũrē curusapũ paabi'pe wējēduticãrã niwã. Na tojo weeyurã, na ʔa'quere bocacãrã niwã. ²⁴ Tojo weegu Pilato na dutisere weecu niwĩ. ²⁵ Masã du'uwĩrõdutigũre bu'iri da'reri wi'ipũ ní'cũre du'uwĩrõcũ niwĩ. Cũ wiorãrē macãpũ yũ'rũnũ'cãtjĩagũ, masārē wējētjĩagũ, ti wi'ipũ dujicũ niwĩ. Jesú pe'ema na ʔa'caronojõta narē wiacã'cũ niwĩ. Mũsã ʔaro weeya nígũ, tojo weecu niwĩ.

Jesure curusapũ paabi'pe wējē'que nĩ'i
(Mt 27.32-44; Mr 15.21-32; Jn 19.17-27)

²⁶ Jesure curusapũ wējērã wa'arã na miarĩ cura ni'cũ masũ Simó wãmetigũ Cirene wãmetiri macãcjũ cãpũpũ ní'cũ tojatigũ weecu niwĩ. Cũrē Jesú ya curusare cũ be'ro wũasirutuduticãrã niwã.

²⁷ Jesure pãjãrã masã sirutucãrã niwã. Numia bujawetirã, uti caricũsirutucãrã niwã. ²⁸ Jesú narē majãmiĩ'a, a'tiro nicũ niwĩ:

—Jerusalēcjãrã numia, yũ'ũre utiticã'ña. Mũsã basu, tojo nicã mũsã põ'rã ye niatje pe'ere utiya. ²⁹ Be'ro mũsã ña'abutiario yũ'rũrãsa'a. Te

numurĩrẽ musã a'tiro nirãsa'a: "Põ'rã marĩcã, añuyũ'rua'a. Ne ni'cãti põ'rãtiña'tirã, ne ni'cãti mi'oña'tirã e'catisama", nirãsa'a. ³⁰ Titare tojo wa'acã, masã wẽrĩsĩ'rĩrã, a'tiro nirãsama: "Ërũpagũ ãsã bu'ipũ burũpeja, wẽjẽña." Opa bu'pare a'tiro nirãsama: "Ësãrẽ ña'arõ weesere cã'mota'aya", nirãsama. ³¹ Yũ'u masũ añugũ, bu'iri moogũrẽ ña'arõ weecã, bu'iri cuorã ña'arã pe'ema totã nemorõ ña'arõ weerãsama, nicũ niwĩ Jesú.

³² Æpẽrãrẽ puarã ña'arõ weeri masãrẽ Jesú me'rã wẽjẽrãtirã miacãrã niwã. ³³ Be'ro "Masã boaweeca dupoa" wãmetiropũ ejacãrã niwã. Topũ Jesure curusapũ paabi'penũ'cõcãrã niwã. Tojo nicã puarã ña'arõ weeri masãrẽ ni'cũ diacjũ pe'e, apĩrẽ cũpe pe'e nũ'cõcãrã niwã. ³⁴ Jesú cũ pacũ Õ'acũrẽ na curusapũ paabi'penũ'cõca be'ro a'tiro nicũ niwĩ:

—Pacũ, ã'rãrẽ acobojoya. Na yũ'ure tojo weesere tũ'omasĩtima, nicũ niwĩ.

Surara cũ ye su'ti nimi'quere nĩbocape wap-ata'a'cãrãrẽ ducawaacãrã niwã. ³⁵ Masã topũ ã'anu'cũcãrã niwã. Wiorãputa bujicã'sãjãrã, Jesure a'tiro nicãrã niwã:

—Æpẽrãmarĩcãrẽ yũ'ruowĩ. Diacjũta Õ'acũ bese'cũ Cristo ni'i nĩgũ, ni'cãrõacã cũ basu yũ'ruoato, nicãrã niwã.

³⁶ Surara quẽ'rã cũ pu'to wa'a, bujicã'cãrã niwã. Cũrẽ vĩno pi'ase me'rã morẽ'quere tĩarã, ³⁷ a'tiro nicãrã niwã:

—Mu'ũ judío masã wiogũ ni'i nĩgũ, mu'ũ basuta yũ'ruoaya, nicãrã niwã.

38 Cũ dũpoa bu'ipũ ni'cã pjĩ õ'ocãrã niwã. A'tiro ojano'caro niwũ: “Ã'rĩ judío masã wiogu nimi”, nicaro niwũ.

39 Ni'cũ masũ ña'arõ wee'cũ Jesú me'rã curusapũ wã'ñagũ Jesure tu'ticũ niwĩ. A'tiro nicũ niwĩ:

—¿Mũ'ũ Õ'acũ bese'cũ Cristo niweti? Mũ'ũ basu yũ'ruoya. Ësã quẽ'rãrẽ yũ'ruoya, nicũ niwĩ.

40 Tojo nicã tu'ogu, apĩ topũ cũ me'rã wã'ñagũ cũ me'rãcjũrẽ tu'tigu, a'tiro nicũ niwĩ:

—¿Mũ'ũ Õ'acũrẽ uiweti tojo nígu? Marĩ ni'cãrõnojõ curusapũ wẽjẽdutino'cãrã ni'i.

41 Marĩ pũrĩcã queoro marĩ ña'arõ wee'quere pi'eti wapayerã wee'e. Cũ pũrĩcã ne ña'arõ weeticũ nimiwĩ, nicũ niwĩ.

42 Be'ro Jesure nicũ niwĩ:

—Jesú, mũ'ũ wiogu sãjãgũ, yũ'ũre wãcũapa, nicũ niwĩ.

43 Jesú cũrẽ yũ'ticũ niwĩ:

—Mũ'ũrẽ diacjũta nigũti. Ni'cãcãta yũ'ũ me'rã yũ'ũ wa'atjo yũ'ũ pacũ tiro Paraíso wãmetiropũ nigũsa'a, nicũ niwĩ Jesú.

Jesú cũ wẽrĩ'que ni'i

(Mt 27.45-56; Mr 15.33-41; Jn 19.28-30; Heb 6.19-20; 10.19-20)

44-45 Jesú curusapũ wẽrĩrĩ cura dajaritero nicã mujĩpũ ɰmɰcocjũ asiticũ niwĩ. Nipe'tiro ti di'tapũ na'itĩ'a wa'acaro niwũ. Téẽ ñamica'a tres nicãpũ na'itĩ'atũocaro niwũ. Tojo wa'ari cura Õ'acũ wi'ipũ pa'ia sãjãarõpũ cãmota'ayooca casero deco me'rã tũ'rũyojacaro niwũ. 46 Be'ro Jesú caricũcũ niwĩ:

—Pacũ, ya ejeripõ'rãrẽ mu'urẽ wia'a, nicũ niwĩ.

Tojo nitojaguta, wẽrĩa wa'acũ niwĩ.

⁴⁷ Surara wiogũ romano masũ a'te tojo wa'acã ã'agũ, Õ'acũrẽ añurõ wãcũgũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Diacjũta ã'rĩ ne bu'iri moogũ nimiapĩ, nicũ niwĩ.

⁴⁸ Nipe'tirã topũ nirã Jesú wẽrĩcã ã'arã, na ye wi'seripũ tojaarã, pũrõ bujawetirã, na cutirore paawã'cãcãrã niwã. ⁴⁹ Nipe'tirã Jesú me'rãcjãrã pe'e, tojo nicã numia Galileapũ cũrẽ sirutu'cãrã yoaropũ tojo wa'asere ã'anũ'cũbajaque'acãrã niwã.

Jesure na yaa'que ni'i

(Mt 27.57-61; Mr 15.42-47; Jn 19.38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Topũre ni'cũ Judea di'tacjũ Arimatea wãmetiri macãcjũ José wãmetigũ nicũ niwĩ. Cũ añugũ queoro weeri masũ nicũ niwĩ. Õ'acũ bese'cũ wiogũ sãjãtjere co'tecũ niwĩ. Cũ quẽ'rã judío masã wiorã me'rãcjũ wiogũ nicũ niwĩ. Tojo nimigũ, cũ me'rãcjãrã Jesure wẽjẽsere tu'saticũ niwĩ. ⁵² Jesú wẽrĩca be'ro Pilato tiro Jesú ya upũre sẽrĩgũ wa'acũ niwĩ. ⁵³ Cũrẽ sẽrĩtoja, curusapũ nigũrẽ miidijoo, su'tiro añurĩ casero me'rã omacũ niwĩ. Tu'ajanũ'cõ, ni'cã tuti ãtãgãpũ na se'éca tutipũ, ne ni'cũrẽ yaano'ña marĩrĩ tutipũ cũuocũ niwĩ. ⁵⁴ Cũ tojo weeri numũ na soose dũporo apoyuri numũ nicaro niwũ. Na sootjo cã'rõacã dũ'sacaro niwũ.

⁵⁵ Numia Jesure Galileapũ sirutunũ'cã'cãrã Joseré sirutuwã'cãcãrã niwã. Sirutuwã'cã, Jesure yááca tutire ã'acãrã niwã. “José

¿de'ro wee Jesú upure cūumiticũ?” ni ĩ'acārã niwã. ⁵⁶ Na ĩ'aca be'ro wi'seripu dajarã, u'mutise cū upure wa'reatjere apoyucārã niwã. Tu'ajanu'cō, Moisé duti'caronojōta sauru na soowuari nūmure soocārã niwã.

24

Jesú cū masã'que ni'i

(Mt 28.1-10; Mr 16.1-8; Jn 20.1-10)

¹ Ma'ma semana sãjãnu'cãrĩ nūmu soorinūmu nicã numia apaturi Jesure yaa'caropu bo'reacã waro wa'acārã niwã. Na u'mutise na apo'quere miarã weecārã niwã. ² Na topu ejarã, ti tuti bi'acaga ũtãgãjore aperopu cūñacã ĩ'acārã niwã. ³ Tere ĩ'arã, diacjũ sãjãacārã niwã. Topu sãjãejarã, ne marĩ wiogu Jesú ya upure bocaticārã niwã. ⁴ Tojo weerã “¿De'ro wa'apari cūrẽ?” ni wãcũcārã niwã. Na tojo wãcũrĩ cura wãcũña marĩrō puarã umua su'ti asistese sãña'cārã na tiropu bajuanu'cãcārã niwã. ⁵ Na uputu ucua, di'tapu paamu'rĩque'acārã niwã. Na tojo weecã, umua narẽ nicārã niwã:

—¿De'ro weerã masã boa'cārã nirõnojõpure catigure a'matĩ? ⁶ A'tore marĩmi. Cū masãtojami. Musārẽ Galileapu nĩgũ cū ucũ'quere wãcũña. ⁷ A'tiro niwĩ: “Yu'u Ő'acũ macũ masũ weronojõ uputigũ masã ña'arãpũre o'ono'gũsa'a. Na curusapu yu'ure wẽjẽrãsama. I'tia nūmu be'ro masãgũsa'a”, nimiwĩba, ni werecārã niwã.

⁸ Na tojo nicãputa, Jesú cū ucũ'quere wãcũbocacārã niwã. ⁹ Na masãpepu ni'cārã tojatarã, Jesú bu'erã oncere nipe'tise na

ĩ'a'quere werecārã niwã. Tojo nicã ãpērã Jesure ějõpeorã nipe'tirārẽ werecārã niwã. ¹⁰ Jesú besecũú'cārārẽ queti mia'cārã a'ticurã numia nicārã niwã: Maríã Magdalena, Juana, apego Maríã Santiago paco, tojo nicã ãpērã numia nicārã niwã. ¹¹ Na tojo weremicã, Jesú besecũú'cārã na weresere ějõpeoticārã niwã. Na nima'asere weronojõ tũ'ocārã niwã.

¹² Na tojo weemicã, Pedro pe'e masãpepũ ĩ'agũ wa'agũ, omawã'cãcũ niwĩ. Ti tutipũ ejagũ, mu'rĩque'a, Jesure oma'que caserire sumutopũ tuupe'epeo'que dia'cũrẽ ĩ'acũ niwĩ. Be'ro tojo wa'a'quere ĩ'amarĩã, ¿de'ro wa'apariba? nígũ, cã ya wi'ipũ tojaa wa'acũ niwĩ.

*Emaús wãmetiri macã wa'ari ma'apũ Jesú
puarārẽ bajua'que ni'i
(Mr 16.12-13)*

¹³ Jesú cũ masãca numurẽta puarã cũrẽ ějõpeorã na ya macã Emaús wãmetiri macãpũ ma'apũ wa'arã weecārã niwã. Jerusalěrẽ wi-jawã'cãcã, Emaúpũ ejatjo pua hora wa'aro nicaro niwũ. ¹⁴ Na topũ wa'arã, nipe'tise Jesure wa'a'quere ucũwã'cãcārã niwã. ¹⁵ Tere ucũrĩ cura Jesú na tiropũ eja, na me'rã sijawã'cãcũ niwĩ. ¹⁶ Cũrẽ ĩ'amirã, ĩ'amasĩticārã niwã. Ō'acũ narẽ ĩ'amasĩcã cã'mota'acũ niwĩ. ¹⁷ Jesú narẽ sērĩtiña'cũ niwĩ:

—¿Musã ñe'enojõrẽ ucũwã'cārã weeti? nicũ niwĩ. Cũ tojo nicã, na pũrõ bujawetirã, to-janũ'cãcārã niwã.

¹⁸ Ni'cũ Cleofas wãmetigũ yũ'ticũ niwĩ:

—Nipe'tirã a'te numurĩ Jerusalēpu wa'a'quere masīpe'ticã'sama. ¿Mu'u ni'cũta ti macāpu cãjĩmigũ, tojo wa'asere masĩtico'teati? nicu niwĩ.

¹⁹ Cũ tojo nicã, Jesú narẽ nicu niwĩ:

—¿De'ro wa'ati? nicu niwĩ.

Cũrẽ nicãrã niwã:

—Jesú Nazarecjũrẽ wa'a'quere ucũrã weeapu. Cũ Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masũ niwĩ. Cũ Õ'acũ ĩ'orõpu, masã ĩ'orõpure cũ weese, cũ ucũse me'rã tutuayũ'ruamiwĩ. ²⁰ Pa'ia wiorã, tojo nicã marĩ wiorã cũrẽ romano masãrẽ curusapu paabi'pe wējẽdutarã o'owã.

²¹ Cũrẽ “Romano masã dutisere cõ'agũ, Israe curuacjãrã wiogu sãjãgũsami”, ni wãcũmiwũ. Apeyema cũrẽ wējẽca be'ro i'tia numu wa'a'a.

²² Ni'cãrẽrã numia ũsã me'rãcjãrã na werese me'rã ũsãrẽ ucuacã weeama. Ni'cãcã bo'reacã cũrẽ yaa'caropu ejacãrã niama. ²³ Na cũ upure bocaticãrã niama. Ũsãrẽ a'tiro niama.

“Ũsã quẽ'ese weronojõ Õ'acũrẽ wereco'terã u'musecjãrãrẽ ĩ'apu. ‘Jesú catimi’, niama”, ni quetiwereama ũsãrẽ. ²⁴ Na tojo wérẽca be'ro ãpẽrã ũsã me'rãcjãrã cũrẽ yaa'caropu ĩ'arã ejacãrã niama. Na numia ní'caronojõta ĩ'acãrã niama. Jesú pe'ema ĩ'aticãrã niama, nicãrã niwã.

²⁵ Tojo nisere tu'ogu, Jesú narẽ nicu niwĩ:

—Musã tu'omasĩwe'e. ¿No'ocã'rõ yoacã musã Õ'acũ ye queti weremu'tãrĩ masã oja'quere ĩjõpeotirã ninu'cũrãsari? ²⁶ “Õ'acũ bese'cu Cristo cũ wiogu sãjãse duporo pi'etigusami”, ni ojacãrã niwã, nicu niwĩ.

27 Be'ro nipe'tise Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩpu cũ ye cjase ucũsere werecu niwĩ. Moisé cũ oja'que me'rã werenũ'cãcu niwĩ. Téé Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã na oja'que me'rã yapatida'reocu niwĩ.

28 Be'ro na wa'aro Emaúpu ejacã, Jesú ti macãpu yũ'ruagutigu weronojõ weecu niwĩ.

29 Cũ tojo weecã ï'arã, cũrẽ na me'rã tojaduticãrã niwã. A'tiro nicãrã niwã:

—Ësã me'rã tojayá. Na'ique'a wa'aro wee'e. Ñami ëjãrõ wee'e, nicãrã niwã.

Tojo weegu na me'rã tojagu, wi'ipũ sãjãacu niwĩ. 30 Be'ro na me'rã ba'adujigu pãgãrẽ mii, Õ'acũrẽ e'catise o'ocu niwĩ. Tu'ajanũ'cõ, ãucawaa, narẽ o'ocu niwĩ. 31 Cũ tojo weecã ï'arã, na “Jesúta nimi”, ni ï'amasĩcãrã niwã. Na tojo ï'amasĩcãta, cũ bajudutia wa'acu niwĩ. 32 Cũ bajudutica be'ro na a'merĩ nicãrã niwã:

—Marĩ ma'apũ a'tirã, cũ Õ'acũ ye queti ojáca pũrĩ cjasere bu'ecã, añurõ waro tũ'oña'sũ, nicãrã niwã.

33 Tojo nĩrãta, maata Jerusalẽpu majãmitojaa wa'acãrã niwã. Topũ tojatarã, Jesú cũ bu'erã oncere, ãpẽrã na me'rãcjãrã me'rã nerẽ'cãrãrẽ bocaejacãrã niwã. 34 Topũ nerẽ'cãrã narẽ a'tiro nicãrã niwã:

—Nirõta marĩ wiogu Jesú wẽrĩ'cupũ nimigũ, masãcu niami. Simó Pedro cũrẽ ï'acu niami, nicãrã niwã.

35 Be'ro na puarã Emaús wa'ari ma'apũ wa'a'quere, tojo nicã Jesú cũ pã ãucawaacã, de'ro wee na ï'amasĩ'quere werecãrã niwã.

Jesú cã bu'erãrẽ bajua'que ni'i
(Mt 28.16-20; Mr 16.14-18; Jn 20.19-23)

³⁶ Na ma'apũ ã'a'quere wereri cura Jesú na decopũ bajuacũ niwĩ. Narẽ añudutigũ, a'tiro nicũ niwĩ:

—Musãrẽ musã ye ejeripõ'rãrĩpũ ejerisãjãse niato, nicũ niwĩ.

³⁷ Cãrẽ ã'amarĩa, uputũ uicãrã niwã. Na “Wẽrĩ'cũ wãtĩ nisami”, nicãrã nimiwã. ³⁸ Cũ narẽ nicũ niwĩ:

—¿De'ro weerã yũ'ure uiti? Musã ¿de'ro weerã diacjũ wãcũweti? ³⁹ ã'aña yũ'u omocãrĩ, yũ'u du'pocãrĩrẽ. Yũ'uta ni'i. Yũ'ure ñe'eña'rã a'tia. Wẽrĩ'cũ wãtĩ musã yũ'ure ni'cãrõacã ã'arõ weronojõ uputitimi, nicũ niwĩ.

⁴⁰ Tojo nica be'ro cã omocãrĩrẽ, cã du'pocãrĩrẽ, na paabi'pe'que cãmire ã'ocũ niwĩ.

⁴¹ Na e'cati ã'amarĩatjĩarã, ejõpeoticãrã niwã yujupũ. Tojo weegũ narẽ nicũ niwĩ:

—¿A'tore ba'ase marĩti? nicũ niwĩ.

⁴² Cũ tojo nicã tũ'orã, wa'i sũsõ'cure cũrẽ o'ocãrã niwã. ⁴³ Tere ñe'e, na ã'orõpũ ba'acũ niwĩ. ⁴⁴ Be'ro narẽ nicũ niwĩ:

—A'te yũ'ure wa'a'quere toduporo musã me'rã nĩgũ, weremiwũ: “Nipe'tise Moisé yũ'ure oja'que, Õ'acũ ye queti weremũ'tãrĩ masã na oja'que queoro wa'arosa'a”, nimiwũ. “Tojo nicã Salmo wãmetiri pũrĩpũ na oja'caronojõta yũ'ure wa'arosa'a”, niwũ, nicũ niwĩ.

⁴⁵ Be'ro tere narẽ Õ'acũ ye queti ojãca pũrĩ cjasere tũ'omasĩcã weecũ niwĩ. ⁴⁶ Narẽ Jesú a'tiro nicũ niwĩ:

—Yũ'ure a'tiro ojano'wũ: “Cristo Õ'acũ bese'cu wẽrĩgũsami. I'tia nũmu cũ wẽrĩca be'ro masãgũsami. ⁴⁷ Cũ ye queti masãrẽ wẽrĩbosasere nipe'tirocjãrãrẽ wereno'rõsa'a. Jerusalẽpu me'rã weredu'pocãtino'rõsa'a. A'tiro nirãsama: ‘Mũsã ña'arõ wee'quere bujaweti ducayucã, Õ'acũ acobojogũsami’”, ni ojano'wũ.

⁴⁸ »Mũsãta tojo wa'a'a'quere ï'atjĩarã, “Jesure diacjũta wa'awũ”, nĩmasĩ'i. ⁴⁹ Yũ'u pacu mũsãrẽ “Espĩritu Santure o'óguti”, niwĩ. Cũ ní'caronojõta yũ'u mũsãrẽ o'óguti. Espĩritu Santu mũsãpure dijatagũ, u'muse cjase tutuasere o'ogũsami. Tojo weerã Jerusalẽpu cũ dijaticã, yucueniña yujupũ, nicu niwĩ.

Jesú u'musepu mũjãa'que ni'i
(Mr 16.19-20)

⁵⁰ Be'ro Jesú Jerusalẽ sumuto Betaniapu narẽ miacu niwĩ. Topu eja, cũ omocãrĩ sĩomorõ, narẽ “Yũ'u pacu mũsãrẽ añurõ weeato”, nicu niwĩ. ⁵¹ Tojo nĩgũta, yoacurero mũjãa, u'musepu miimũjãa wa'ano'cu niwĩ. ⁵² Te be'ro cũrẽ e'catipeorãtirã, ejaque'acãrã niwã. Be'ro pũrõ e'catise me'rã Jerusalẽpure tojaacãrã niwã. ⁵³ Na Õ'acũrẽ e'catise o'orã, Õ'acũ wi'ipu wa'anu'cũcã'cãrã niwã.

Teófilo, mũ'urẽ tocã'rõta oja'a.

Luca

Õ'âkã hi yeere uúkũri turi Tukano New Testament in Tucano (BR:tuo:Tucano)

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tucano

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tucano [tuo], Brazil

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tucano

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

cliv

2020-12-01

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source
files dated 9 Oct 2020
00ebd04f-7b0d-5a72-9407-eb53ae2bd086